

PELASTAJA VAI TUHOAJA?

6.- LUOKKALAISTEN KÄSITYKSIÄ UFOISTA JA HUMANOIDEISTA

Maarit Jutila

Kasvatustieteen

pro gradu-tutkielma

Kevät 1998

Opettajankoulutuslaitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tutkimusaiheina olivat 6.-luokkalaisten mielikuvat ja uskomukset ufoista ja humanoideista, kiinnostuneisuus ufo-ilmiötä kohtaan sekä selvitys, mistä medioista he ovat saaneet informaatiota ufoista ja humanoideista. Median vaikutusta mielikuviin tutkittiin myös hiukan. Aikaisempia tutkimuksia tästä aiheesta ei ole, joten tutkimuksen tarkoituksena oli saada suuntaa-antavaa tietoa siitä, mitä mieltä nuoret ovat ufo-ilmiöstä.

Tutkimukseen osallistui 146 kuudesluokkalaista, joista tyttöjä oli 75 ja poikia 71. Koehenkilöitä oli sekä kaupungista että maaseudulta. Aineisto kerättiin keväällä 1997 Tampereella, Taipalsaarella ja Lemillä. Tutkimuksen mittavälineinä käytettiin kvantitatiivista kyselylomaketta ja kvalitatiivista piirustustehtävää. Kyselylomakkeiden vastaukset laskettiin yhteen ja merkittiin havaintomatriisiin, jonka jälkeen luvut muutettiin prosenttiluvuiksi. Tulokset on ilmoitettu prosenttilukuina. Piirustukset jaettiin ryhmiin yhteisten tekijöiden perusteella. Pääpaino tutkimuksessa oli kyselylomakkeella.

Tärkeimmät tulokset osoittavat, että suurin osa 6.-luokkalaisista on kiinnostunut ufo-ilmiöstä, monet uskovat humanoidien olemassaoloon tai pitävät sitä mahdollisena, sekä sen, että mielikuvat ja uskomukset humanoideista ovat sekä positiivisia että negatiivisia. Tulokset osoittavat myös, että eri medioista elokuva ja televisio ovat antaneet eniten informaatiota ufoista ja humanoideista, ja että media on vaikuttanut fyysisiin mielikuviin. Siitä, mikä on vaikuttanut henkisiin mielikuviin humanoideista, ei ole täyttä varmuutta. Tulokset jäivät hieman pinnallisiksi, koska tutkimukseen on otettu monia eri näkökulmia sitävastoin että olisi keskitytty yhteen näkökulmaan. Tällaisen menettelyn avulla on kuitenkin saatu monenlaista tietoa ennen tutkimattomasta aiheesta.

Avainsanat

ufo, humanoidi, mielikuva, media, myytti, usko

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	UFO-ILMIÖN MONET KASVOT	6
2.1	Mielikuva	6
2.1.1	Mielikuvateorioita	6
2.1.2	Erlaisia mielikuvia	7
2.1.3	Mielikuvia Jumalasta, Jeesuksesta ja humanoideista	8
2.1.4	Mielikuvat ja todellisuus ufo-ilmiössä	10
2.2	Median vaikutus mielikuviiin	10
2.2.1	Median vaikutus lapsiin ja nuoriin	11
2.2.2	Elokuvan lumovoima	12
2.2.3	Valokuvan vahva vaikutus	13
2.2.4	Indoktrinaatio ja propaganda	14
2.2.5	Tiedostettuja ja tiedostamattomia vaikutuksia mielikuviiin	15
2.3	Ufo-ilmiö - nykyajan myytti	16
2.3.1	Aikamme kulttuuri tarvitsee aikamme myytin	16
2.3.2	Myyttiteorioita	17
2.3.3	Rationaalisen ihmisen mystiikan kaipuu	19
2.4	Ufo-ilmiö psykologisena kokemuksena	21
2.4.1	Yliluonnollisia kokemuksia	22
2.4.2	Tarva kokea salaperäisiä elämyksiä	23

2.5	Ufot ja humanoidit uskon kohteena	24
2.5.1	Voiko ufo-ilmiötä pitää uskontona?	24
2.5.2	Animismista positivismiin	25
2.5.3	Usko ihmeisiin	26
2.5.4	Autoritaarinen ja humanistinen usko	27
2.6	Eri suhtautumistavat ufo-ilmiöön	28
3	TUTKIMUSONGELMAT	30
4	TUTKIMUSMENETELMÄT	31
4.1	Tutkimuskohde	31
4.2	Tutkimusvälineistö	32
4.3	Tutkimuksen luotettavuuden arviointia	32
4.4	Tutkimuksen eteneminen	34
4.5	Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen lähestymistapa rinnakkain	35
4.6	Aineiston analyysimenetelmät	36
5	TULOKSET	37
5.1	Pieni olento, jolla on suuri pää ja suuret silmät	37
5.2	Humanoidi on älykäs	40
5.3	Humanoidit kiinnostavat	43
5.4	Humanoideja on varmaankin olemassa	45
5.5	Ufoja ja humanoideja nähty eniten elokuvissa ja televisiossa	49
5.6	E.T. ja Alf ovat hyvää tarkoittavia humanoideja	51
5.7	Piirustuksia humanoideista	53
5.8	Piirustuksia ufoista	57

6 TARKASTELU	59
6.1 Tutkimuksen päätarkoitus	59
6.2 Tutkimuksen päätulokset	59
6.3 Tulosten pohdiskelua	61
6.4 Tuloksien hyödyntäminen	65
6.5 Mitä olisi voinut tehdä toisin?	66
6.6 Jatkotutkimusmahdollisuuksia	66
7 LÄHTEET	67

LIITTEET

1 JOHDANTO

Ufo- ja humanoidi-ilmiö on meidän aikamme myytti, joka on herättänyt mielenkiintoa, pohdintaa ja keskustelua. Viime vuosina tämä aihe on ollut paljon esillä myös medioissa. Mediat liittyvät ufo-ilmiöön ainakin siten, että mitä enemmän aihetta käsitellään medioissa, sitä enemmän ihmiset ajattelevat asiaa. Koska ufo-ilmiö on mitä todennäköisimmin herättänyt ihmisissä ajatuksia, halusin saada selville, millaisia ajatuksia ne ovat. Tulevana luokanopettajana halusin saada selville, millaisia mielikuvia 6.-luokkalaisilla on ufoista ja humanoideista, mikä on heidän kiinnostuksensa ilmiötä kohtaan, mitä uskomuksia heillä on humanoideista, mistä medioista he ovat saaneet informaatiota aiheesta sekä sen, onko media vaikuttanut heidän mielikuviinsa.

Tästä aiheesta ei ole vastaavanlaista aikaisempaa tutkimusta, joten kaikki tutkimustulokset ovat täysin uusia. Minulla ei ollut myöskään valmiita teorioita tai tutkimustuloksia, joihin verrata omaa tutkimustani. Siksi olen rakentanut teoriaosuuden laajemmista kokonaisuuksista, joihin ufo-ilmiö liittyy. Näitä kokonaisuuksia ovat mielikuva, median vaikutus, myytit, usko, psykologinen kokemus ja erilaiset suhtautumistavat ufo-ilmiöön.

Se, että vastaavaa tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty, olikin yksi tutkimukseni kriteereistä. Muut kriteerit olivat seuraavat: aiheen täytyy kiinnostaa itseäni, aiheen täytyy liittyä tämän päivän nuoriin ja aiheen täytyy olla ajankohtainen. Tämä tutkimus täytti kaikki vaatimukseni

Tutkimukseni osoitti, että ainakin 6.-luokkalaisille ufot ja humanoidit ovat kiehtova ja elävä myytti, koska se kiinnosti enemmän tai vähemmän lähes kaikkia tutkimukseen osallistuneita. Aiheesta kertovat elokuvat ja televisio-ohjelmat olivat suosittuja. Monet myös uskoivat humanoidien olemassaoloon. Ihmisillä on ufoista fyysisiä mielikuvia ja humanoideista fyysisiä sekä henkisiä mielikuvia. Tämän tutkimuksen mukaan media pystyy vaikuttamaan ainakin fyysisiin mielikuviin. Henkisten mielikuvien synnystä ei ole täyttä varmuutta. Toisaalta ne ovat saattaneet syntyä ilman median vaikutusta, toisaalta taas media on voinut vaikuttaa niihin. Asiaa voi tarkastella vähintäänkin kahdesta eri näkökulmasta, joten ilman lisätutkimuksia ei tästä asiasta kannata tehdä kovin jyrkkiä päätelmiä.

Tuloksia ei mielestäni kannata tuijottaa sellaisenaan, vaan olisi hyvä miettiä myös sitä, mitä ne tarkoittavat. Tämän vuoksi teoriaosuuteen tutustuminen antaa lukijalle yhtä paljon ajattalemisen aihetta kuin tuloksetkin. Opettajien ja kasvattajien olisi hyvä tietää, miten mielikuvat ja uskomukset ufo-ilmiössä ovat mahdollisesti syntyneet, miten media on saattanut vaikuttaa mielikuviin ja uskomuksiin sekä se, mikä on kenties synnyttänyt tämän ufo-myytin. Juuri näitä asioita olen käsitellyt teoriaosuudessani. Olen pohdiskellut myös sitä, mitä ihmisten erilaiset ajatukset ufoista ja humanoideista saattavat tarkoittaa. Jotkut ajatukset ovat henkilökohtaisia päätelmiäni, joten lukijan ei tietenkään tarvitse allekirjoittaa niitä sellaisenaan. Tarkoitus onkin saada lukija pohdiskelemaan ja muodostamaan oma käsitys tästä asiasta. Tarkoitus on myös saada lukija huomaamaan kuinka monesta eri näkökulmasta ilmiötä on tarkasteltava. Työni on palvannut kasvatustiedettä, jos se on auttanut lukijaa ymmärtämään paremmin sitä, mikä ufo-ilmiössä vetoaa lapsiin ja nuoriin.

Tutkimukseen osallistui 146 kuudesluokkalaista. Tutkimus tehtiin keväällä 1997 Tampereella, Taipalsaarella ja Lemillä. Tutkimukseen osallistui kaupunkilaislapsia ja maalaislapsia sekä tyttöjä ja poikia. Tutkimusmenetelminä käytin kyselylomaketta ja piirustustehtävää. Piirustustehtävän avulla sain selville fyysiset mielikuvat ufoista ja humanoideista. Kyselylomakkeen avulla kysyin mielikuvista, kiinnostuksesta, uskomuksista sekä mistä medioista informaatiota on saatu.

Keskeiset käsitteet

Ufo = Unidentified Flying Object. Havainto taivaalla tai maassa nähdystä esineestä tai valosta, jonka ulkonäkö, liikerata, dynaamiset ominaisuudet ja valoisuusominaisuudet eivät anna aihetta tavanomaiseen selitykseen.

Humanoidi = Olento, jonka ajatellaan elävän jollain toisella planeetalla.

Mielikuva = Aistin- tai muistinvarainen kokemus tai näkemys.

Myytti = Tarina, joka käsittelee merkityksellisiä ilmiöitä ihmiselämässä auttaen ihmisiä tulemaan toimeen niiden kanssa.

2 UFO-ILMIÖN MONET KASVOT

2.1 Mielikuva

Erilaiset teoriat riitelevät vieläkin keskenään siitä, mitä mielikuva on ja mistä se on syntynyt. Siksi olen ottanut esille tärkeimmät teoriat siitä, mitä mielikuva on ja mikä niiden syntyyn on vaikuttanut. Mielikuvien synnyssä olen keskittynyt mielikuvatutkimuksiin Jumalasta ja Jeesuksesta, koska ne ovat lähimpänä kun pohditaan mielikuvia humanoideista. Olen löytänyt joitakin yhteisiä piirteitä mielikuvissa Jeesuksesta ja humanoideista. Mielikuvien ja todellisuuden suhde ihmisessä on myös oleellinen asia tarkasteltaessa mielikuvia ufo-ilmiön näkökulmasta.

2.1.1 Mielikuvateorioita

Vielä tähän päivään mennessä filosofit ja psykologit eivät ole päässeet yksimielisyyteen siitä, mitä mielikuva on, puhumattakaan siitä, miten se on muodostunut. Kaksi suosituinta teoriaa tällä vuosisadalla ovat olleet kuvateoria (picture theory) ja heikon havainnon teoria (weak percept theory). Kuvateorian mukaan mielikuvat sisällämme ovat yhtä selviä kuin valokuvat mielikuviemme kohteista. Heikon havainnon teorian mukaan mielikuvat eivät ole niin selkeitä kuin vastaavat havainnon kohteet. Molemmat teoriat on hyväksytty, mutta silti monet ovat halunneet tutkia mielikuvia ja tuoda esille oman näkemyksensä asiasta. (Tye 1991, 1.)

Berkeley ja Shepard ovat kuvateorian kannattajia. Berkeley (ks.Tye 1991) ja Shepard (ks.Gardner 1985, 324 - 326) tulivat tutkimuksillaan siihen tulokseen, että mielikuva on kuin kirkas valokuva sen alkuperäisestä kohteesta. Kosslyn (ks.Gardner 1985, 326 - 328) vertaa mielikuvaa tietokoneen näyttöpäätteeseen. Mielikuvan voidaan ajatella olevan kuin tietokoneen näyttöpääte, johon tietokoneen ohjelma tuo tallennetun tiedon juuri sellaisena kuin sen tallensimme. Näyttöpääte on aktiivisen muistin vertauskuva ja tietovarasto pitkäkestoisen muistin vertauskuva. Useimmat filosofit ovat kuitenkin kuvateoriaa vastaan. Dennett (ks.Tye 1991, 103 - 104) kysyy, voiko kukaan muistaa mielikuvassaan kuinka monta raitaa oli tiikerissä, jonka näki, tai montako pilkkua oli kirjavassa kanassa. Tai onko mielikuvamme todellakin niin valokuvantarkka, että pys-

tymme kuvittelemaan näkemästämme dalmatialaiskoirasta jokaikisen mustan täplän oikealle kohdalleen?

Pylyshyn (ks. Tye 1991, 68 - 71, 109 - 113) antoi mielikuvatestiä tehdessään lapsille katsottavaksi kallistetun läpinäkyvän maljan, jonka sisällä oli värillistä nestettä. Sitten malja otettiin pois ja lapsia pyydettiin piirtämään malja ja sen sisällä oleva neste juuri sellaisena kuin he sen havaitsivat. Maljan he piirsivät oikein, samoin nesteen väri oli oikea. Nesteen pinta oli kuitenkin piirretty kohtisuoraan maljan reunojen mukaan, vaikka sen olisi kuulunut olla vaakatasossa. Muun muassa tämä testi on osoittanut, että mielikuvat eivät ole valokuvan kaltaisia.

Tye (1991, 112 - 113) esittää vaihtoehdon, jonka mukaan mielikuvat ovat kuin piirrettyjä kuvia, jotka rakennetaan mielleprosessin avulla, jossa ihminen ensin tutkii, sitten hajottaa ja lopulta rakentaa uudelleen alkuperäisen havainnon. Tämä ehdotus selittää Pylyshynin lasten piirrokset. Lapset kiinnittivät vain vähän huomiota siihen, miten päin neste maljassa oli kallistunut, joten se ei varastoitunut heidän mieleensä. Koska tämä tieto puuttui heidän mielikuvastaan, heidän täytyi keksiä tutuimmalta tuntuva vaihtoehto.

Vaikka teorit mielikuvasta kiistelevätkin keskenään, jokseenkin yhtä mieltä ollaan siitä, että mielikuva vaatii käsitteellisen eli abstraktin ajattelun kykyä, joka on juuri ihmiselle ominainen piirre.

2.1.2 Erilaisia mielikuvia

Paras mielikuvan määritelmä on mielestäni Metherin ja Ropen (1987, 32 - 35), jotka määrittelevät mielikuvan aistin- tai muistinvaraiseksi kokemukseksi tai näkemykseksi. Tämä määritelmä on mielestäni paras tässä yhteydessä siksi, että mielikuvat ufoista ja humanoideista ovat nimenomaan näköaistin ja kuuloaistin kautta muistiin varastoituneita näkemyksiä.

Tavallisen mielikuvan lisäksi on olemassa puhdas mielikuva, pysyvä mielikuva ja sisäinen totuus. Puhdas mielikuva on ajatus, käsitys tai näkemys ilman positiivista tai negatiivista tunnetta. Pysyvä mielikuva muodostuu esimerkiksi silloin, kun tapaamme uuden ihmisen. Jos olemme saaneet hänestä positiivisen ensivaikutelman, niin seuraavien minuuttien aikana yritämme hakea vahvistusta päätöksellemme emmekä suostu nä-

kemään hänessä mitään negatiivista. Jos joudummekin muuttamaan kantaa esimerkiksi positiivisesta negatiiviseksi, on pettymyksen täytynyt olla merkittävä, sillä ensimmäinen mielikuva ei muutu kovin herkästi. Sisäinen totuus syntyy pysyvästä mielikuvasta ja uskosta siihen. (Mether & Rope 1987, 32 - 35.)

2.1.3 Mielikuvia Jumalasta, Jeesuksesta ja humanoideista

Mielikuvia ja käsityksiä Jumalasta ja Jeesuksesta on tutkittu jonkin verran. Sitävastoin mielikuvia ja käsityksiä humanoideista ei juurikaan ole tutkittu. Jumalaa ja humanoideja yhdistää se, että ne molemmat ovat tieteellisesti perustelemattomia mutta silti ihmisillä on niistä mielikuvia ja jotkut uskovat niiden olemassaoloon.

Psykologia on tutkinut jumalakäsitystä sekä psykoanalyttisesta että kognitiivisesta näkökulmasta (Tamm 1988, 10 - 41). Psykoanalyttinen koulukunta on tutkinut jumalakäsityksen alkuperää ja kehitystä sekä lapsen käsityksiä Jumalasta ja sen suhdetta lapsen vanhempiin. Sigmund Freudin mielestä ihminen luo itselleen sisäisen mielikuvan Jumalasta, joka on muotoutunut sen mukaan, miten lapsi on kokenut vanhempansa. Miksi ihminen luo itselleen jumalakuvan? Freudin mukaan sen avulla ihminen selviytyy elämän monista vaikeuksista ja tulee toimeen sen avuttomuuden kanssa, jota hän kokee elämän, kuoleman ja kärsimyksen edessä. Kun lapsi huomaa, että omat vanhemmat eivät ole täydellisiä, hän tarvitsee ihannoidut, ylimaalliset vanhemmat eli Jumalan. Freud väittää myös, että mitä enemmän äitikuva hallitsee lapsen jumalakuvaa, sitä rakastavammaksi ja anteeksiantavammaksi lapsi kokee Jumalansa, ja mitä enemmän isäkuva hallitsee, sitä kaikkivaltiaammalta ja vaativammalta lapsen Jumala vaikuttaa.

Kognitiivisen näkemyksen mukaan lapsen mielikuva Jumalasta muodostuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa sekä ympäristön vaikutuksesta. 7 - 13-vuotiaiden jumalakuva muuttuu realistisemmaksi esikouluiän sadunomaisesta ajattelusta. Tähän vaikuttavat kirkon ja koulun antamat opetukset ja mielikuvat ja näin ollen jumalakuva alkaa saada kristinopillisia piirteitä.

Mielikuvaa humanoideista voidaan tarkastella myös näiden kahden koulukunnan näkökulmista. Mielikuvaan ovat voineet psykoanalyttisen koulukunnan mukaan vaikuttaa vanhemmat alitajuisesti tai kognitiivisen koulukunnan mukaan vuorovaikutus toisten

ihmisten kanssa ja ympäristö. Ufo- ja humanoidi-ilmiössä ympäristön vaikuttajaksi täytyy katsoa ennen kaikkea media.

Tamm (1988) on kirjoittanut lasten ja nuorten jumalakuvasta. Hän toteaa, että aina on ollut ihmisiä, jotka ovat haluneet tietää, millainen Jumala on. Jumalasta ja Jeesuksesta on annettu niin henkisiä kuin fyysisiäkin mielikuvia. Lopulta ihminen itse kuitenkin päättää, millainen hänen jumalansa on. Käsitukset Jumalasta voivat olla yksilöllisiä, mutta myös kollektiivisia eli ihmiskunnan muodostamia käsityksiä Jumalasta.

Englantilainen uskontopsykologi Ronald Goldman on tutkinut lasten ajatuksia ja mielikuvia Jeesuksesta. Hänen mukaansa kouluikäisiä lapsia kiehtoo Jeesuksen persoona ja hänen tekonsa. Jeesuksella koetaan olevan henkistä voimaa, rakkaudellinen elämäntähtämys ja paljon valtaa. Jeesus on mahtava, arvoituksellinen ja täynnä tietoa. Jeesus pystyy lukemaan ihmisten ajatukset, auttamaan heitä ja tekemään ihmetekoja. (Tamm 1988, 8-61.)

Kun vertaa edellä esitettyjä mielikuvia Jeesuksesta mielikuviiin, joita on annettu humanoideista, huomaa selviä yhtäläisyyksiä. Myös humanoidit ovat joidenkin ihmisten silmissä arvoituksellisia ja täynnä tietoa eli huomattavasti ihmistä älykkäämpiä. Humanoidien ajatellaan olevan sekä henkisesti että teknologisesti ihmistä edellä, joten heillä on henkistä voimaa ja kyky ihmetekoihin kuten Jeesuksellakin ajatellaan olevan. Humanoidien väitetään olevan telepatiakykyisiä, mitä voi verrata Jeesuksen ajatustenlukukykyyn. Joillakin ihmisillä on mielikuva auttavasta ja pelastavasta humanoidista; myös Jeesus koetaan auttavaksi. Jotkut ihmiset ovatkin esittäneet ajatuksen, että Jeesus oli humanoidi - sanansaattaja toiselta planeetalta.

Toivonen & Tanttu (ks. Piippo 1996, 8 - 11) haastattelivat ja piirättivät lähes sataa 4 - 6-vuotiasta lasta ja kyselivät heidän mielikuviaan Jumalasta. Yleisin mielikuva Jumalan fyysisyydestä oli, että hän on valkopartainen vanha mies, jolla on valkoinen mekko ja sädekehä ja hän asuu pilvien päällä. Lasten mielestä Suomessa on erinäköinen Jumala kuin muissa maissa. Humanoidistakin on varmasti jo tähän mennessä muodostunut stereotyyppisiä mielikuvia siitä, miltä ne näyttävät.

2.1.4 Mielikuvat ja todellisuus ufo-ilmiössä

Pykkänen (1996, 10 - 16) on pohdiskellut todellisuuden ja mielikuvien välistä tasapainoa ufoilmiön suhteen. Hänen mukaansa on kolme keskeistä vaihtoehtoa. Ensimmäinen ryhmä on ihmiset, joiden "todellisuuden ja mielikuvituksen välinen tasapaino saattaa yksipuolistua mielikuvituksen suuntaan. Tällöin mielikuvat ottavat ylivallan todellisudesta. Mielikuvasta tulee yhtä todellinen, mahtava, vaarallinen ja tyydyttävä kuin todelliset asiatkin ihmisen ulkopuolella." (Pykkänen 1996, 14.) Tämä tilanne on ihmisillä, jotka ovat vakuuttuneita siitä, että humanoideja on olemassa ja joilla on selkeä mielikuva siitä, millaisia he ovat. Toisen ryhmän ihmisillä "todellisuus ottaa ylivallan mielikuvista. Tällöin todellisuus riistää mielikuvilta niiden elinvoiman. Mielikuvien todellisuu-delle ei jää elintilaa." (Pykkänen 1996, 14 - 15.) Ufo-ilmiöön sovellettuna tämä tarkoittaa ihmisiä, jotka jyrkästi kieltävät koko ilmiön. He eivät anna mahdollisuutta edes "entä jos..." - ajatusleikille. Kolmannen ryhmän ihmisillä todellisuus ja mielikuvat ovat tasapainossa. He tiedostavat mielikuvat ja todellisuuden erillisinä alueina.

Ufot ja humanoidit ovat symboleita, jotka saavat erilaisia merkityksiä ihmisten mielessä. Mielikuva humanoidista voi olla se, että se on ystävä tai vihollinen tai neutraali tarkkailija. Ufot ja humanoidit voidaan kokea myös pelkästään todellisena, pelkästään fantasiana tai jonakin näiden kahden väliltä. (Pykkänen 1996, 10 - 16.)

2.2 MEDIAN VAIKUTUS MIELIKUVIIN

"Joitakin asioita voidaan esittää vain kuvan avulla", toteaa Hietala (1993, 12). Yksi tällaisista asioista ovat ufot ja humanoidit. Näemme niistä kuvia, valokuvia ja piirustuksia lehdissä, kirjoissa, julisteissa ja internetissä sekä elokuvia ja ohjelmia televisiossa ja elokuvateatterissa, mutta emme näe niitä todellisuudessa. Mielikuva, joka ihmisellä niistä on, on siis kuvien - median - synnyttämä. Monet väittävät, että eri medioista erityisesti elokuvateatterissa katsottu elokuva sekä valokuva vaikuttavat voimakkaasti ihmisen mielikuviin. Joidenkin mukaan media vaikuttaa voimakkaammin lapsiin kuin

aikuisiin. Median vaikutukseen liittyy myös se, onko se ollut tietoista vai tiedostamaton.

2.2.1 Median vaikutus lapsiin ja nuoriin

Media vaikuttaa niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin asenteisiin, ajatuksiin ja mielikuviin. Vaikutuksen voimakkuus vaihtelee riippuen yksilöstä, aiheesta sekä median tehokeinoista. Minkkinen ja Starck (1976) ovat tutkineet lapsen ja joukkotiedotuksen suhdetta. Lapsi eläytyy voimakkaasti varsinkin silloin kun sanoma esitetään dramaattisessa muodossa. Parhaiten mieleen jäävätkin sellaiset asiat, jotka ovat herättäneet lapsessa elämyksiä. Tätä voimakasta eläytymistä Minkkinen ja Stark kutsuvat tahattomaksi oppimiseksi. Tahaton oppiminen on melko kritiikitöntä. Lapsi ei välttämättä osaa katsoa tv-ohjelmaa, elokuvaa tai valokuvaa yhtä objektiivisesti kuin aikuinen.

Minkkisen ja Starkin (1976, 75) mukaan usein ja johdonmukaisesti toistettuna jokin joukkotiedotuksen välittämä asenne tai tieto tarttuu helposti lapsen mieleen ja vahvistaa lapsen aikaisempia käsityksiä. He jatkavat, että joukkotiedotus voi vaikuttaa myös uusien asenteiden ja tietojen muodostumiseen. Tämä tapahtuu silloin kun joukkotiedotus tarjoaa sellaista, mistä lapsi ei ole tiennyt aikaisemmin mitään. Näinhän on tapahtunut esimerkiksi ufoja ja humanoideja käsittelevissä elokuvissa ja tv-ohjelmissa. Koska media on ainoa lähde, josta saamme tietoa kyseisestä aiheesta, pystyy se lähes mielivaltaisesti vaikuttamaan asenteisiimme ja mielikuviimme. Varsinkin dramaattiset ja elämyksiä tuottavat elokuvat vaikuttavat etenkin lasten ja nuorten mielikuviin vahvemmin kuin ehkä luulemmekaan.

Minkkinen ja Stark (1976, 76-78) ottavat esille myös median välittämät ristiriitaisuudet. Lapsen oma käsitys ja median välittämä käsitys voivat olla ristiriidassa keskenään tai median esittämät käsitykset samasta asiasta ovat keskenään ristiriidassa. Ufoista ja humanoideista media on tosiaankin esittänyt ristiriitaisia mielikuvia. Usein avaruuden ulkopuoliset olennot kuvataan täysin positiivisiksi tai täysin negatiivisiksi. Minkkisen ja Starckin mukaan varsinkin lasta tällainen ristiriitaisuus saattaa mietityttää ja jopa ahdistaa. Lisäksi lasta saattaa ärsyttää, jos hänen mielikuvansa näistä olennoista on positiivinen ja median antama mielikuva onkin negatiivinen, tai päinvastoin.

Lasten ja nuorten elämässä toveripiirillä on suuri vaikutus myös median käytössä. Lapset ohjailevat toistensa ”välttämättä” seurattavia ohjelmia. Lasta voidaan jopa pilkata, jos hän ei saa katsoa myöhäisillan jännittäviä ohjelmia tai kiellettyjä elokuvia. Varsinkin 9 - 12-vuotiaita kiinnostavat pelottavat kertomukset. (Minkkinen & Starck 1976, 40). Tämän saman asian olen huomannut kuunneltuani juuri tuonikäisten keskustelua tv-ohjelmista ja elokuvista. Niitä ihaillaan, jotka saavat katsoa jännittäviä ja myöhään tulevia ohjelmia.

2.2.2 Elokuvan lumovoima

Baudry (ks. Rosen 1986), Hietala (1993), Kracauer (1979) ja Metz (1983) ovat tutkineet elokuvan fyysisiä ja psyykkisiä vaikutuskeinoja. Elokuvan tehokeinoina ovat kuvien voimakas rajaus ja pelkistäminen, lähikuvat, korkea melutaso, tunteisiin vetoaminen, tunteiden ja tapahtumien mahtipontinen esittäminen sekä voimakkaan todellisuuden kuvitelman luominen. Näiden yleisesti tiedettyjen tehokeinojen lisäksi Hietala on huomannut, että elokuvasalin pimeydessä valkokangas muodostaa käytännössä ainoan ärsykelähteen, minkä seurauksena voimme täydellisesti samastua elokuvan maailmaan (1993, 14). Hänen mielestään elokuva pystyy lisäksi antamaan katsojalle sellaisen vaikutelman kuin tämä seuraisi todellisia tapahtumia. Kieltämättä elokuvateatterissa katsottu elokuva tekee huomattavasti suuremman vaikutuksen kuin sama elokuva katsottuna televisiosta.

Baudry (1986, 313), Kracauer (1979, 159-160) ja Metz (1983, 48) ovat sitä mieltä, että elokuvan lumovoiman selityksenä ovat elokuvateatterin olosuhteet eli salin pimeys, tilanteen passiivisuus, katsojan liikkumattomuus ja kuvien vaikutukset, jotka aiheuttavat katsojassa psyykkisen taantumisen. Psyykkisessä taantumassa katsoja palautuu lapsuuden maagiseen maailmaan, jossa fantasia hallitsee todellisuutta. Siksi elokuvan katsominen elokuvateatterissa poikkeaa kaikista muista visuaalisen viestinnän lajeista - ainakin toistaiseksi. Tulevaisuudessa tilanne voi olla toinen, jos virtuaalitodellisuuden käyttäminen tulee mahdolliseksi kenelle tahansa.

Hietala vertaa mielenkiintoisesti elokuvateatteria ja hypnoosia toisiinsa (1993, 114 - 115). Hypnoosissa suggestiot synnyttävät voimakkaita mielikuvia, joita ohjailemalla

hypnotisoija saa kohdehenkilössä aikaan psykofyysisiä reaktioita. Samalla tavalla elokuva tarjoaa voimakkaita mielikuvia, jotka ohjaavat katsojan mielikuvitusta.

Sama elokuva voi herättää eri ihmisissä erilaisia asenteita faktan ja fiktion suhteen. Saman elokuvan nähneistä toinen voi ajatella sen olevan faktaa ja toinen fiktiota. Kumpaan vaihtoehtoon uskoo, riippuu loppujen lopuksi mielestäni siitä, kumpaan haluaa uskoa ja mikä on ollut ennakkokäsitys asiasta. Siinä tapauksessa, että ennakkokäsitystä ei ole, elokuvalla on hyvät mahdollisuudet manipulointiin. Jos humanoideista ei ole minkäänlaista mielikuvaa ja ihminen näkee vain elokuvia, joissa humanoidit tulevat tuhoamaan maapallon, ei ole vaikea arvata, millainen mielikuva syntyy.

Vuokko (1994,10 - 11) toteaa, että televisiolla ja elokuvalla on suurimmat mahdollisuudet luoda mielikuvia, koska niiden tehokeinona on samanaikainen vaikuttaminen sekä näkö- että kuuloaistiin. Ehkäpä tietyn shampooerkin käyttäminen ei annakaan maija meikäläiselle yhtä upeita hiuksia kuin mainoksen tytölle, mutta totuus on, että ihmiset tekevät päätöksensä mielikuvien perusteella. (Vuokko 1994, 10 - 11.) On totta, että elokuvalla ja televisiolla on etusija mielikuvien luomisessa, mutta mistä mielikuvamme mystisemmistä asioista loppujen lopuksi tulevat? Ehkäpä media pystyy vaikuttamaan ihmisten mielikuviiin, mutta voisivatko ihmisten mielikuvat ufoista ja humanoideista tulla myös ihmismielen tiedostamattomista syvyyksistä?

2.2.3 Valokuvan vahva vaikutus

Eisenwert toteaa, kuinka valtava usko ihmisellä on valokuvaan. Monella ihmisellä on se harhaluulo, että valokuva on absoluuttisen objektiivinen (Lintunen 1986, 50). Myös Bazinin (1990, 15 - 18) mielestä valokuvalla on hämmentävä kyky saada ihminen uskomaan siihen. Ihminen tietää, että kuvan esittämä henkilö tai objekti on todella ollut kameran edessä. Tai niin hän ainakin luulee tietävänsä. Erään aikakauslehden mainoksessa on valokuvia ufoista ja humanoideista. En tiedä, ovatko kuvat todella oikeita valokuvia vai manipuloituja kuvia, mutta mainoksen teksti kuuluu: "Someone's lying and it's not the camera" eli "Joku valehtelee ja se ei ole kamera". Tällainen kuva antaa varmasti vahvistusta sellaiselle, joka uskoo ennestään ufojen ja humanoidien olemassaoloon. Hän ei varmasti halua edes epäillä kuvan aitoutta. Kriittisemmin kuvaan suhtautuu se, joka ei usko kyseisiin asioihin. Ihmiselle, jolla ei ole ennakkokäsityksiä, voi täl-

lainen valokuva olla ratkaiseva todiste. Joissain tapauksissa jopa yksi ainoa valokuva pystyy taivuttelemaan ihmistä. Monet ajattelevat, että elokuva ja piirustus voivat olla fiktiota tai faktaa, mutta valokuva voi olla vain faktaa. Piirustuskin voidaan uskoa faktana, jos se esitetään esimerkiksi dokumentin yhteydessä. Jussim (ks. Lintunen 1986, 113 - 115) kirjoittaa, että dokumenttivalokuva ei jaa informaatiota, vaan edustaa yksipuolista kommunikaatiomuotoa. Kommunikaation tarkoituksena on muuttaa käyttäytymistä, esimerkiksi käyttäytymistä uskomisen suhteen.

2.2.4 Indoktrinaatio ja propaganda

Hemanus (1973) on kirjoittanut joukkotiedotuksen indoktrinaatiosta ja propagandasta. Indoktrinaatio tarkoittaa joukkotiedotuksen piilovaikutusta eli piilevää vaikuttamista tai sen yrittämistä joukkotiedotuksessa. Propaganda on joukkotiedotuksen avointa vaikuttamista tai sen yrittämistä. Kun vastaanottaja ei tiedosta miten häneen vaikutetaan, on kyse indoktrinaatiosta. Mutta heti kun vastaanottaja alkaa tiedostaa vaikuttamisen, ilmiö lakkaa olemasta indoktrinaatio. Silloin se muuttuu propagandaksi. Indoktrinaatio voi siis olla vain tiedostamatonta ja propaganda tiedostettua. Yleisen valistustason kohottua aiemmin yhteiskunnassa toiminut indoktrinaatio tiedostetaan nykyään propagandaksi. Myös tiedostamisen aste vaihtelee. Sama joukkotiedotus voi yhdelle olla indoktrinaatiota ja yhdelle propagandaa. (Hemanus 1973, 18 - 20.)

Ufoista ja humanoideista kertovat elokuvat, tv-sarjat, dokumentit, valokuvat jne. voidaan kokea joko propagandana tai indoktrinaationa ihmisestä riippuen. Aiheesta kertovan dokumenttiohjelman saatetaan kokea vaikuttavan tietoisesti, kun taas viihteellinen elokuva saattaa vaikuttaa piilevästi. Tällaisessa tapauksessa viihteellinen elokuva on saattanut vaikuttaa asenteisiin ja mielikuviin enemmän kuin dokumenttiohjelman, koska se on vaikuttanut tiedostamattomasti.

Hemanus toteaa, että epävarmoissa ja epäselvissä tilanteissa media tarjoaa helposti stereotyyppioita (1973, 50). Ufo-ilmiössähän on kyse juuri tästä. Emme tiedä, onko humanoideja ja ufoja olemassa, ja jos on, niin millaisia ne ovat. Media on päättänyt antaa asiasta jotain ajateltavaa, mutta valitettavasti nuo mielikuvat ovat aika stereotyyppisiä.

Hemanuksen mukaan on jo yleisesti myönnetty, että myös viihteellä voidaan vaikuttaa ihmisiin. Viihteen vaikutuksesta on olemassa kolme mielipidesuuntaa. (Hemanus

1973, 112 - 116.) Ensimmäisen näkemyksen mukaan viihde on puolueetonta eikä vaikuta mihinkään suuntaan. Tällaiseen näkemykseen liittyy ajatus, jonka mukaan viihdyttäminen ja vaikuttaminen ovat toisensa pois sulkevia ilmiöitä.(Hemanus 1973, 114.) Elokuva *Independence Day*, jossa humanoidit ufoineen tulevat tuhoamaan maapallon, on olevinaan puhtaasti viiheellinen, mutta se on saattanut vaikuttaa monen ihmisen mielikuvaan. Toisen näkemyksen mukaan indoktrinaatio on merkityksetön ilmiö. Tämän näkemyksen edustajat tunnustavat indoktrinoivan vaikutuksen, mutta sillä ei heidän mielestään ole mitään merkitystä, ei ainakaan vakavaa merkitystä.(Hemanus 1973, 115.) Kolmannen näkemyksen mukaan viihteen sisältämä indoktrinaatio on merkitsevä ja epäsuotava ilmiö. Tämän näkemyksen mukaan viiheellinen indoktrinaatio on eettisesti arveluttavaa siksi, että sitä on vaikea tiedostaa ja vastaanottajat ovat vastustuskyvyttömiä sen edessä. (Hemanus 1973, 116.) Ihmiset, jotka uskovat, että humanoidit ovat täydellisen positiivisia, pitävät vääränä sitä, että media antaa heistä aivan vastakkaisen mielikuvan.

2.2.5 Tiedostettuja ja tiedostamattomia vaikutuksia mielikuviin

Psykologit Luft ja Inghan ovat kehittäneet ns. Joharin ikkunan, joka esittää ihmisen persoonallisuuden neljää osa-aluetta. Nämä alueet ovat avoin, sokea, peitetty ja tuntematon alue. Avoin alue persoonallisuudestamme on tuttu sekä itsellemme että muille. Sokean alueen huomaavat muut, mutta emme itse. Peitetyn alueen tiedämme itse, mutta pidämme sen salassa muilta. Tuntematon alue on tiedostamattoman minän alue, joka ei ole muiden eikä edes itsemme tiedossa.

Mether ja Rope ovat käyttäneet Joharin ikkunaa viitekehyksenä tarkastellessaan lähettäjän ja vastaanottajan keskinäistä suhdetta (1987, 84 - 86). Lähettäjällä tässä tapauksessa tarkoitetaan mediaa ja vastaanottajalla median katsojaa tai kuuntelijaa. Avoimella alueella lähettäjä päättää etukäteen mielikuvasta, jonka hän haluaa antaa vastaanottajalle. Vastaanottaja tiedostaa lähettäjän antaman mielikuvan. Ufoista ja humanoideista kertovan elokuvan tekijät tiedostavat, että he antavat esim. tuhoavan mielikuvan ja tämän tiedostaa myös katsoja. Sokea alue on informaatiota, joka herättää vastaanottajassa sellaisia mielikuvia ja asenteita, joista lähettäjä ei ole tietoinen. Lähettäjä ei ole siis tietoisesti yrittänyt synnyttää vastaanottajassa tällaista mielikuvaa. Sokeassa alueessa kat-

sojaa voi alkaa jopa pelottamaan ja ahdistamaan, vaikka lähettäjä ei tiennyt elokuvan vaikuttavan niin voimakkaasti. Peitetyssä alueessa lähettäjä pystyy vaikuttamaan tietyllä mielikuvalla vastaanottajaan, eikä vastaanottaja tiedosta, että häneen ollaan vaikutettu. Tässä tapauksessa katsoja saattaa kokea elokuvan puhtaasti viihteellisenä eikä koe sen vaikuttavan asenteisiinsa ja mielikuvuihinsa. Lähettäjä kuitenkin tietää, että elokuva on vaikuttanut. Peitetty alue on oikeastaan sama kuin indoktrinaatio. (Kts. Indoktrinaatio ja propaganda.) Tuntemattomassa alueessa vastaanottaja ei tiedä, millaisia vaikutuksia sanomalla on häneen, mutta tätä ei tiedä myöskään lähettäjä. Tällöin katsoja on saanut mielikuvan, jota hän ei tiedosta. Myöskään lähettäjä ei tiedä, millaisia mielikuvia ja asenteita elokuva on saattanut aiheuttaa katsojassa.

2.3 UFO-ILMIÖ - NYKYAJAN MYYTTI

Myytit määritellään tarinoiksi, jotka käsittelevät merkityksellisiä asioita ihmiselämässä auttaen ihmisiä tulemaan toimeen näiden ilmiöiden kanssa (Newcomb 1987, 480). Pohdin joidenkin myyttiteorioiden valossa sitä, voisiko ufo-ilmiö olla meidän aikamme myytti. Pohdin myös, voisiko tämä myytti olla mystiikan kaipuuta, jota etsitään liian rationaaliseksi koetussa maailmassa.

2.3.1 Aikamme kulttuuri tarvitsee aikamme myytin

Tulivatko tarinat ufoista ja humanoideista täyttämään aukon, jota ihmiset alitajuisesti ovat odottaneet mystiikan ja yliluonnollisten asioiden kaipuussaan? Voisivatko nämä tarinat olla nykyajan myyttejä? Onko elämämme muuttunut niin rationaaliseksi, että se on pakottanut ihmisen etsimään elämäänsä muutakin kuin näkyvää todellisuutta ja järjellä selittelyä?

Näitä kysymyksiä ja varsinkaan vastauksia niihin ei ole pohtinut vielä kovinkaan moni tutkija. Ilmeisesti ajatus ufo-ilmiön ja mytologian yhdistämisestä on sen verran uusi ja harvinainen alue, ettei siitä ole paljoakaan kirjallisuutta. Myyteistä ja mytologiasta on kirjoitettu paljonkin ja milloin mitäkin asiaa on ehdotettu myytiksi. Kuitenkin vain muutama tutkija on tarkastellut ufoilmiötä nykyaikaisena myyttinä.

Newcomb (1987, 480 - 481) viittaa Jewettin ja Lawrencen tutkimukseen eräiden televisiosarjojen myyttisyydestä. Heidän mielestään myyttiset kaavat ja myyttiset sankarit vaikuttavat amerikkalaisessa populaarikulttuurissa, joten ”kehittynyt” kulttuurimme ei olekaan unohtanut traditionaalista myyttistä kulttuuria. He tutkivat mm. tv-sarjaa ja elokuvaa *Star Trek*, joka kertoo eri planeettojen humanoideista, ja pitivät tätä sarjaa yhtenä meidän aikamme myyttisistä kertomuksista. *Star Trek* on erittäin suosittu varsinkin lasten ja nuorten keskuudessa niin Yhdysvalloissa kuin Suomessakin. *Star Wars* -elokuva ja sen sankari *Luke Skywalker* ovat myös todisteita nykyaikaisen myytin elinvoimaisuudesta (Keinonen, Lahti ja Palmunen 1992, 24).

Koska vanhoilla myyteillä ei ole enää merkitystä tämän päivän ihmiselle, on ollut peräti sosiaalinen tilaus moderneille myyteille. Myytissä symbolit, henkilöt, mielikuvat ja juoni ovat sopivan tutussa ja turvallisessa ”paketissa”, mutta silti ne edustavat jotain salaperäistä ja yliluonnollista. Juuri tällaisia olivat niin primitiivisten kulttuurien myytit kuin nykyajankin myytit. Kaava on sama; aiheet vain muuttuvat vastaamaan kunkin ajan tarpeita. Näyttää siltä kuin ihmiset olisivat tarvinneet tarinoita ufoista ja humanoideista, sillä näiden tarinoiden - tai myyttien - suosio kasvaa kasvamistaan. Voi tietenkin käydä myös niin, että suosio on vain hetkittäistä ja ufo-myytin olemassaolo loppuu jossain vaiheessa.

Sillä, uskooko vai eikö, ei ole merkitystä. Merkitystä on sillä, kuinka paljon ja kuinka laajalti tämä ilmiö on herättänyt pohdintaa ja keskustelua. Ufo-ilmiö on saanut asiaan uskovien lisäksi myös skeptikot eli epäilijät ja asiaan torjuvasti suhtautuvat ottamaan kantaa asiaan. Torjunta onkin tehokkain puolustusmekanismi, jolla suljetaan pois kiellettyinä koetut ja ahdistavat mielikuvat, muistot ja ajatukset (Tähkä 1982, 32- 33). Monet uskonnolliset ryhmittymät ja tieteen edustajat ovat ilmoittaneet, että heidän virallinen kantansa tähän asiaan on skeptinen tai torjuva. Juuri tämä osoittaa, ettei kyse ole harmittomista tarinoista, vaan vakavasti otettavasti ilmiöstä.

2.3.2 Myyttiteorioita

Myyteistä on olemassa erilaisia selitysteorioita. Simonsuuri (1996, 17 - 43) on koonnut joitakin myyttiteorioita. Yhden teorian mukaan myytti on selitystapa, joka liittyy tiettyyn ihmiskunnan kehitysvaiheeseen. Simonsuuren mielestä jokainen yhteisö kulkee kerta

toisensa jälkeen samankaltaisen prosessin lävitse kohti toista olotilaa. Myytin ymmärtämisen kannalta on kiinnostavinta, että myytti tapahtuu useimmiten siirtymävaiheissa. Ihmiskunta elää tällä hetkellä siirtymävaihetta. Siirtymävaiheet ihmiskunnan historiassa ovat yleensä epävarmuuden aikoja. Tälläkin hetkellä tulevaisuudesta on olemassa lukemattomia erilaisia ennustuksia. Emme tiedä mitä odottaa tulevaisuudelta ja se aiheuttaa pelkoa ja jännitystä joissakin ihmisissä. Teknologia on edennyt huimaa vauhtia ja voi vain kuvitella mitä tulevaisuus tuo tullessaan. Monien mielestä avaruusmatkailu on tulevaisuudessa tavallisenkin ihmisen arkipäivää. On olemassa myös synkkiä ennustuksia tulevaisuudesta. Joidenkin mukaan maailma tuhoutuu omiin saasteisiinsa tai sotiinsa. Monilla on myös pelko siitä, että koneet vievät ihmisiltä viimeisetkin työpaikat. Jotkut pelkäävät rikollisuuden kasvua entisestäänkin. Odotamme kuumeisesti mihin suuntaan planeettamme elämä kääntyy. Samalla me tietoisesti tai tiedostamatta odotamme, että jotain uutta ja mullistavaa tapahtuisi. Ufo-kertomukset antavat meille toiveen tai uhkan mahdollisuudesta siirtyä uuteen vaiheeseen.

Myytillä on mahdollisuus olla myös ihmisten yhteenkuuluvuuden lujittaja. Varsinkin kertomukset tuhoavista ja pelottavista ufoista ja humanoideista saattavat herättää ajatuksen, että kaikkien ihmisten on pidettävä yhtä yhteistä vihollista vastaan. Erään teorian mukaan myyttien tehtävä on vastakohtaisuuksien sovittaminen monien operaatioiden kautta. Elokuva *Fifth Element* eli *Puuttuva Tekijä* vaikuttaa päällisin puolin puhtaalta viihteeltä, mutta se on yksi monista myyttisistä kertomuksista, joihin liittyy yhteys toisiin planeettoihin ja joka toimii edellä mainitun teorian mukaisesti. Elokuva näyttää kuinka paljon maapallolla on ollut pahuutta ja on vieläkin ja että ihmiskunnalta puuttuu yksi ainut asia. Puuttuva tekijä on rakkaus. Rakkauden symboli on tyttö vieraalta planeetalta, joka lopuksi olemassaolollaan pelastaa maapallon. Vastakohtaisuudet - viha ja rakkaus, hyvä ja paha - sovitetaan yhteen monien operaatioiden kautta.

Honko toteaa, että myyttejä arvostetaan pyhinä kertomuksina, joihin liittyy uskonnollisia elementtejä. (Honko 1981, 107). 'Pyhällä' Honko ilmeisesti tarkoittaa määritelmää, jonka mukaan pyhä on yhtä kuin yliluonnollinen eli epätavallinen, erikoinen, salaperäinen, ei tästä maailmasta oleva. Toisaalta ufokertomukset ovat vain kertomuksia kertomusten joukossa, mutta toisaalta ne täyttävät pyhän kertomuksen kriteerit. Kukaan ei ole kuitenkaan voinut osoittaa niitä todeksi, joten niin kauan ne pysyvät vain kerto-

muksina. Silti ufokertomuksiin liittyy uskonnollisia elementtejä, koska osa ihmisistä uskoo, että ne ovat totta.

Myytin kriteereitä pyhän kertomuksen lisäksi ovat Hongon (1981, 112 - 114) mielestä seuraavat seikat: myytti sisältää tietoa ratkaisevista alkutapahtumista, myytti on esikuva ja malli sekä myyttiin liittyy jokin riitti. Mielestäni humanoidit, joiden ajatellaan olevan älykkäitä ja korkealle kehittyneitä, ovat esikuvia ja malleja siitä, millaisia Maan ihmistenkin pitäisi olla. Ufokertomuksiin liittyy ajatus, että avaruudessa on aina aikojen alusta asti ollutkin äyllistä elämää, vaikka emme ole sitä tienneetkään. Mitä ufomyytin riittiin tulee, niin ensinnäkin on ajateltava, että nykyajan ihmisellä on myös nykyajan riitit. Mielestäni ufomyytin riitti voi olla esimerkiksi ufoista ja humanoideista kertovan tv-ohjelman tai elokuvan katsominen. Näissä tilanteissahan ”arkitodellisuus väistyy, tilalle astuu kulttidraaman todellisuus” (Honko 1981, 114). Lisäksi Hongon mielestä myyttikertomus voidaan toteuttaa näytelmänomaisesti. Eivätkö elokuvat ja tv-ohjelmat kyseessä olevasta aiheesta olekin nykyajan näytelmänomaisia toteutuksia ja kulttidraaman todellisuutta?

Durkheim (ks.Honko 1981, 131) väittää, että ihminen oppii myytistä sen, mitä on olla ihminen ja osa maailmanjärjestyksestä. Myös tämä väite kuvaa mielestäni hyvin ufomyyttiä. Ufoilmiö on saanut ihmiset kyselemään itseltään, voisiko meidän lisäksi todellakin olla muita, ja jos on, niin mikä on silloin ihmisen paikka ja tehtävä tässä maailmassa.

Levi-Straussin (1978, 3 - 4) mielestä kulttuuri muokkaa myyttejä, mutta vastaavasti myös myytit muokkaavat kulttuuria. Toisin sanoen ihmiset eivät pelkästään ajattele myyttien kautta, vaan myytit ajatteluttavat ihmisiä jopa heidän huomaamattaan. Myytti ufoista ja humanoideista on syntynyt vastaamaan meidän kulttuurimme tarpeita, mutta asian voi ajatella myös päinvastoin: myytti ufoista ja humanoideista on syntynyt ensin ja vasta tämän jälkeen myytin ympärille on kasvanut ilmiö, josta on jo tähän mennessä tullut oleellinen osa kulttuuriamme.

2.3.3 Rationaalisen ihmisen mystiikan kaipuu

Ihmekertomusten avulla ihmiset ilmaisevat Campbellin (1990, 221 - 333) näkemyksen mukaan tiedottomia toiveita, pelkoja ja jännitteitä. Hänen mielestä mytologia on yksin-

kertaisesti psykologiaa ja muotoutunut ihmisten tarpeiden mukaan. Campbell on löytänyt vastaavuuden myytin ja unen kaavasta ja logiikasta. Hän kuitenkin huomauttaa, että myytit eivät ole täysin verrattavissa uneen. Myytit ovat vain peräisin samoista alitajuisen mielikuvituksen lähteistä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että myytit olisivat pelkäämään alitajunnan heijastumia, vaan ihmisten henkisten tarpeiden kuvia, kuten yllä jo todettiin. Nykyihmisen tietoisuus on Campbellin mielestä rajallinen. Se alue, mikä tietoisuudestamme puuttuu, on metafyyssinen, yliluonnollinen alue. Tämän puuttuvan tiedostamattoman alueen tulisi kuitenkin olla osa tietoisuutta. Campbell ehdottaa sankariksi sitä ihmistä, joka jo eläessään tuntee yliluonnollisen.

Nykyinen maailmanmeno on Campbellin mielestä surullista. Hän näkee liian rationaaliseksi muuttuneen maailman, jota ohjaa enää vain järki, rahanhimo ja vallanhimo - maailma, josta kaikki jumalat ovat kuolleet. Myytin univerkko on valahtanut pois, ihmisen on pudonnut menneisyyden lumosta ja mieli on avautunut täyteen päivätajuntaan. Ihminen on haljennut kahtia, koska tietoisien ja tiedostamattoman yhteys on katkennut. Tätä asiaa eivät ole pystyneet korjaamaan edes suuret maailmanuskonnot. Campbell kirjoittaa hyvin osuvasti: "...uskonnollinen elenäytelmä nykyään on tuskin muuta kuin pyhäamun hurskastelua, kun taas viikon muut ajat ovat liike-elämän etiikan ja patriotismin varassa. Toimiva maailma ei tarvitse tällaista apinain hurskautta." (Campbell 1990, 331).

Rationaalista elämäämme on pohtinut myös von Wright (1995, 14 - 22). Hänen mukaansa rationaaliseen ajatteluun ja toimintaan liitetään sellaisia tuntomerkkejä kuten johdonmukainen ja ristiriidaton päättely, perustellut mielipiteet ja kyky hallita luontoa. Malliesimerkki rationaalisuudesta on tiede, joka on tuottanut mm. teknologian. Teknologia puolestaan on aiheuttanut saastumista, aseita, stressiä ja luonnosta vieraantumista. Von Wrightin mukaan teknologia on johtanut järjen kriisiin, joka ilmenee erilaisina antirationalistisina protesteina, kuten uskona yliluonnollisiin voimiin. (Wright 1995, 14 - 22.)

Rationaalinen olento pystyy vertailemaan haluamiaan asioita, pystyy pidättäytymään haluistaan tai lykkäämään niitä sekä pystyy perustelemaan, miksi haluaa jotakin (Sajama 1993, 22 - 25). Irrationaalinen olento puolestaan toimii vaistojojensa varassa. Ihminen, jonka uskomukset ovat rationaalisia, hyväksyy vain perustellut uskomukset (Sajama 1993, 79). Monet ovat kehottaneet nykyajan ihmisiä kuuntelemaan vaistojaan mielum-

min kuin etsimään järjellisiä perusteita kaikille asioille. Tämä on yksi esimerkki siitä, että rationalismi huolestuttaa.

Campbellin mielestä kaikki mysteerit ovat menettäneet merkityksensä ja ratkaisevana mysteerinä on enää ihminen itse. Mielestäni tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, vaan väitän, että tämän päivän mysteeri on ufoilmiö. Siinä on mysteeriä kerrakseen, kun ihminen miettii, onko avaruudessa älyllistä elämää vai ei. Siinä olen samaa mieltä, että ihminen on edelleen itselleen mysteeri. Voisi tietysti kysyä, onko helpompaa katsoa taivaalle ja odottaa sieltä vastausta kuin katsoa omaan sieluun ja tutkia sitä?

Mielestäni ihminen ei halua elää pelkän tietoisuuden varassa, vaan hän alitajuisesti kaipaa myös tiedostamatonta, yliluonnollista puolta itsestään. Vaikka meidän rationaalinen yhteiskunta ja pelkän järjen perään huutava kulttuuri ovatkin vallalla, niin ainakin ufoilmiö on osoittanut, että juuri tällaista mystiikkaa ihmisten elämästä on puuttunut. Pelkkä ilmiön olemassaolo on saavuttanut suuren suosion. ”Entäpä jos emme olekaan ainoita” -ajatus on hyvin kiehtova ja vetoava. Ufoilmiö tai ufomyytti - aivan miten haluatte - on vaikuttanut lähes jokaisen ihmisen ajatuksiin enemmän tai vähemmän - puhumattakaan vaikutuksesta niihin, jotka ovat täysin vakuuttuneita humanoidien olemassaolosta. Honko kysyykin (1981, 108), ovatko myytit niin olennainen osa elämymaailmaa, että niistä ei käytännössä voi edes irtautua. Tulivatko humanoidit ufoineen tarjoamaan ihmismielelle jotain sellaista, mihin eivät edes suuret maailmanuskonnot pystyneet?

2.4 UFO-ILMIÖ PSYKOLOGISENA KOKEMUKSENA

Ufo-ilmiö on saanut psykologit, psykiatrit ja psykologian tutkijat pohtimaan ilmiötä oman alansa näkökulmasta. Monet ihmiset väittävät nähneensä ufon tai humanoidin. Näitä kokemuksia selitetään siten, että joillakin ihmisillä on niin suuri tarve kokea yliluonnollisia kokemuksia, että he uskovat nähneensä esimerkiksi ufon taivaalla, vaikka sitä ei siellä olisikaan ollut. Pylkkänen (2/96, 16) toteaa: ”Jos ufo tunnistettaisiin tieteellisesti, olisi tarpeen luoda uusi ufo.” Tämä lause paljastaa ihmismielestä jotain hyvin oleellista.

2.4.1 Yliluonnollisia kokemuksia

Pylkkänen (2/96) pitää ufo-ilmiötä yhtenä vaihtoehtoisen ympäristön käsittämisen muotona. Tämä nimitys on vaihtoehto viralliselle käsitystavalle. Ufo-ilmiö täyttää Pylkkäsen mukaan vaihtoehtoisen ympäristön havaitsemisen tuntomerkit: se edustaa yksilön voimakasta elämystä, ufokokemukseen liittyä kokemusta selittävä ajatusmalli ja ufokokemuksen fyysikaalinen oikeaksi todistaminen on ongelmallista (2/96, 12). Pylkkänen muistuttaa, että ufo-ilmiö vaihtoehtoisena ympäristön havaitsemisena ei ole ainutkertainen ihmiskunnan historiassa. Hän toteaa saman asian, josta kirjoitin jo myyttien yhteydessä, että ihmisillä on aina ollut taipumusta tällaiseen, sisältö vain vaihtelee. Ufoilmiössä ei siis välttämättä olekaan mitään uutta ja ainutlaatuista. Pylkkänen kysyykin, miksi ihminen on taipuvainen kokemaan itsensä ulkopuolelta tulevia, salaperäisiä vaikutuksia?

Yhden vastauksen antaa Winnicot (2/96, 13), joka ehdottaa syyksi ”potentiaalista tilaa”. Tämä potentiaalinen tila sijoittuu mielikuvan ja todellisuuden välimaastoon. Esimerkiksi leikki, luovuus, kulttuurinen kokemus ja psykoterapeuttinen kokemus tapahtuvat ainoastaan tässä tilassa. Tämä tila ei ole ihmisen sisällä, mutta ei ulkopuolellakaan; se on, mutta samalla sitä ei ole. Voisiko olla niin, että jos ihmisen elämästä ei löydy tarpeeksi luovuutta ja leikkiä eli Winnicotin mainitsemaa potentiaalista tilaa, ihmiselle tulee tarve löytää tuo luova tila jostain ulkopuolelta tulevasta asiasta? Voisiko ufojen näkeminen olla yhteydessä siihen, että elämästä puuttuu muunlainen mielikuvitus?

Miley (1997, 26 - 35) pohdiskelee miltei samaa asiaa. Hän yrittää psykologian avulla löytää vastauksia siihen, mistä johtuu joidenkin ihmisten kokemukset siitä, että he ovat nähneet ufon tai humanoidin. Heidän lisäksi on ihmisiä, jotka väittävät olevansa humanoidien kontaktihenkilöitä saaden näiltä varoituksia esimerkiksi tulevista maailman katastrofeista. Nämä kommunikaatiotilanteet voivat tapahtua esimerkiksi unessa tai telepaattisena yhteytenä. Joten se, että on nähnyt unta humanoideista, on joidenkin mukaan merkki siitä, että on humanoidien kontaktihenkilö.

Nämä kokemukset voidaan Mileyn mielestä ymmärtää sukeltamalla ihmisten henkiseen maailmaan. Ihminen koostuu sekä fyysisestä että henkisestä puolesta niinkuin koko maailmankaikkeus koostuu näkyvästä ja näkymättömästä hengestä. Yliluonnollisia kokemuksia ymmärtääkseen on siis oltava vähintään sellainen ihmiskäsitys, joka myön-

tää henkisyuden olemassaolon ihmisessä. Tällaisia ihmiskäsityksiä ovat dualistinen ihmiskäsitys, jonka mukaan ihminen koostuu henkisestä ja fyysisestä eli sielusta ja kehosta, pluralistinen ihmiskäsitys, jonka mukaan ihminen koostuu eri osajärjestelmistä ja monopluralistinen ihmiskäsitys, jossa ihminen on kokonaisuus. Ihminen voidaan käsitellä myös monoistisesti pelkästään henkiseksi olennoksi. (Rauhala 1983, 19 - 21.) Rauhalla (1983, 24 - 26) on näiden teorioiden lisäksi oma teoriansa, jonka mukaan ihmisen olemassaolon perusmuodot ovat kehollisuus, tajunnallisuus ja situationaalisuus. Situationaalisuus tarkoittaa sitä, että ihmistä ei voi käsittää ilman maailmaa, jossa hän elää. Vaikka ihmisten situaatioissa eli elämäntilanteissa onkin yhteisiä tekijöitä, kuten kulttuuri ja yhteiskunnalliset olot, on jokaisen ihmisen elämä silti ainutkertainen johtuen esimerkiksi hänen ihmissuhteistaan ja työstään. Ymmärtääkseen ihmistä on siis myös situationaalisuus otettava huomioon. (Rauhala 1983, 24 - 26.) Rauhalan esittämä teoria situationaalisuudesta on mielestäni oleellinen ufo-ilmiöön liittyvissä kokemuksissa. Näitä kokemuksia ei voi erottaa kulttuurista, jossa elämme eli kulttuuristamme, jossa ufo-ilmiö vaikuttaa eikä myöskään kokijan situaatiosta eli henkilökohtaisesta elämäntilanteesta.

Myös Perttula (1995, 29 - 32) toteaa, että vaikka ihminen on perimmäiseltä olemukseltaan yksilö, voi ihmisten samankaltaisia kokemuksia selittää järkevästi esimerkiksi yhteisellä kulttuurilla ja aikakaudella. Hän kuitenkin huomauttaa, että samankaltaiset kokemukset eivät tarkoita sitä, että kokemukset olisivat täysin samanlaisia. Loppujen lopuksi jokaisen ihmisen kokemus on ainutlaatuinen.

2.4.2 Tarve kokea salaperäisiä elämyksiä

Eräässä projektissa huomattiin, että humanoidien kontaktihenkilöinä itseään pitävillä oli täsmälleen samanlaisia psykofyysisiä muutoksia kuin near-death-experiences-ihmisillä. Near-death-experience-kokemuksia on ollut ihmisillä, jotka ovat käyneet lähellä kuolemaa ja jotka on elvytetty "henkiin" tajuttomuuden tilasta. Yksi projektin tutkijoista tuli siihen tulokseen, että jotkut ihmiset ovat alttiita kokemaan tällaista. Toisin sanoen joillakin ihmisillä on niin suuri tarve kokea yliluonnollisia elämyksiä, että he todella uskovat todeksi sen, mikä onkin ollut vain esimerkiksi unta. (Miley 1997, 26 - 35.)

Suomen Ufotutkijat ry:lle ilmoitetaan vuosittain 200-400 ufohavaintoa (Ahonen & Äyräväinen 1996). Näistä peräti 90% on jälkeinpäin ufotutkijoiden toimesta luokiteltu luonnollisiksi havainnoiksi, kuten meteorologisiksi ja tähtitieteellisiksi ilmiöiksi sekä ihmisten rakentamiksi teknisiksi laitteiksi. Ainoastaan 10% jää selvittämättä eli ne voisivat mahdollisesti olla ufoja. Mitä tämä 90% joukko meille kertoo? Minulle se kertoo ainankin sen, että on paljon ihmisiä, jotka niin kiihkeästi haluaisivat nähdä näitä yli-luonnollisia ja salaperäisiä aluksia, että he lopulta ”näkevät”. Olkoonkin, että se oli tavallisen lentokoneen vilkkuvat valot, mutta ihmismieli on ilmeisesti niin merkillinen, että se kokee, mitä se haluaa kokea ja näkee, mitä se haluaa nähdä.

2.5 UFOT JA HUMANOIDIT USKON KOHTEENA

Uskoa humanoidien ja ufojen olemassaoloon voisi verrata esimerkiksi uskoon Jumalan olemassaolosta. Kukaan ei voi väittää, että Jumala todella on olemassa. Kukaan ei voi myöskään väittää, että avaruudessa todella on älyllistä elämää. Voi vain uskoa. Jokainen voi myös luoda oman mielikuvan siitä, millainen on Jumala ja millainen on humanoidi. Kummankin olemassaolosta on todisteita, mutta ne eivät ole sellaisia, joiden perusteella voitaisiin julistaa koko ihmiskunnalle: Jumala on olemassa, humanoidit ovat olemassa.

2.5.1 Voiko ufo-ilmiötä pitää uskontona?

Fromm (1986, 27 - 61) väittää rohkeasti, että jokaisella ihmisellä on tarve uskontoon, kaipuu uskontoon. Hänen mielestään palvonnan kohde eli uskonto voi olla miltei mikä tahansa: jumala, ihminen, eläin, maa, puolue, raha, menestys jne. Ihminen saattaa olla tietoinen toimintansa uskonnollisesta luonteesta tai olla vakuuttunut, ettei hänellä ole uskonnollista vakaumusta. Mielestäni on vaikea vetää rajaa siihen, milloin jokin asia on saanut ihmisen niin lumoihinsa, että se alkaa saada uskonnollisia piirteitä. Milloin esimerkiksi rahan tavoittelu on normaalia ja milloin uskontoa? Joka tapauksessa, Frommin määritelmä uskonnosta on niin väljä, että hän varmaan pitäisi ufo-ilmiötäkin uskontona.

Uskonnosta voidaan Hoebelin (1961, 462) mukaan puhua silloin, kun siitä löytyy usko yliluonnolliseen sekä tähän liittyvä asennoituminen ja ulkonainen käyttäytyminen.

Usko ufoihin ja humanoideihin on yliluonnollista ja siihen liittyy oma asennoitumisensa, mutta ei kylläkään mitään ulkonaista käyttäytymistä. Jos ulkoisen käyttäytymisen piiriin voi laskea uskontoon liittyvän kirjallisuuden lukeminen sekä nykyajan tarinankertojen eli tv-ohjelmien ja elokuvien katsominen, niin silloin ufoilmiö olisi tämänkin määritelmän mukaan uskonto.

Waardenburgin (1986, 19 - 22) kolme tärkeintä tunnusmerkkiä uskonnolle ovat uskonnollisesti tulkitut todellisuudet, uskonnollisesti tulkitut kokemukset ja uskonnollisesti tulkitut normit. Ensimmäinen tunnusmerkki on yhtä kuin usko yliluonnolliseen ja toinen yhtä kuin ekstaattinen, inspiroiva tai myyttinen kokemus. Kaksi ensimmäistä tunnusmerkkiä tekisi ufo-ilmiöstä uskonnon. Kolmas tunnusmerkki tarkoittaa uskonnon sääntöjä ja lakeja. ”Ufouskonnolla” ei ole sääntöjä, joten Waardenburgin määritelmän mukaan ufoilmiö ei voi olla uskonto. Huomaamme siis, että määritelmästä riippuen sama asia voi olla tai ei voi olla uskonto.

2.5.2 Animismista positivismiin

Ihmisen varhaisimpien kulttuurien uskonto oli animismia. Lyhyesti selitettynä animismi on uskoa siihen, että kaikki on syntynyt henkivoimien vaikutuksesta. Mystinen ajattelu sääteli ihmisten elämää, kunnes ihminen kadotti yhteytensä luontoon. Tilalle tulivat kaupunkikulttuuri ja monoteistiset uskonnot synnyttäen järjen palvonnan. Henkinen energia ja yliluonnollisen merkitys pikkuhiljaa vähenivät ja lopulta hävisivät kokonaan ihmisten elämästä (Fromm 1984, 1986, Hoebel 1961, Taylor 1984).

Comten (Marías 1967, 349-350; Sintonen 1987, 4-5) mielestä ihmisyyhteiskunnat käyvät läpi kolme kehitysvaihetta. Ensimmäisessä eli teologisessa vaiheessa uskotaan, että luonnon ilmiöt ovat jumalien tai Jumalan aikaansaannosta. Toisessa eli metafyyysisessä vaiheessa luonto on perinyt jumalien paikan ja arvot saadaan abstraktin järjen avulla. Kolmannessa eli positivistisessä vaiheessa etsitään vain faktoja. Arvot ja normit saadaan ainoastaan kokemuseräisen tutkimuksen avulla. Elämme tällä hetkellä positivistista vaihetta. Positivismissa tiede on pätevin tiedon muoto. Positivismi vastustaa eikokemuksellista pohdiskelua eikä se hyväksy tiedonhankinnan menetelminä auktoriteettiä uskoa, uskonnollista ilmoitusta tai mystistä intuitiota. (Niiniluoto & Saarinen 1987, 3.)

Voisiko usko ufoihin ja humanoideihin olla tuon henkisen energian ja yliluonnollisen maailman etsintää? Onko nykyaika niin ylirationaalista, että ihmiset todellakin kaipaavat sitä mystiikkaa, mikä aikojen saatossa on kadonnut olemattomiin? Jos näin on, niin en yhtään ihmettele, miksi tämä ilmiö kiehtoo niin monia ihmisiä ja miksi niin monet uskovat siihen. Löytyyhän siitä paljon enemmän mystiikkaa kuin mistään Jumalaan uskovasta uskonnosta. Mystiikka on mielestäni sellaista salaperäisyyttä, jonka toivotaan vaikuttavan omaan elämään. Myös usko lähtee aina tarpeesta uskoa johonkin, joka vaikuttaa elämäämme. Jos ihminen ei enää koe Jumalan pystyvän vaikuttavan elämäämme, tulee tarve saada uusi pelastaja. Humanoidien mystisyyttä lisää juuri se, että jotkut kokevat ne realistisimmiksi kuin Jumalan ja näinollen niiden vaikutusmahdollisuudetkin meitä kohtaan ovat suuremmat.

2.5.3 Usko ihmeisiin

Historia on osoittanut, että kriisitilanteissa uskonnon tarve ja usko ihmeisiin kasvavat. Silloin saattaa syntyä profeetallisia liikkeitä, jotka ennustavat vallitsevan tilanteen päättymistä lähiaikoina. Kun maailma alkaa vaikuttaa kaoottiselta ja tulevaisuus pelottaa, on usko ihmeisiin tervetullutta. Jos jonkun mielestä maailmamme tila ei ole vähääkään kaoottinen, niin hän on kyllä katsellut maailmaa erittäin vaaleanpunaisten silmälasien läpi. Luonnon saastuminen, ydinvoima, ydinsodan pelko, sodat, kasvava rikollisuus ja epävarmuus tulevaisuudesta pelottavat ihmisiä. Mikä olisikaan lohduttavampaa kuin usko älykkäisiin, korkealle kehittyneisiin olentoihin, jotka tulevat pelastamaan meidät. Myytti humanoideista sisältää olennaisena piirteenä sen, että ne kuvataan ihmisiä älykkäämmiksi ja kehittyneemmiksi. Monet ihmiset kokevat, että eivät itse pysty pelastamaan maailmaa. Siksi ei ole ihme, että monet toivovat humanoidien olevan olemassa, koska näin ollen humanoidit suuressa viisauudessaan voisivat tulla auttamaan meitä.

Jeesus aikoinaan näytti ihmisille uuden, oikean tien. Tätä samaa jotkut odottavat avaruuden olennoilta. Humanoidi on monen mielessä konkreettinen ja ihmisenkaltainen olento, jonka voisi olettaa auttavan realistisemmin kuin Jumalan. Ehkäpä jotkut ajattelevat, että Jumala on jo kääntänyt selkänsä ihmiskunnalle ja jättänyt sen tuhoutumaan omaan tyhmyyteensä, koska niin paljon vääryyttä ja pahuutta on maailmassa. Myytti humanoideista saa jotkut ihmiset toivomaan, että humanoidien ilmestyminen ihmisille

olisi portti uuteen aikakauteen. Jos todettaisiin, että muuallakin on älyllistä elämää, siitä alkaisi aivan uusi jakso ihmiskunnan historiassa. Myös tähän toiveeseen liittyy ajatus siitä, että saisimme apua ulkopuolelta, koska itse emme ymmärrä parantaa maailmaa. Mielestäni tämä on yksi selitys, miksi myytti humanoideista ja sen myötä myös usko niihin on syntynyt. Maailma odottaa pelastajaa. Mielenkiintoista uskossa humanoideihin onkin mielestäni se, että niiltä toivotaan apua koko maailmalle, ei yksittäiselle ihmiselle. Lähestyminen vuosituhannen vaihdetta tuo vielä oman lisäjännityksensä. Monet uskovat, että vuonna 2000 tapahtuu jotain mystistä.

2.5.4 Autoritaarinen ja humanistinen usko

Fromm (1986, 38 - 54) jakaa uskonnot autoritaarisiin ja humanistisiin. Uskoa humanoideihin ei välttämättä voi kutsua uskonnoksi, mutta mielikuvat myös tässä ilmiössä jakaantuvat ainankin näihin kahteen suuntaukseen.

Autoritaarisen uskonnon jumala mielletään kaikkivoipaiseksi ja kaikkitietäväksi ja vastaavasti ihminen on voimaton ja merkityksetön. Autoritaarinen jumala pystyy hallitsemaan ja määräämään ihmisen elämästä - jopa tuhoamaan ihmisen, jos tahtoo. Ihminen tuntee itsensä täysin avuttomaksi jumalansa rinnalla. Osa ihmisistä kuvittelee humanoidien olevan pelottavia, vihamielisiä ja tuhoavia. Frommin mielestä tällainen ihminen on täynnä pelkoa eikä kykene tuntemaan itseään vahvaksi tai itsenäiseksi, joten hänen uskonnollisesta kokemuksestaan tulee autoritaarinen.

Tuhoavan humanoidin voisi yhdistää Saatanaan aivan kuten pelastavan humanoidin Jeesukseen tai Jumalaan, mutta humanoidin kokeminen tuhoavana voi olla myös psykologista projektiota. Oma ahdistava tai ei-hyväksyttävä ominaisuus heijastetaan johonkin toiseen kuuluvaksi. Ihminen projisoi omia kiellettyinä kokemia ominaisuuksia helpoimmin muukalaisiin, joita ihminen ei tunne - esimerkiksi humanoideihin - ja juuri tästä syystä koemme heidät uhkaavina. (Tähkä 1982, 29.)

Humanistisessa uskonnossa jumala on ihannekuva ihmisen paremmasta minästä, symboli sille mitä ihminen voisi olla tai mikä hänestä pitäisi tulla. Ihmisen tehtävä on kehittää itseään ja suhdettaan lähimmäisiinsä sekä ymmärtää paikkansa maailmassa. Ne, joiden mielikuva humanoideista on positiivinen, kokevat uskonsa jotakuinkin samalla

tavalla kuin humanistisessa uskonnossa. Frommin mukaan näin ajattelevat ihmiset tuntevat itsensä vapaaksi ja vastuulliseksi omasta kohtalostaan.

2.6 ERI SUHTAUTUMISTAVAT UFO-ILMIÖN

Kiinnostus ufoihin ja humanoideihin alkoi toisen maailmansodan jälkeen. Sen jälkeen kiinnostus ilmiöön on ollut välillä laimeampaa, välillä voimakkaampaa. Viime vuosina aihetta on käsitelty paljon medioissa ja sitä kautta se on herättänyt pohdintaa ja keskustelua niin lapsissa, nuorissa kuin aikuisissakin. Ennustetaan, että ufo-ilmiö saama julkiuus tulee lähivuosina kasvamaan. Ufo-ilmiö on saanut ihmiset ottamaan kantaa, mitä mieltä he ovat asiasta. Se voidaan jakaa viiteen eri ryhmään.

1. Ihmiset, jotka sanovat tietävänsä, että humanoidit ja ufot ovat olemassa.

Tähän ryhmään kuuluvat ihmiset, jotka ilmoittavat, että he ovat nähneet ufon tai humanoidin, ovat humanoidien kontaktihenkilöitä, ovat joutuneet humanoidien abduction eli sieppauksen kohteeksi tai sanovat nähneensä salaiseksi luokiteltuja todisteita ufoista ja humanoideista. Koskenniemi (Ahonen & Äyräväinen 1996, 194 - 202) on haastatellut entistä Naton everstiä Robert Deania, joka kertoo saaneensa salaisia tietoja, joita ei kerrota suurelle yleisölle. Hän kuitenkin katsoi velvollisuudekseen paljastaa tietonsa maailmalle. Hän kertoi, että Yhdysvaltojen armeija työskentelee yhteistyössä ei-maanpäällisten olentojen kanssa, että meidän planeettamme ja koko ihmiskunta ovat ulkoavaruuden sivilisaatioiden tutkimuksen kohteena ja että humanoideja on erilaisia rotuja, joista mm. yksi laji on identtinen meidän kanssamme. Hän sanoi, että yleisesti ottaen humanoidit ovat erittäin älykkäitä ja heillä on pitkälle kehittynyt teknologia. Deanin mukaan heillä ei ole vihamielisiä aikeita meitä kohtaan. Dean kertoi, että on ryhmä, joka maailmanlaajuisesti kontrolloi kaikkea ufoja ja humanoideja koskevaa informaatiota. Deanin mukaan he tietävät totuuden, mutta he eivät halua paljastaa tietojaan. (Ahonen & Äyräväinen 1996, 194 - 202.)

Suomalaisista ufotutkijoista yksi tunnetuimpia on Rauni-Leena Luukanen-Kilde. Myös hän kertoi (henkilökohtainen tiedonanto 25.2. 1997) humanoidien olevan täydelli-

sen positiivisia, joten negatiivisten mielikuvien antaminen on disinformaatiota eli valhetta. Hän ennusti, että negatiivista informaatiota humanoideista on tulossa lisää. Luukanen-Kilden mukaan virallinen taho kieltää tosiasiat sekä levittää disinformaatiota, koska se pelkää valtansa menettämistä. Luukanen-Kilden mielestä median focusointi ufo-ilmiössä kohdistuu tänä päivänä ja tulevaisuudessa erityisesti lapsiin ja nuoriin, jotta he sopeutuisivat humanoidien ja ufojen olemassaoloon. (Luukanen-Kilde, henkilökohtainen tiedonanto 25.2. 1997.)

2. Ihmiset, jotka uskovat ufojen ja humanoidien olemassaoloon.

Nämä ihmiset eivät väitä tietävänsä, että ne ovat olemassa eikä heillä ole asiasta oma-kohtaisia kokemuksia. Kuitenkin he ovat vakuuttuneita ufojen ja humanoidien olemassaolosta ja uskovat niihin.

3. Ihmiset, jotka pitävät mahdollisena, että ufoja ja humanoideja on olemassa.

4. Ihmiset, jotka eivät usko ufoihin ja humanoideihin.

Tämä on esimerkiksi skeptikkojen virallinen kanta kyseisestä asiasta. On kuitenkin huomattava, että skeptikot eivät väitä, että maapallon ulkopuolella ei olisi älyllistä elämää (Karttunen, 1995, 9). Kuitenkin, niin kauan kuin todisteet puuttuvat, he pitäytyvät kannassaan. Karttunen (1995, 9) ihmettelee, miksi humanoidit eivät tule vakuuttamaan ihmiskuntaa olemassaolostaan, jos he kerran ovat olemassa. Hänen mukaansa se olisi äärettömän helppoa. Hän päätyy vastaukseen, jonka mukaan he haluavat salata olemassaolonsa. Toinen vastaus monen skeptikon mielestä on varmaankin se, ettei niitä ole olemassa.

5. Ihmiset, jotka torjuvat ufojen ja humanoidien olemassaolon.

Nämä ihmiset ovat kiihkeästi sitä mieltä, että kyseisiä asioita ei voi olla olemassa. Joidenkin uskonnollisten ryhmittymien virallinen kanta on torjuva.

3 TUTKIMUSONGELMAT

1 Millaisia mielikuvia 6.-luokkalaisilla on ufoista ja humanoideista?

1.1 fyysiset mielikuvat

1.2 henkiset mielikuvat

2 Mikä on 6.-luokkalaisten kiinnostuneisuus ufo- ja humanoidi-ilmiötä kohtaan?

3 Uskovatko 6.-luokkalaiset ufojen ja humanoidien olemassaoloon?

4 Mistä medioista 6.-luokkalaiset ovat saaneet informaatiota ufoista ja humanoideista?

4.1 Ovatko mediat vaikuttaneet 6.-luokkalaisten mielikuviin ufoista ja humanoideista?

5 Minkänäköiseksi 6.-luokkalainen piirtää ufon ja humanoidin?

6 Onko eroa tyttöjen ja poikien sekä kaupungissa ja maaseudulla asuvien kesken?

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Tutkimuskohde

Tutkimuskohteenani oli 146 koehenkilöä, jotka olivat kaikki 6.-luokkalaisia. Valitsin Tampereen keskustan kouluista 5 luokkaa edustamaan kaupunkilaislapsia sekä Taipalsaarelta ja Lemiltä yhteensä 2 luokkaa edustamaan maalaislapsia. Kaupunkilaislapsia oli yhteensä 113 ja maalaislapsia 33. Tyttöjä oli yhteensä 75 ja poikia 71. Maaseudun lapsia on tutkimuksessani suhteessa vähemmän kuin kaupunkilaislapsia ensinnäkin siksi, että maaseudulla asuu muutenkin suhteessa vähemmän ihmisiä kaupunkiin verrattuna ja näinollen maaseudun lapsiakin on vähemmän. Toiseksi olisi ollut työlästä kiertää useammassa kyläkoulussa, jotka ovat pitkien matkojen päässä ja joissa on vähemmän oppilaita koulua kohden kuin kaupunkikouluissa. Paikkakunnista Tampereen valitsin siksi, että se edustaa Suomen mittakaavassa suurta kaupunkia. Kumpikin Tampereella tutkimukseen osallistuva koulu on lisäksi keskusta-alueen koulu. Lemin ja Taipalsaaren valitsin siksi, että nämä alueet ovat minulle tuttuja. Lemi ja Taipalsaari ovat muutaman tuhannen asukkaan kuntia ja ne ovat suurelta osin maaseutua, joten ne edustavat mielestäni hyvin vastakohtaa suuren kaupungin keskustalle.

Valitsin koehenkilöikseni ala-asteen oppilaita kahdestakin syystä. Ensinnäkin heidän kanssaan olen työskennellyt ja tulen työskentelemään tulevaisuudessakin. Toiseksi ajattelin käytännönjärjestelyjen hoituvan helpommin ala-asteilla kuin esimerkiksi yläasteella. Olen pääasiassa työskennellyt ja harjoitellut ala-asteen ylempien luokkien kanssa. Siksi minua kiinnosti tietää heidän ajatuksensa ja mielikuvansa myös ufo- ja humanoidi-ilmiöstä. Nuoremmille oppilaille jo pelkkä aihe olisi voinut olla hiukan epäselvä eikä monilla olisi saattanut olla minkäänlaista käsitystä aiheesta. Päädyin 6.-luokkalaisiin, koska he ovat ala-asteen oppilaista tietoisimpia asioista, joita maailmalla puhutaan. Maaseudun oppilaat otin vertailuryhmäksi nähdäkseni, onko kaupungin ja maaseudun lasten mielikuvissa, uskomuksissa ja median kulutuksessa eroja aiheeni suhteen.

4.2 Tutkimusvälineistö

Tutkimukseni mittavälineinä käytin kyselylomaketta ja piirustustehtävää. Piirustustehtävän valitsin kyselylomakkeen lisäksi siksi, että piirustuksista näkee parhaiten fyysiset mielikuvat tutkimuksen kohteista.

Kyselylomakkeeseen (Liite 1) laadin kysymyksiä, joilla pystyin selvittämään 6.-luokkalaisien mielikuvia ja uskomuksia humanoideista. Lisäksi kyselylomakkeella selvitettiin, mistä medioista he ovat saaneet informaatiota ufoista ja humanoideista. Kysymyksiin vastattiin alleviivaamalla tai rastittamalla vastaukset, jotka vastaaja valitsi valmiiksi annetuista vaihtoehdoista. Valmiit vaihtoehdot humanoidin fyysisistä ja henkisistä ominaisuuksista valitsin niistä mielikuvista, joita itse olen huomannut median välittävän. Elokuvien ja tv-ohjelmien valmiit vastausvaihtoehdot on kerätty elokuvateatterissa ja televisiossa esitetyistä elokuvista ja sarjoista, joita on esitetty toukokuuhun 1997 mennessä. Osa kysymyksistä oli sellaisia, että niiden vastausvaihtoehdoista pystyi valitsemaan ainoastaan yhden vaihtoehdon. Osa kysymyksistä oli taas sellaisia, joiden vastausvaihtoehdoista saattoi valita useamman kuin yhden. Tämän vuoksi jotkut tulokset voivat olla prosentteina ilmoitettuna yli 100 %. Joidenkin kysymysten vastausvaihtoehtona oli lopuksi myös 'muu, mikä?'- tai 'muuta, mitä?'- kysymys siltä varalta, että valmiiksi annetuista vaihtoehdoista mikään ei tuntunut sopivalta tai vastaajalla oli mielessä valmiiden ehdotusten lisäksi vielä jotain, minkä halusi tuoda esille.

4.3 Tutkimuksen luotettavuuden arviointia

Validius tarkoittaa kykyä mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata (Eskola 1981, 77). Validius jaetaan lisäksi sisäiseen ja ulkoiseen validiuteen. Sisäisessä validiudessa tutkija arvioi, mittaako hän todella sitä mitä ajatteli mittaavansa. Ulkoisessa validiudessa tarkastellaan, missä määrin tutkijan tulokset ja tulokset ovat siirrettävissä toiseen tilanteeseen. (Syrjälä & Numminen 1988, 136.) Tutkimukseni täyttää omasta mielestäni sekä sisäisen validiuden vaatimukset että mahdollisesti myös ulkoisen validiuden vaatimukset. Tutkimus mittasi juuri ne asiat, mitä oli tarkoituskin mitata eli täytti sisäisen validiuden vaatimukset. Ulkoisen validiuden suhteen voi ajatella, että tutkimuksen tulokset ovat siirrettävissä toiseen tilanteeseen, koska tutkittavat ovat esimerkkejä suuremmasta

ryhmästä. Toisaalta taas vastaavalle eri ryhmälle tehty samanlainen tutkimus voi antaa aivan erilaisen tuloksen.

Reliaabeliudella tarkoitetaan kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia (Eskola 1981, 77). Tutkijan on siis annettava tulokset mahdollisimman tarkasti. Lukijan on nähtävä, etteivät tutkimustulokset perustu tutkijan henkilökohtaisiin intuitioihin. Tulokset eivät todennäköisesti ole kyselylomakkeen osalta sattumanvaraisia, koska se osuus on kvantitatiivinen. Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset eivät voikaan perustua henkilökohtaisiin intuitioihin, mikä on ominaista kvalitatiiviselle tutkimukselle. Tuloksena on lukuja, jotka sellaisenaan antavat suoran vastauksen ja jotka eivät jätä selittelyille varaa. Jokainen yksittäinen vastaus on tallentoitu. Jokainen tallentoitu vastaus on laskettu yhteen samaan joukkoon kuuluvien muiden vastausten kanssa ja näistä on laskettu suhteelliset luvut eli tässä tapauksessa prosenttiluvut.

Kyselylomakkeessa on kuitenkin myös omat heikkoutensa. Yleisin heikkous on keskivirhe. Otokseni on vain pieni osa koko perusjoukosta eli kaikista kuudesluokkalaisista, joten keskivirheen mahdollisuus on suuri. Mitä pienempi otos on suhteessa perusjoukkoon, sitä suurempi on keskivirheen mahdollisuus. (Kari & Huttunen 1981, 118 - 119.) Muita ongelmia luotettavuuden suhteen ovat keskiarvot, valmiit vastausvaihtoehdot kyselylomakkeessa ja erilaiset tulkinnat. Keskiarvojen ongelma on se, että ne eivät kerro mitään yksittäisestä oppilaasta. Valmiiden vastausvaihtoehtojen vähäinen määrä saattaa myös vähentää luotettavuutta. Vaikka oppilailta olikin mahdollisuus lisätä omia vaihtoehtoja valmiiden lisäksi, ovat valmiit vaihtoehdot saattaneet olla rajoitteena todelliselle mielikuvalle tai mielipiteelle. Lisäksi joskus tutkittavat olettavat, että tutkija toivoo tietynlaisia tuloksia ja näin ollen tutkittavat vastaavat oletettujen toiveiden mukaan.

Sekä kyselylomakkeen että piirustuksien ongelmana on mahdollisesti ollut tutkijan ja tutkittavien erilaiset tulkinnat. Kun kyselylomakkeessa on vaihtoehto ”ei-ihmisennäköinen”, voi tämä sana tarkoittaa aivan eri asioita eri ihmisten mielessä. Piirustuksissa yksi ja sama kuva voi olla piirtäjän mielestä ihmisennäköinen, mutta tutkijan mielestä ei-ihmisennäköinen. Se, missä menee raja esimerkiksi ihmisennäköisen ja ei-ihmisennäköisen välillä, riippuu aina tulkitsijasta.

Piirustuksien tulkinnassa ja jaottelussa olen käyttänyt omaa intuitiotani. Piirustusten tulkinnassa tutkimusvälineenä on aina tutkija itse. Näin ollen kvalitatiivisen osuuden eli

piirustusten luotettavuutta ei voida pohtia samalla tavalla kuin kvantitatiivista osuutta. Mielestäni ei kannata miettiä sitä, onko tulkinta oikea vai väärä, vaan pitäisi ajatella, että on olemassa monta oikeaa tulkintaa, jotka ovat vain erilaisia. Tynjälä (1991, 388) ehdottaa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa kannattaisi objektivismin sijasta nojata enemmän relativismiin, jonka mukaan ”ei ole vain yhtä ainoaa totuutta, vaan on olemassa useita totuuksia”.

Yksi vaihtoehto Tynjälän (1991, 394) mielestä on jäljitellä kvantitatiivisia menetelmiä, kun analysoidaan kvalitatiivista aineistoa. Juuri näin olen menetellytkin piirustuksien suhteen eli olen luokitellut piirustukset eri kategorioihin ja ilmoittanut tulokset lisäksi prosentteina.

Tutkimukseni luotettavuutta puoltaa se, että mielikuvien mittauksessa käytettiin triangulaatiota eli tutkittiin sekä kvantitatiivisella että kvalitatiivisella mittarilla, ja molemmista saatiin samansuuntaisia tuloksia. Luotettavuutta parantaa myös se, että puutteellisia tietoja ei ollut yhtään ja se, että tutkittavat suhtautuivat kyselyyn asiallisesti ja positiivisesti.

4.4 Tutkimuksen eteneminen

Tutkimus koehenkilöille tehtiin keväällä 1997 Tampereella, Taipalsaarella ja Lemillä. Tampereella tutkimukseen osallistui Tammelan ala-asteen kaikki kolme kuudetta luokkaa sekä Pellervon ala-asteen molemmat kuudennen luokat. Taipalsaareltä osallistui Taipalsaaren kirkonkylän ala-asteen 6. luokka ja Lemiltä Lemmin ala-asteen 6. luokka. Olin henkilökohtaisesti paikalla jokaisessa luokassa. Kerroin oppilaille mikä on tutkimukseni aihe, mitä haluan selvittää sillä ja mitä toivon heidän tekevän. Oppilaat piirsivät ensin kaksi piirustusta: toiseen mielikuvan ufosta, toiseen mielikuvan humanoidista. Piirustusten jälkeen he täyttivät kyselylomakkeen.

Aiheen kertominen herätti monissa oppilaissa yllättyneitä ja iloisia katseita ja joissakin oppilaissa jopa riemunkiljahduksia. Ilmeisesti aihe koettiin erikoisena ja joidenkin osalta suorastaan tervetulleena. Jotkut oppilaat tulivat tunnin jälkeen keskustelemaan kanssani aiheesta. Nämä reaktiot kertoivat minulle, että ainakin jotkut oppilaat kokivat positiivisena sen, että tälläistäkin asiaa on ryhdytty tutkimaan.

4.5 Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen lähestymistapa rinnakkain

Tutkimukseni jakaantui kahteen osioon: kvantitatiiviseen kyselylomakkeeseen ja kvalitatiiviseen piirustustehtävään. Kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus täydentävät toisiaan rinnakkain käytettynä. Kvantitatiiviset numerot sisältävät merkityksiä aivan kuten kvalitatiiviset merkitykset voidaan ilmaista numeroin. Usein toinen näistä on varsinainen lähestymistapa, jolloin toinen lähestymistapa täydentää tuloksia ja antaa esimerkkejä. (Borg & Gall 1989, 380-381; Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 1997, 133.) Tässä tutkimuksessa pääpaino oli kvantitatiivisella kyselylomakkeella, jota kvalitatiivinen piirustustehtävä täydensi. Piirustustehtävä oli miltei välttämätön lisä, koska siitä pystyi parhaiten tutkimaan tutkimuksen yhden osa-alueen vastauksia. Pääosa tuloksista saatiin kuitenkin kyselylomakkeesta.

Borgin ja Gallin (1989, 385-387) mukaan kvalitatiiviselle lähestymistavalle on luonteenomaista mm. seuraavat ominaisuudet: ihmiset ovat tiedonkeruun pääasiallinen lähde, tutkimussuunnitelma kehittyy sitä mukaa kun tutkimus etenee, käytetään intuitiivista tietoa ja tutkimusote on holistinen. Nämä neljä kvalitatiivisen lähestymistavan ominaisuutta toteutuivat piirustustehtävien tulokinnassa. Halusin saada selville 6.-luokkalaisten mielikuvia, joten ihmiset olivat tiedonkeruun pääasiallinen lähde. Suunnitelmani tulkita piirustuksia alkoi kehittyä sen jälkeen, kun olin saanut piirustukset. Vasta kun kävin piirustukset läpi ja jaottelin ne omiin ryhmiinsä, pystyin miettimään, mikä niitä yhdistää ja millä kutakin ryhmää voisi nimittää. Piirustuksia tulkitessa intuitiivisen tiedon käyttö oli välttämätöntä, koska mitään valmista kaavaa ei ollut käytettävissä. Tutkimuksen holistisuus tulee esille tuloksien tarkasteluosuudessa siten, että piirustuksia tarkastellaan sitä taustaa vasten, missä tutkittavat elävät.

Alkula, Pöntinen ja Ylöstalo (1994, 20-22, 118-122) ovat kirjoittaneet kvantitatiivisen lähestymistavan eduista ja puutteista. Kvantitatiivista tutkimusta tarvitaan silloin, kun jonkun ilmiön yleisyyttä on vaikea selvittää arkikielellä hahmotettuna. Kvantitatiivinen tutkimus antaa arkiajattelua tarkempia tuloksia ja eri ryhmiä on mahdollisuus vertailla keskenään. Kvantitatiivinen tutkimus on mielekäästä silloin, kun halutaan mitata ilmiötä systemaattisesti, saada erillisiä mitattavia osia ja tutkia yhteyksiä osien välillä.

Tutkimukseni kvantitatiivinen osuus on tehty survey-menetelmällä eli kyselylomakkeiden avulla. Sen vahvuutena on tehokkuus ja taloudellisuus, varsinkin kun kerä-

tään tietoa suurilta ihmismääriltä. Surveyn tekeminen edellyttää ymmärrettävien kysymysten tekemistä ja tutkittavan yhteisön oman käsitteistön tuntemista. Esimerkiksi 6-luokkalaisille on tehtävä vain sellaisia kysymyksiä, jotka he selvästi ymmärtävät. Kysymyksissä ja vastausvaihtoehdoissa ei saisi käydä selville, mikä on tutkijan kanta asiaan. Survey-menetelmää on kritisoitu tiedon pinnallisuudesta ja atomistisuudesta. Tähän voisi vastata, että vaikka tulokset ovatkin pinnallisia lukuja, kertovat ne kuitenkin minun tutkimuksessani lasten mielikuvista, asenteista ja uskomuksista eli inhimillisistä asioista. Tosin Alkulan ym. (1994, 121) mielestä asenteisiin ja mielipiteisiin liittyvät tiedot ovat kaikkein epäluotettavimpia. Heidän mielestä tutkimukseni tulokset ovat siis mahdollisimman epäluotettavia. Survey-menetelmässäkin on virheen riski, mutta tuloksieni virheellisyyttä vähentävät ainakin ne seikat, joista olen kirjoittanut kohdassa 4.3. (Alkula ym. 1994, 20-22, 118-122.)

4.6 Aineiston analyysimenetelmät

Kyselylomakkeista tallensin ensin jokaisen yksittäisen vastauksen valmiiksi tehtyyn ristiintaulukoituun taulukkoon, jossa havainnot olivat vaakasuorassa ja muuttujat pystysuorassa. Muuttujajoukot olivat: 'kaupunki/tyttö', 'kaupunki/poika', 'maaseutu/poika', 'maaseutu/tyttö'. Havainnot olivat kysymysten vastausvaihtoehdot. Esimerkiksi jos kaupunkilaispoika oli alleviivannut kyselylomakkeestaan sanan 'älykäs', katsoin havaintorivistä 'älykkään' ja muuttujasarakkeesta 'kaupunki/poika', ja tein merkinnän tähän kohtaan. Tällä samalla menetelmällä tallensin kaikki kysymykset vastauksineen. Seuraava vaihe oli yksittäisten havaintojen laskeminen yhteen jokaisen muuttujan kohdalla. Saadut luvut merkitsin havaintomatriisiin. Jokaisen havainnon kohdalla laskin lisäksi kaikkien muuttujien arvot yhteen. Lopuksi muutin absoluuttiset luvut suhteellisiksi luvuiksi eli tässä tapauksessa prosenttiluvuiksi. Tulokseksi tuli kaikkien havaintojen prosenttiluku jokaisen muuttujan kohdalta sekä kaikkien muuttujien yhteinen prosenttiluku. Muuttujien yhteisistä luvuista näkee havaintojen keskiarvon kaikkien muuttujien suhteen. Muuttujien erillisistä luvuista voi taas tehdä vertailuja eri muuttujien kesken.

Piirustukset tulkitsin siten, että jaottelin piirustukset omiin ryhmiinsä havaitsemieni ominaisuuksien ja tuntomerkkien perusteella. Jokaisen ryhmän määrä on ilmoitettu prosentteina.

5 TULOKSET

Kyselylomakkeiden tulokset on nähtävissä sekä taulukoina että diagrammeina. Taulukoiden ja diagrammien luvut ovat prosenttilukuja. Jokaisen tutkittavan kohdan tulos on ensin esitelty taulukkona niin, että siitä näkee kaikki havainnot jokaisen muuttujan kohdalta sekä kaikkien muuttujien yhteisen keskiarvon. Tämän jälkeen jokaisesta taulukosta on diagrammi, jotta tuloksien katsominen olisi helpompaa ja nopeampaa. Diagrammi on tehty joko niin, että siitä näkee sekä muuttujat erikseen että niiden keskiarvon tai pelkättään muuttujien keskiarvon. Taulukko ja diagrammi ovat peräkkäin juuri sen takia, että joissakin diagrammeissa on vain muuttujien keskiarvo. Taulukosta on näinollen helppo katsoa yksityiskohtaisempia tuloksia, kun se on samassa yhteydessä diagrammin kanssa. Jokaisesta tuloksesta on siis sekä taulukko että diagrammi. Näiden lisäksi taulukosta ja diagrammista on sanallinen selitys. Joissakin taulukoissa ja diagrammeissa yksi havaintojen vaihtoehtoista on 'muu'. Tähän ryhmään kuuluvat vastaukset on kerrottu sanallisessa osuudessa. Piirustusten tulokset on kerrottu kuvin ja sanoin.

5.1 Pieni olento, jolla on suuri pää ja suuret silmät

TAULUKKO 1. Humanoidin fyysiset ominaisuudet prosentteina

yleisvaikutelma	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
ihmisennäköinen	49	35	64	32	45
ei ihmisennäköinen	46	44	36	53	45
kaunis	15	25	14	5	15
ruma	28	29	36	37	33

väri

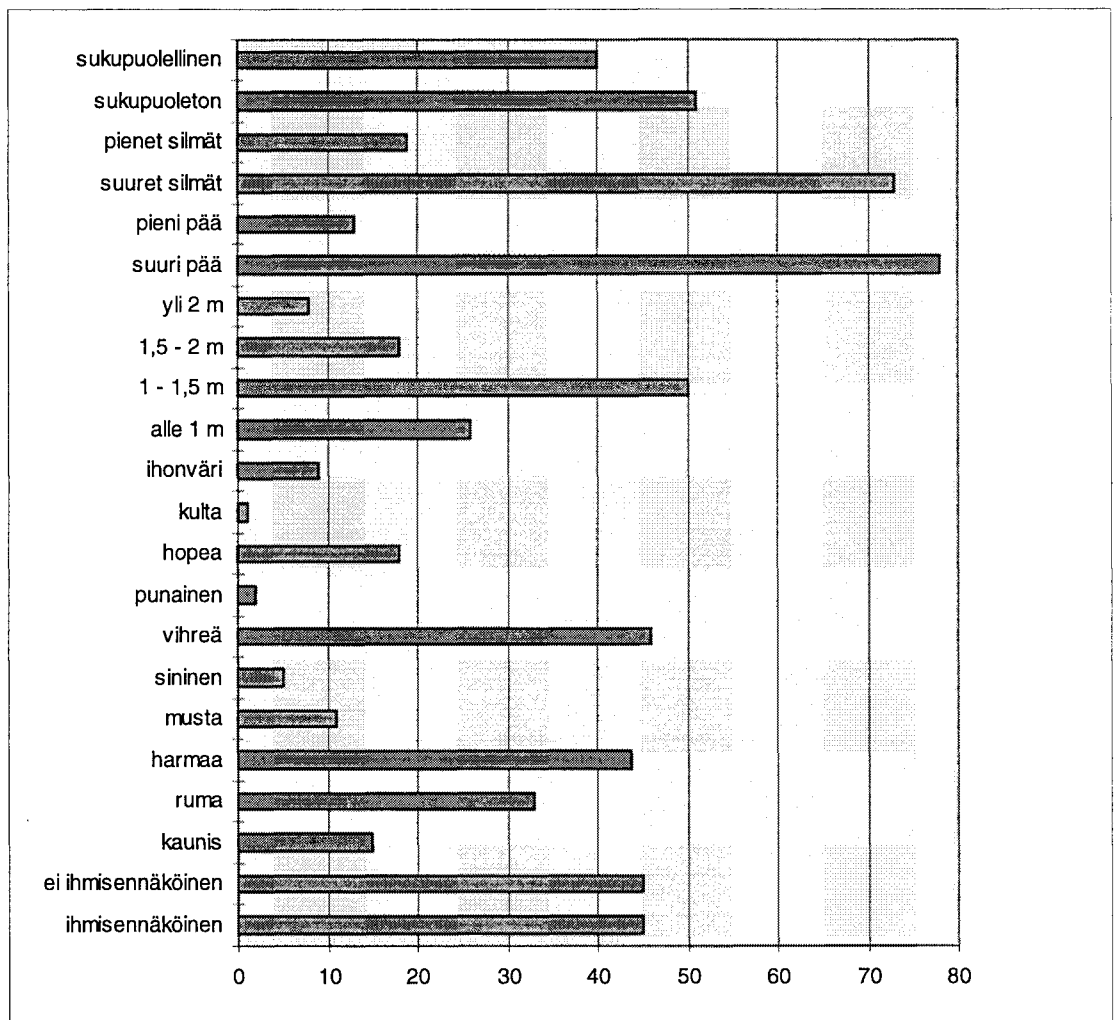
harmaa	41	52	50	32	44
musta	10	14	7	11	11
sininen	8	6	0	5	5
vihreä	59	35	43	47	46
punainen	2	6	0	0	2
hopea	20	23	29	0	18
kulta	2	2	0	0	1
ihonväri	8	4	11	11	9

pituus

alle 1 m	25	21	43	16	26
1 - 1,5 m	57	42	36	63	50
1,5 - 2 m	16	15	29	11	18
yli 2 m	3	17	7	5	8

erityistuntemerkit

suuri pää	82	75	86	68	78
pieni pää	5	10	14	21	13
suuret silmät	88	69	57	79	73
pienet silmät	2	14	43	16	19
sukupuoleton	57	52	36	58	51
sukupuolellinen	26	37	71	26	40

KUVIO 1. Humanoidin fyysiset ominaisuudet prosentteina

Humanoidia pidetään yhtä paljon sekä ihmisennäköisinä että ei-ihmisennäköisinä. Tyttöjen mielestä humanoidit ovat kuitenkin enemmän ihmisennäköisiä kuin poikien mielestä. Kaikkien ryhmien mielestä humanoidit ovat enemmän rumia kuin kauniita. Värien suhteen humanoidit mielletään eniten vihreän (46 %) ja harmaan (44 %) värisiksi. Myös hopeanväri (18 %), musta (11 %), ihonväri (9 %) ja sininen (5 %) ajateltiin humanoidin väriksi. Juuri kenenkään mielestä humanoidi ei ole punainen (2 %) tai kulanvärinen (1 %).

Selvä enemmistö pitää humanoideja pienempinä kuin ihmisiä (76 %). Puolet vastaajista ajattelee heidän olevan 1 - 1,5 metrin mittaisia. 26 % pitää heitä vielä lyhyempinä eli alle metrin mittaisina. Täysikasvuisen normaalimittaisen ihmisen pituiseksi heidät ajattelee 18 %. Yli 2 metrin mittaisia he ovat 8 % mielestä. Erityistuntomerkkien suhteen suurimmalla osalla on mielikuva, että humanoidilla on suuri pää (78 %) ja suuret silmät (73 %). Humanoidit kuvitellaan enemmän sukupuolettomiksi (51 %) kuin sukupuolellisiksi (40 %). Maaseudun tytöt tekevät kuitenkin poikkeuksen tässä asiassa. 71 % maaseudun tytöistä pitää humanoideja sukupuolellisina. Maaseudun tytöt pitävät humanoideja myös muiden fyysisten ominaisuuksien suhteen enemmän ihmisen kaltaisena kuin muut ryhmät. 64 % maaseudun tytöistä pitää humanoideja ihmisennäköisinä, 29 % ihmisen pituisena ja 43 % pienisilmäisenä.

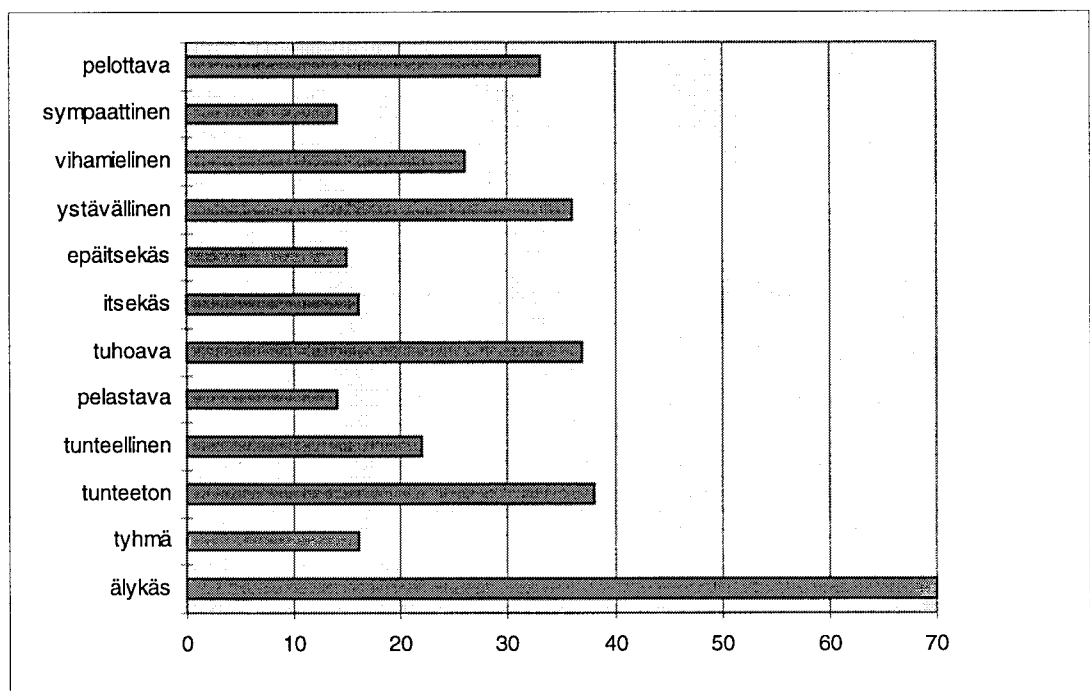
Valmiiden vaihtoehtojen lisäksi vastaajat kirjoittivat myös muita humanoidin fyysisiä ominaisuuksia. Useat kirjoittivat, että humanoidilla on pieni ja laiha vartalo, suippo pää, pitkät sormet, vinot ja mustat silmät sekä suuret ja kehittyneet aivot.

Enemmistön mielikuva humanoidin fyysisestä olemuksesta on siis seuraava: pieni ja lyhyt sukupuoleton olento, jolla on suuri pää ja suuret silmät, joka on vihreän tai harmaan värinen, ja joka on puoliksi ihmisen näköinen ja puoliksi ei-ihmisennäköinen.

5.2 Humanoidi on älykäs

TAULUKKO 2. Humanoidin henkiset ominaisuudet prosentteina

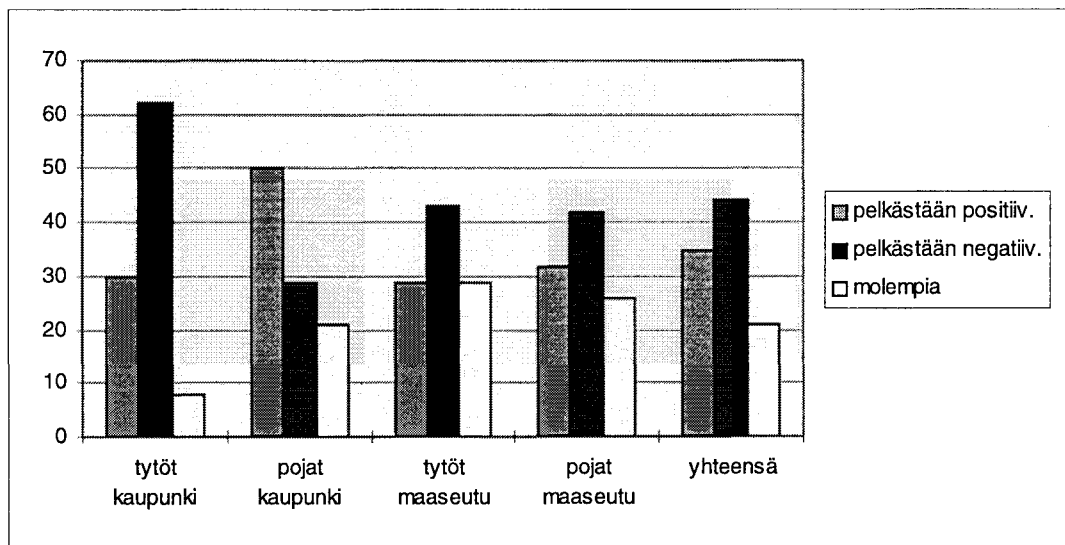
henkiset ominaisuudet	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
älykäs	71	77	57	74	70
tyhmä	15	17	14	16	16
tunteeton	51	31	36	32	38
tunteellinen	15	19	21	32	22
pelastava	15	17	7	16	14
tuhoava	44	31	36	37	37
itsekäs	10	14	29	11	16
epäitsekäs	13	10	14	21	15
ystävällinen	26	42	21	53	36
vihamielinen	36	27	7	32	26
sympaattinen	15	23	7	11	14
pelottava	41	29	29	32	33

KUVIO 2. Humanoidin henkiset ominaisuudet prosentteina

TAULUKKO 3. Henkiset ominaisuudet: pelkästään positiivisia, pelkästään negatiivisia tai molempia ominaisuuksia prosentteina

henkiset ominaisuudet	kaupunki tytöt	kaupunki pojat	maaseutu tytöt	maaseutu pojat	keskiarvo
pelkästään positiiv.	30	50	29	32	35
pelkästään negatiiv.	62	29	43	42	44
molempia	8	21	29	26	21

KUVIO 3. Henkiset ominaisuudet: pelkästään positiivisia, pelkästään negatiivisia tai molempia ominaisuuksia prosentteina

Henkiset ominaisuudet on jaettu positiivisiin ja negatiivisiin. Positiivisia ominaisuuksia valmiiksi annetuista vaihtoehdoista ovat: 'pelastava', 'ystävällinen', 'epäitsekäs', 'tunteellinen' ja 'sympaattinen'. Negatiivisia ominaisuuksia ovat: 'tuhoava', 'vihamielinen', 'itsekäs', 'tunteeton', 'pelottava'. Vaihtoehtoina ovat lisäksi 'älykäs' ja 'tyhmä'. On kuitenkin huomattava, että älykkyyden ja tyhmyyden merkitys vaihtelee asiayhteyksien suhteen. Ihminen tai humanoidi voi olla älykäs, ystävällinen, epäitsekäs ja pelastava, mutta hän voi olla myös älykäs, vihamielinen, itsekäs ja tuhoava. Ensimmäisessä tapauksessa hänet katsotaan positiiviseksi ja jälkimmäisessä negatiiviseksi. Näinollen älykkyyttä - kuten tyhmyyttäkin - täytyy tarkastella yhdessä muiden ominaisuuksien kanssa.

Kuten taulukosta 3 ja diagrammista 3 näkyy, olen jakanut henkiset ominaisuudet kolmeen eri ryhmään: pelkästään positiivisia, pelkästään negatiivisia tai molempia ominaisuuksia. Jos vastaaja on alleviivannut ainoastaan positiivisia ominaisuuksia, olen merkinnyt sen 'pelkästään positiivisia'- ryhmään. Samoin olen menetellyt pelkästään negatiivisten ominaisuuksien kanssa. Jos vastaaja on alleviivannut sekä positiivisia että negatiivisia ominaisuuksia, olen merkinnyt sen 'molempia'- ryhmään. Vaihtoehtojen 'älykäs' ja 'tyhmä' suhteen olen menetellyt kuten olen yllä selittänyt. Jos koehenkilö on alleviivannut pelkän 'älykkään', olen merkinnyt sen positiiviseksi ominaisuudeksi. Samoin jos 'tyhmä' on ollut koehenkilön ainut vastaus, olen merkinnyt sen negatiiviseksi ominaisuudeksi. Jos koehenkilö on alleviivannut älykkään lisäksi pelkästään negatiivisia ominaisuuksia, olen merkinnyt sen 'pelkästään negatiivisia'- ryhmään. Jos älykkään lisäksi on pelkästään positiivisia ominaisuuksia, olen merkinnyt sen 'pelkästään positiivisia'- ryhmään.

79 % on sitä mieltä, että humanoidit ovat pelkästään positiivisia tai pelkästään negatiivisia. 44 % mielestä heillä on pelkästään negatiivisia henkisiä ominaisuuksia ja 35 % mielestä pelkästään positiivisia henkisiä ominaisuuksia. 21 % mielestä humanoideilla voi olla sekä negatiivisia että positiivisia henkisiä ominaisuuksia. Maaseudun tytöillä ja pojilla luvut ovat lähes samoja, kuten kuviosta 3 voi nähdä. Kaupunkilaistytöjen ja -poikien kesken on kuitenkin eroja. Kaupunkilaispoikien mielestä humanoidit ovat enemmän positiivisia (50 %) kuin negatiivisia (29 %). Kaupunkilaistytöjen mielestä humanoidit ovat enemmän negatiivisia (62 %) kuin positiivisia (30 %).

Erillisistä henkisistä ominaisuuksista humanoidit yhdistetään ennenkaikkea älykkyyteen (70 %), kuten diagrammi 2 näyttää. Negatiivisten ominaisuuksien suhteen humanoidien ajatellaan eniten olevan tunteettomia (38 %), tuhoavia (37 %), pelottavia (33 %) ja vihamielisiä (26 %). Itsekkäitä he ovat 16 % mielestä. Positiivisten ominaisuuksien suhteen humanoidit ajatellaan eniten ystävällisiksi (36 %), ja tunteellisiksi (22 %). Epäitsekkäitä he ovat 15 % mielestä ja 14 % mielestä pelastavia ja sympaattisia.

Huomattava ero on ainoastaan siinä, että pojat pitävät humanoideja ystävällisempinä (53 % ja 42 %) kuin tytöt (26 % ja 21 %).

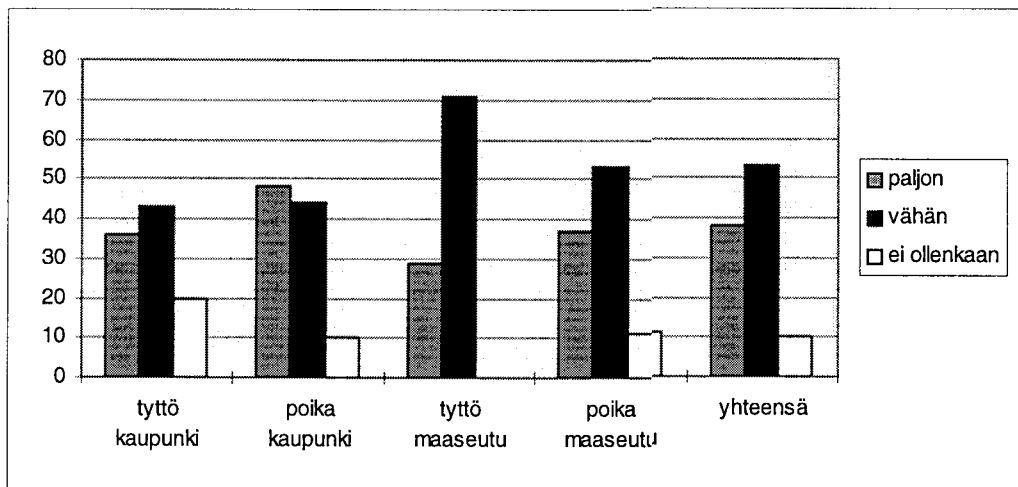
Vastaajien omat ehdotukset humanoidien henkisiksi ominaisuuksiksi ovat seuraavat: telepatiakykyinen, biogeeninen kommunikaatio, viisas, järjestelmällinen, vitsikäs,

rakastamiskykyinen, elämään uskova, auttavainen, utelias, hauska, ymmärtävä, kunnianhimoinen, ujo, hyvätahtoinen, tiedonhaluinen, kehittyneempi ja älykkäämpi kuin ihminen, kostonhaluinen, väkivaltainen, vaarallinen, valloitushaluinen, osaa kuristaa tahdon voimalla. Näistä telepatiakykyinen, tiedonhaluinen ja utelias oli mainittu useammin kuin kerran.

5.3 Ufot ja humanoidit kiinnostavat

TAULUKKO 4. Kiinnostuneisuus ufo- ja humanoidi-ilmiötä kohtaan prosentteina

kiinnostus	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
paljon	37	48	29	37	38
vähän	43	42	71	53	52
ei ollenkaan	20	10	0	10	10

KUVIO 4. Kiinnostuneisuus ufo- ja humanoidi-ilmiötä kohtaan prosentteina

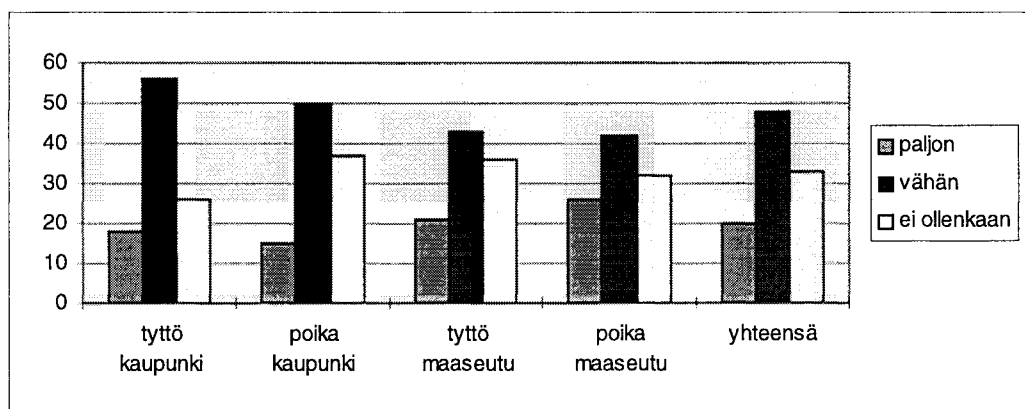
Erittäin kiinnostuneita ufo- ja humanoidi-ilmiöstä on 38 % vastaajista. Jonkin verran ilmiö kiinnostaa 52 prosenttia. 10 % ei ole ollenkaan kiinnostunut asiasta.

Maaseudun tyttöjen joukossa ei ole yhtään, ketä asia ei kiinnostaisi ollenkaan. He kaikki ovat enemmän tai vähemmän kiinnostuneita. Kaupunkilaistyttöjen joukossa taas 20 prosenttia asia ei kiinnosta ollenkaan. Pojat ovat hieman enemmän kiinnostuneempia kuin tytöt, varsinkin kaupunkilaispojat (48 %).

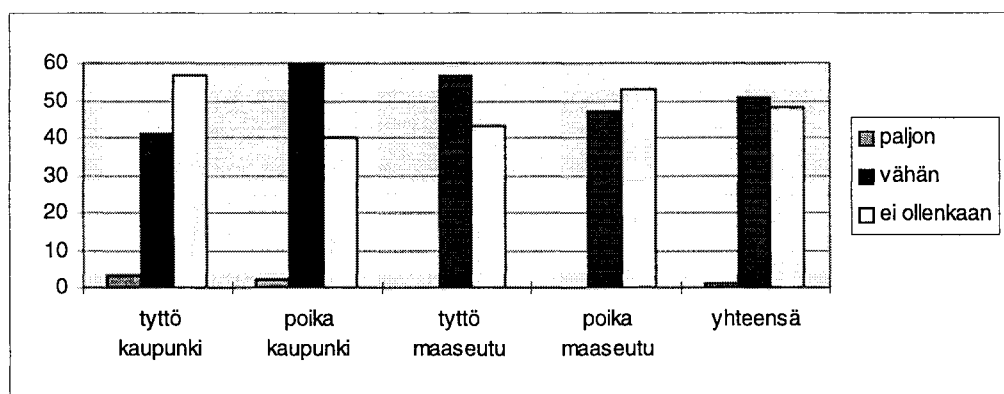
TAULUKOT 5A ja 5B. Onko keskustellut ufoista tai humanoideista ystävien tai perheenjäsenten kanssa tai koulussa oppitunnilla? Tulokset prosentteina.

keskustelu ystävät/perhe	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
paljon	18	15	21	26	20
vähän	56	50	43	42	48
ei ollenkaan	26	35	36	32	32

keskustelu, koulu	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
paljon	3	2	0	0	1
vähän	41	60	57	47	51
ei ollenkaan	57	40	43	53	48

KUVIO 5 A. Onko keskustellut ufoista tai humanoideista ystävien tai perheenjäsenten kanssa? Tulokset prosentteina.

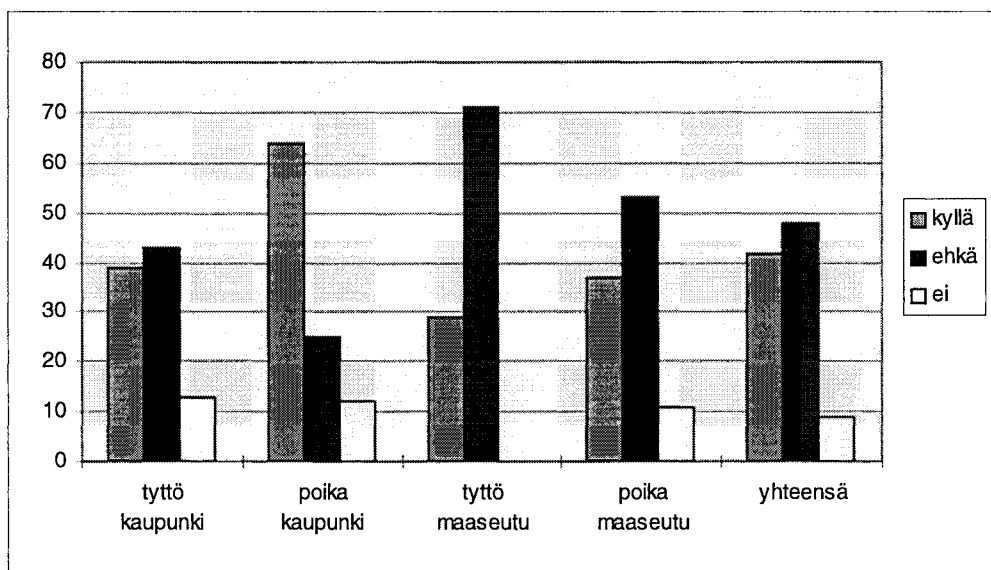
KUVIO 5 B. Onko keskustellut koulussa oppitunnilla ufoista tai humanoideista? Tulokset prosentteina.

20 % vastaajista on keskustellut paljon ystävien tai perheenjäsenten kanssa ufoista ja humanoideista. 48 % on keskustellut jonkin verran. 32 % ei ole keskustellut ollenkaan. Vastaajien mielestä koulussa ei ole paljon keskusteltu ufoista ja humanoideista. 51 % mielestä koulussa on kuitenkin jonkin verran puhuttu kyseisestä aiheesta ja 48 % mielestä ei ollenkaan. Eroja ei juurikaan ole eri ryhmien välillä.

5.4 Humanoideja on varmaankin olemassa

TAULUKKO 6. Uskooko humanoidien olemassaoloon? Tulokset prosentteina.

uskooko olemassaoloon	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
kyllä	39	64	29	37	42
ehkä	46	24	71	53	49
ei	15	12	0	10	9

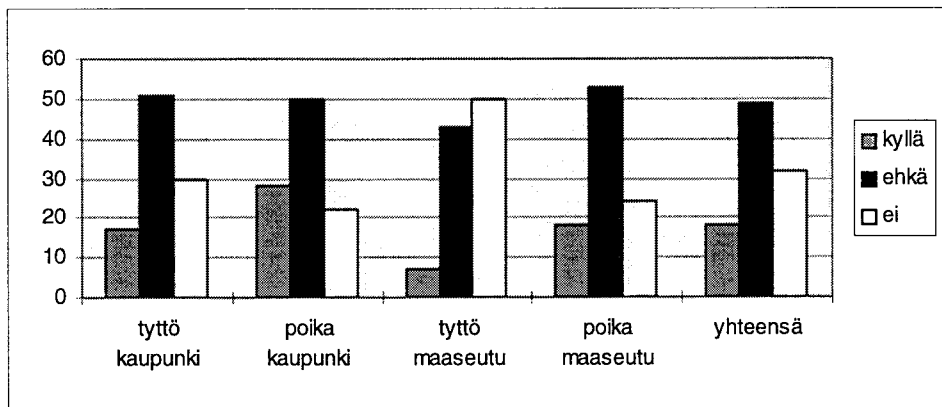
KUVIO 6. Uskooko humanoidien olemassaoloon? Tulokset prosentteina.

42 % vastaajista uskoo, että humanoideja on olemassa. Kaupunkilaistyttöjen ja maaseudun poikien luvut ovat lähes samat, mutta kaupunkilaispoikien ja maaseudun tyttöjen kesken on huomattava ero. Kaupunkilaispojista 64 % uskoo humanoidien olemassaoloon, kun vastaava luku maaseudun tytöillä on 29 %. Maaseudun tytöistä kukaan ei

kuitenkaan torju humanoidien olemassaoloa, kun taas 9 % kaikista vastaajista ei usko humanoidien olemassaoloon. Humanoideihin mahdollisesti uskovia eli 'ehkä'- vastauksia on 49 %.

TAULUKKO 7. Uskooko, että humanoidit näyttäytyvät ihmiskunnalle omana elinaikanaan? Tulokset prosentteina.

uskooko näkevänsä	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
kyllä	18	28	7	18	18
ehkä	51	50	43	56	50
ei	31	22	50	26	32

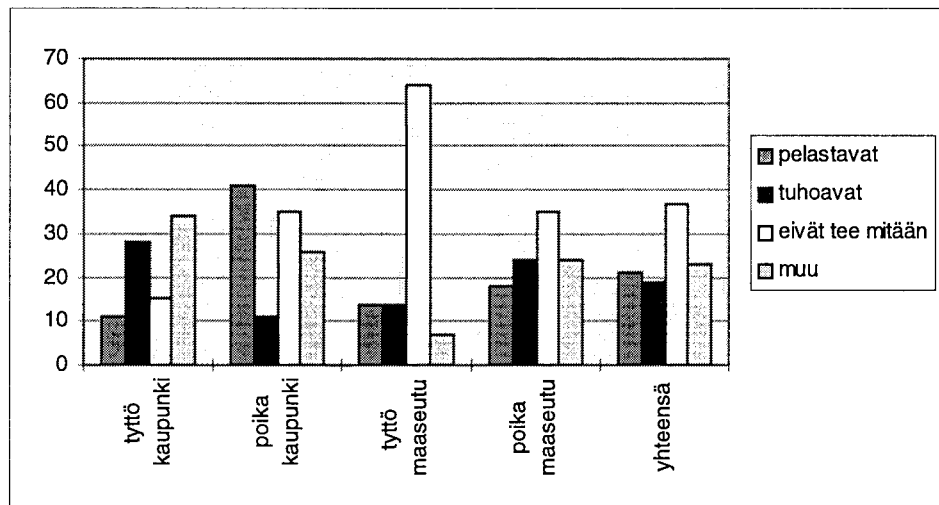
KUVIO 7. Uskooko, että humanoidit näyttäytyvät ihmiskunnalle omana elinaikanaan? Tulokset prosentteina.

Tähän kysymykseen vastasi kaikista vastaajista 91 % eli kaikki ne, jotka uskovat tai mahdollisesti uskovat humanoidien olemassaoloon. 18 % heistä uskoo, että humanoidit näyttäytyvät ihmiskunnalle heidän elinaikanaan. 50 % mielestä humanoidit ehkä näyttäytyvät. 32 % ei usko heidän näyttäytyvän.

'Ehkä'- vaihtoehdossa ei ole suuria eroja eri ryhmien suhteen, mutta 'kyllä'- vastaus jakaa ryhmät samalla tavalla kuin edellisessä kysymyksessä. Kaupunkilaistyttöistä ja maalaispojista humanoidien näkemiseen uskovat samansuuruiset määrät (18 %), mutta kaupunkilaispojista uskoo 28 % ja maalaistyttöistä 7 %. Maaseudun tytöistä 50 % ei usko näkevänsä humanoideja, kun vastaava luku kaikista ryhmistä yhteensä on 32 %.

**TAULUKKO 8. Mitä usko humanoidien tekemän maapallon suhteen?
Tulokset prosentteina.**

usko, että humanoidit	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
pelastavat	11	41	14	18	21
tuhoavat	28	11	14	24	19
eivät tee mitään	15	35	64	35	37
muu	34	26	7	24	23

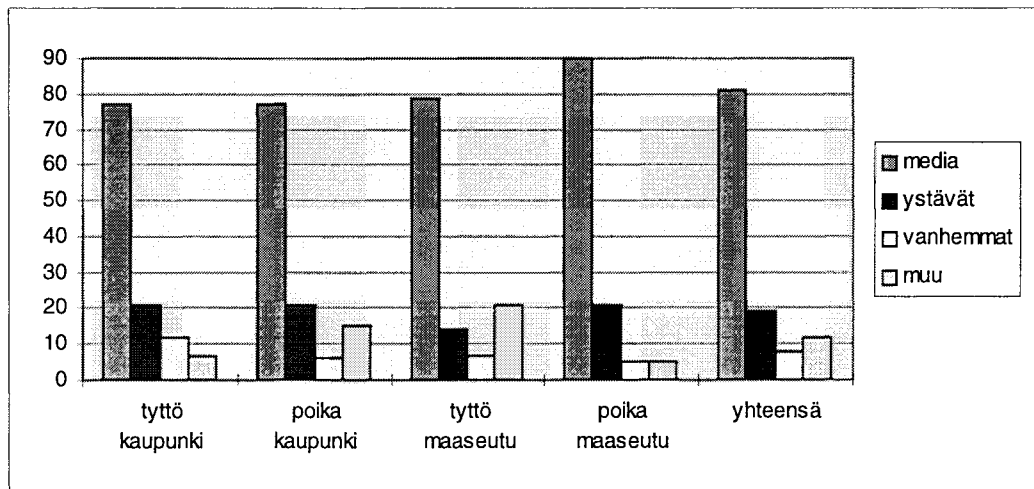

KUVIO 8. Mitä usko humanoidien tekemän maapallon suhteen?

Tähän kysymykseen vastasi myös 91 % kaikista eli ne, jotka uskovat ja mahdollisesti uskovat humanoideihin. Heistä 21 % usko humanoidien pelastavan maapallon. Muista ryhmistä pelastukseen usko miltei samankokoinen joukko, mutta kaupunkilaispojista 41 % usko pelastukseen. 19 % usko humanoidien tuhoavan maapallon. Eniten tuhoon uskovat kaupunkilaistytöt ja vähiten kaupunkilaispojat. 37 % ei usko humanoidien tekemän mitään hyväksemme. Suurin osa maaseudun tytöistä ei usko heidän tekemän mitään hyväksemme. 23 prosentilla on oma ehdotus siihen, mikä on humanoidien tehtävä maapallon ja sen ihmisten suhteen. Kaikissa vastauksissa yhtä lukuunottamatta selvitettiin, että humanoidit tulevat tutustumaan ja ystävystymään ihmisiin sekä tutkimaan ja auttamaan meitä.

TAULUKKO 9. Mikä on omasta mielestä vaikuttanut mielipiteeseen ufoista ja humanoideista? Tulokset prosentteina.

mikä vaikuttanut	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
media	77	77	79	90	81
ystävät	21	21	14	21	19
vanhemmat	12	6	7	5	8
muu	7	15	21	5	12

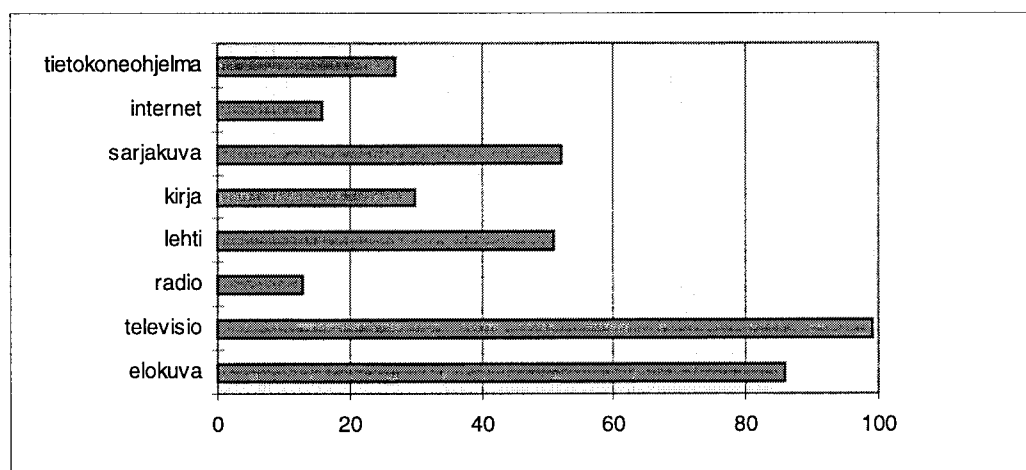
KUVIO 9. Mikä on omasta mielestä vaikuttanut mielipiteeseen ufoista ja humanoideista? Tulokset prosentteina.

81 % mielestä media on vaikuttanut heidän ajatuksiinsa ufo-ilmion suhteen. Ystävät ovat vaikuttaneet joko median lisäksi tai yksinään 19 % mielestä. Myös vanhempien mielipide on vaikuttanut 8 % verran. Muiksi vaikuttajiksi on mainittu seuraavat: oma järki, serkku, veli, tutkijat, unet, oudot tapahtumat, usko Jumalaan, todennäköisyys olemassaolosta. Seuraavat lauseet on myös kirjoitettu vaihtoehtoon 'muu, mikä?': "maa ei voi olla ainut", "ajattelen, että on muitakin olioita kuin me ihmiset", "pakkohan siellä avaruudessa on jotain elämää olla", "Avaruudessa on lukemattomia erilaisia planeettoja, joista emme tiedä mitään. Jotkut uskovat, että vain maapallolla on älyllistä elämää. Minä olen varma, että tuolla jossain on yhtä samanlaisia olentoja kuin mekin, yhtä rauhaa rakastavia. Eihän ole mitään järkeä, että vain yhdelle miljardeista planeetoista olisi luotu älykkäitä olentoja. Jos heitä kutsutaan humanoideiksi, niin humanoideja ollaan mekin. Vihaan sellaisia sarjoja, joissa käsitellään 'yliluonnollisia ilmiöitä', sillä eihän elämä ole yliluonnollista lajitovereillamme. Emme ole ainoita Jumalan lapsia."

5.5 Ufoja ja humanoideja nähty eniten elokuvissa ja televisiossa

TAULUKKO 10. Missä medioissa on nähnyt ufoja tai humanoideja tai lukenut / kuullut niistä? Tulokset prosentteina.

eri mediat	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
elokuva	97	94	57	95	86
televisio	100	96	100	100	99
radio	7	10	14	21	13
lehti	44	50	71	37	51
kirja	39	35	29	16	30
sarjakuva	51	56	43	58	52
internet	16	25	7	16	16
tietokoneohjelma	23	35	21	26	27

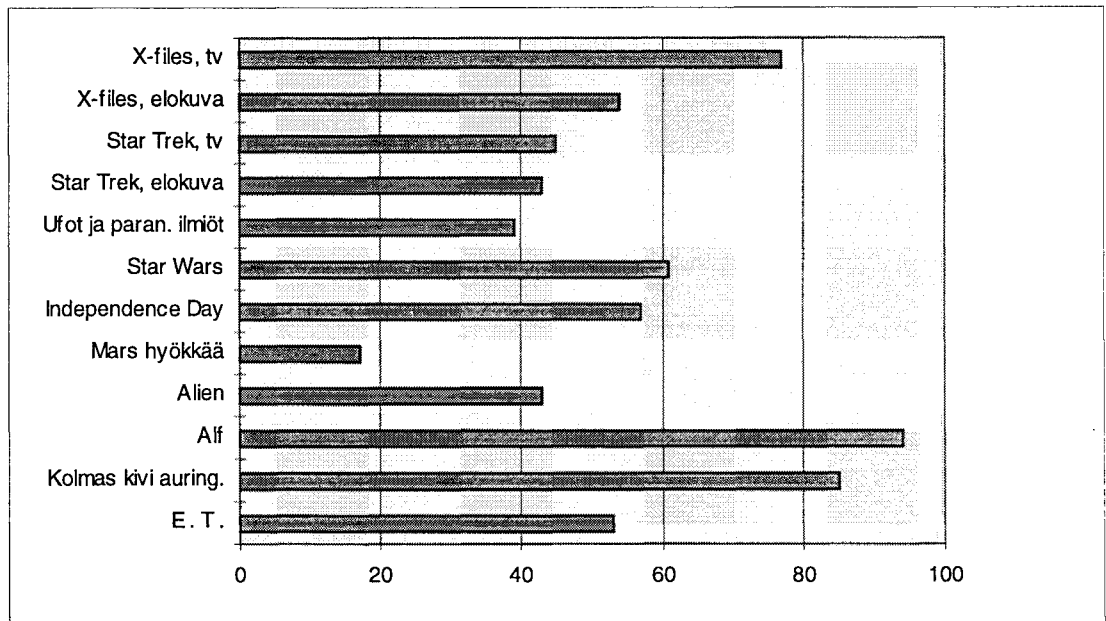
KUVIO 10. Missä medioissa on nähnyt ufoja tai humanoideja tai lukenut / kuullut niistä? Tulokset prosentteina.

Lähes kaikki eli 99 % on nähnyt televisio-ohjelman, jossa on ollut ufoja tai humanoideja. Kaikista muista paitsi kaupunkilaispoikien ryhmästä aihetta käsitteleviä tv-ohjelmia olivat nähneet kaikki. Elokuvan ufoista ja humanoideista on nähnyt 86 %. Kaikkien muiden ryhmien luvut ovat yli 90 %, mutta maaseudun tyttöjen 57 %. Monikaan ei ole kuullut puhuttavan ufoista ja humanoideista radiossa. Samoin internet on harvinaisempi media ufo-ilmiön tietojen hankkimiseen. Sarjakuvasta, lehdestä ja kirjasta ufoista ja humanoideista on luettu aika paljon. Maaseudun tytöt eivät ole nähneet aiheesta yhtä

paljon elokuvia kuin muut ryhmät, mutta he ovat vastaavasti lukeneet enemmän lehtiä. Tietokoneohjelmien kautta aiheeseen on tutustunut 27 % - pojat hieman enemmän kuin tytöt.

TAULUKKO 11. Mitä ufoja ja humanoideja käsitteleviä elokuvia ja televisio-ohjelmia on katsottu?

elokuva / tv	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	yhteensä
E . T .	44	62	43	63	53
Kolmas kivi auring.	84	73	93	90	85
Alf	92	96	93	95	94
Alien	20	69	14	68	43
Mars hyökkää	16	31	21	0	17
Independence Day	54	64	21	90	57
Star Wars	54	83	29	79	61
Ufot ja paran. ilmiöt	41	71	0	42	39
Star Trek, elokuva	49	69	0	53	43
Star Trek, tv	49	71	14	47	45
X-files, elokuva	56	60	36	63	54
X-files, tv	69	79	86	74	77

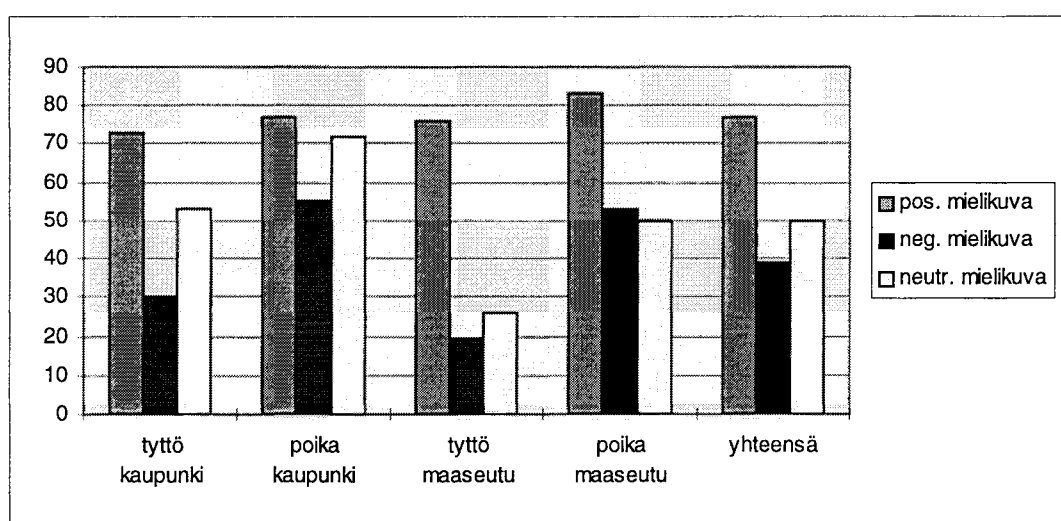

KUVIO 11. Mitä ufoja ja humanoideja käsitteleviä elokuvia ja televisio-ohjelmia on katsottu? Tulokset prosentteina.

5.6 E.T. ja Alf ovat hyvää tarkoittavia humanoideja

TAULUKKO 12. Elokuvien ja televisio-ohjelmien antama mielikuva humanoideista prosentteina

elokuvan/ tv:n antama mielikuva	kaupunki tyttö	kaupunki poika	maaseutu tyttö	maaseutu poika	keskiarvo
pos. mielikuva	73	77	76	83	77
neg. mielikuva	30	55	19	53	39
neutr. mielikuva	53	72	26	50	50

KUVIO 12. Elokuvien ja televisio-ohjelmien antama mielikuva humanoideista prosentteina

Olen jakanut elokuvat ja televisio-ohjelmat kolmeen ryhmään sen perusteella, antavatko ne positiivisen, negatiivisen vai neutraalin mielikuvan humanoidin henkisistä ominaisuuksista. Positiivisen mielikuvan antavat 'E.T.', 'Kolmas kivi auringosta' ja 'Alf'. Näissä humanoidista annetaan ystävällinen mielikuva. Kaikissa kolmessa ohjelmassa humanoidi on tullut maan päälle ja hän ystävystyy ihmisiin. Tämän ryhmän ohjelmia on katsonut 77 %. Negatiivisen mielikuvan antavat elokuvat 'Alien', 'Mars hyökkää' ja 'Independence Day'. Näissä elokuvissa humanoidit ovat pahoja ja he tulevat tuhoamaan maapallon. Tämän ryhmän elokuvia on nähnyt 39 %. Pojat ovat nähneet näitä elokuvia huomattavasti enemmän kuin tytöt. Neutraalin mielikuvan antavat elokuvat 'Star Wars', 'Star Trek', 'X-files' ja tv-ohjelmat 'Star Trek', 'X-files' ja 'Ufot ja paranormaalit

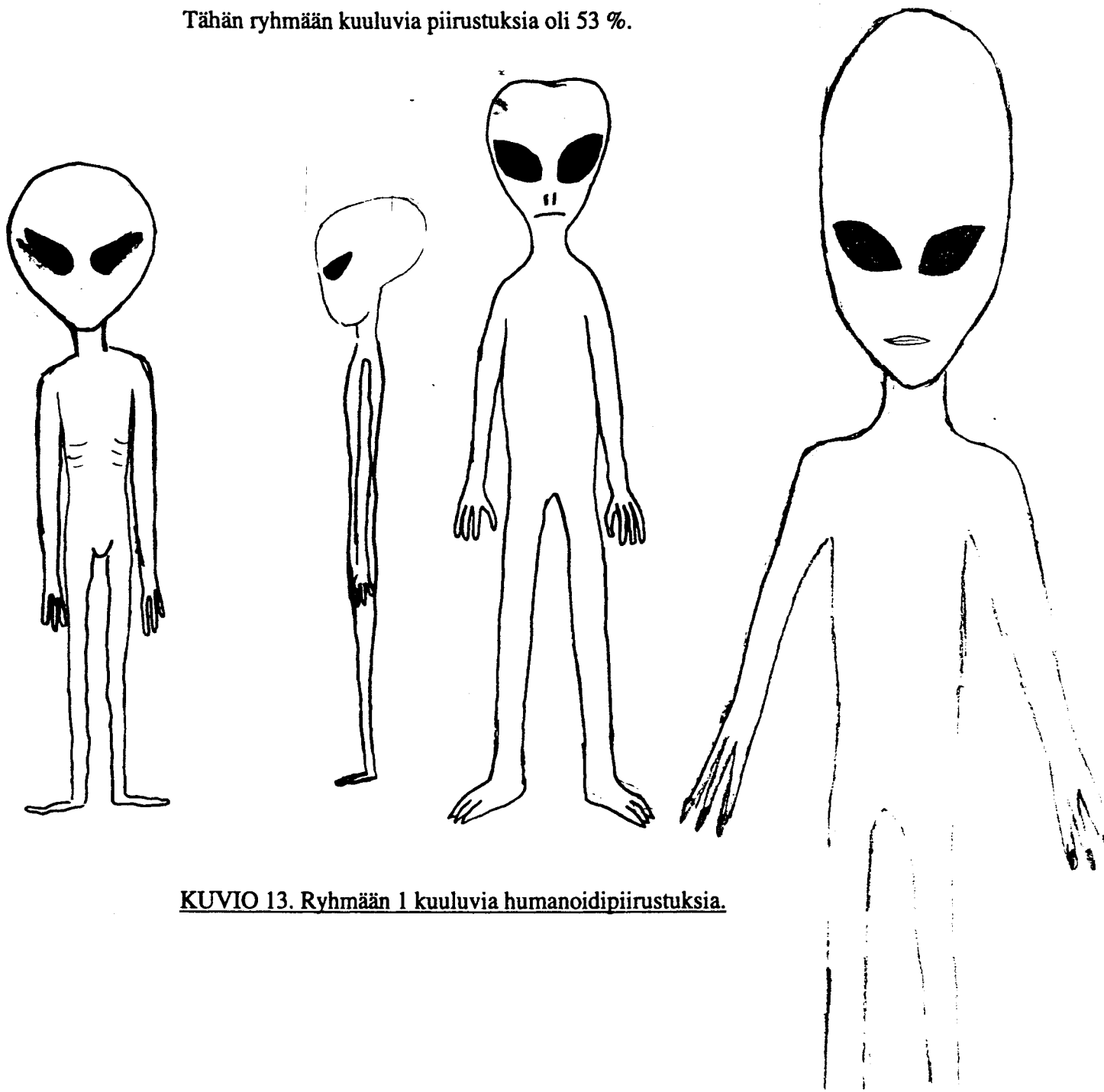
ilmiöt '. Näissä elokuvissa ja tv-ohjelmissa humanoidista ei anneta selvää mielikuvaa tai humanoidissa on sekä positiivisia että negatiivisia ominaisuuksia tai eri humanoidiro-
duista annetaan erilaisia mielikuvia. ' Neutraalin mielikuvan ' ohjelmia on nähnyt puolet vastaajista.

Kyselylomakkeessa pyydettiin nimeämään lehden, kirjan, sarjakuvan tai tietokone-
ohjelman nimen, jossa on ollut kuvia tai kirjoituksia ufoista tai humanoideista. Lehdistä
Aku Ankka mainittiin 21 kertaa. Tieteen kuvalehti, Ultra, Hullu hullu maailma, X-files-
lehti ja Aamulehti mainittiin myös useampaan otteeseen. Seura, Valitut Palat ja Iltä-
Sanomat mainittiin myös lehdistä. Kirjoista mainittiin seuraavat: Uutta tietoa ufoista,
Linnunradan käsikirja liftareille, Noidan käsikirja, Auringon lapsi, Avaruuden tähtitarha
ja Stephen Kingin kirjat. Sarjakuvista mainittiin Independence Day-, X-files- ja Alf-
sarjakuvat. Tietokonepeleistä mainittiin Commander Keen-pelit, Duke Nukem 3 D,
Dadm, Zachary Mcrakken, Maniac Mansion ja Muukalaisten yö sekä CD-romeista Star
Wars ja Star Trek. Internetissä moni oli käynyt X-files-kotisivulla.

5.7 Piirustuksia humanoideista

1. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvilla humanoideilla on seuraavanlaisia tuntomerkkejä: pieni, laiha ja lyhyt vartalo, suuri, suippo pää sekä suuret, mustat silmät. Osalle humanoideista oli piirretty ainoastaan nenä, osalle ainoastaan suu, osalle kummatkin ja osalle ei kumpaakaan. Nenä oli piirretty kahdella pisteellä tai viivalla. Suu oli piirretty pienenä vaakasuorana viivana. Hiuksia ei ollut yhdelläkään tämän ryhmän humanoidilla. Neljä humanoidia hymyili, muut olivat kasvoista ilmeettömiä. Suurin osa oli harmaan tai vihreän värisiä.

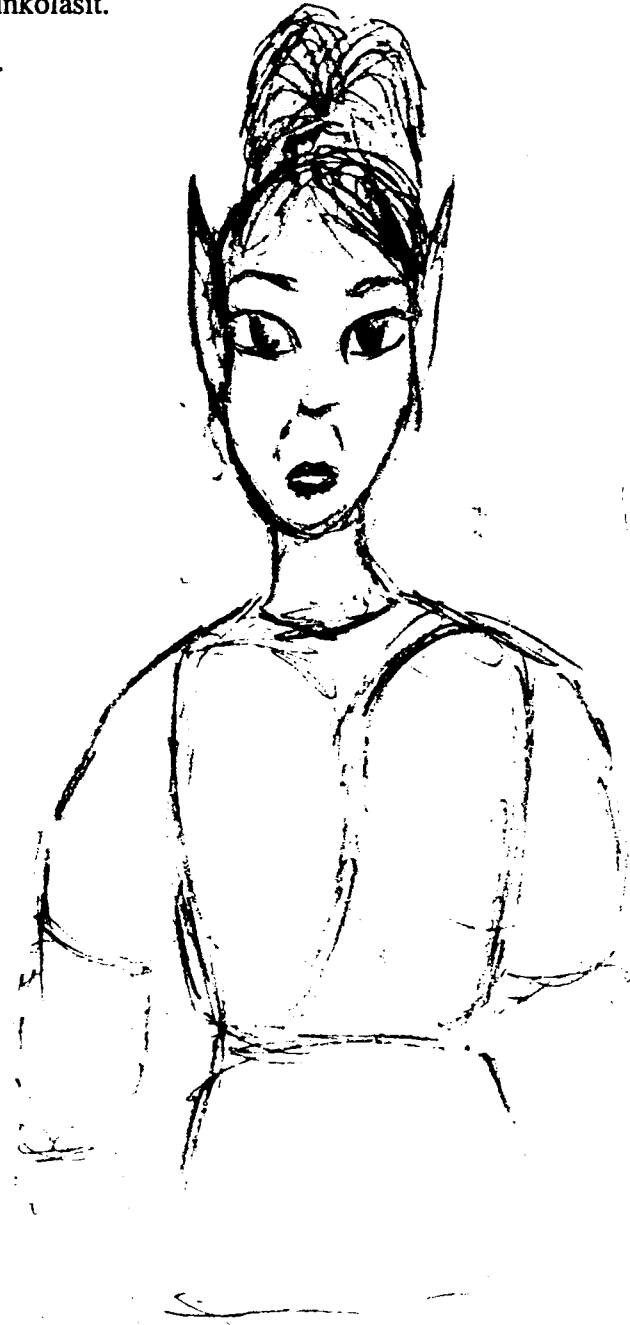
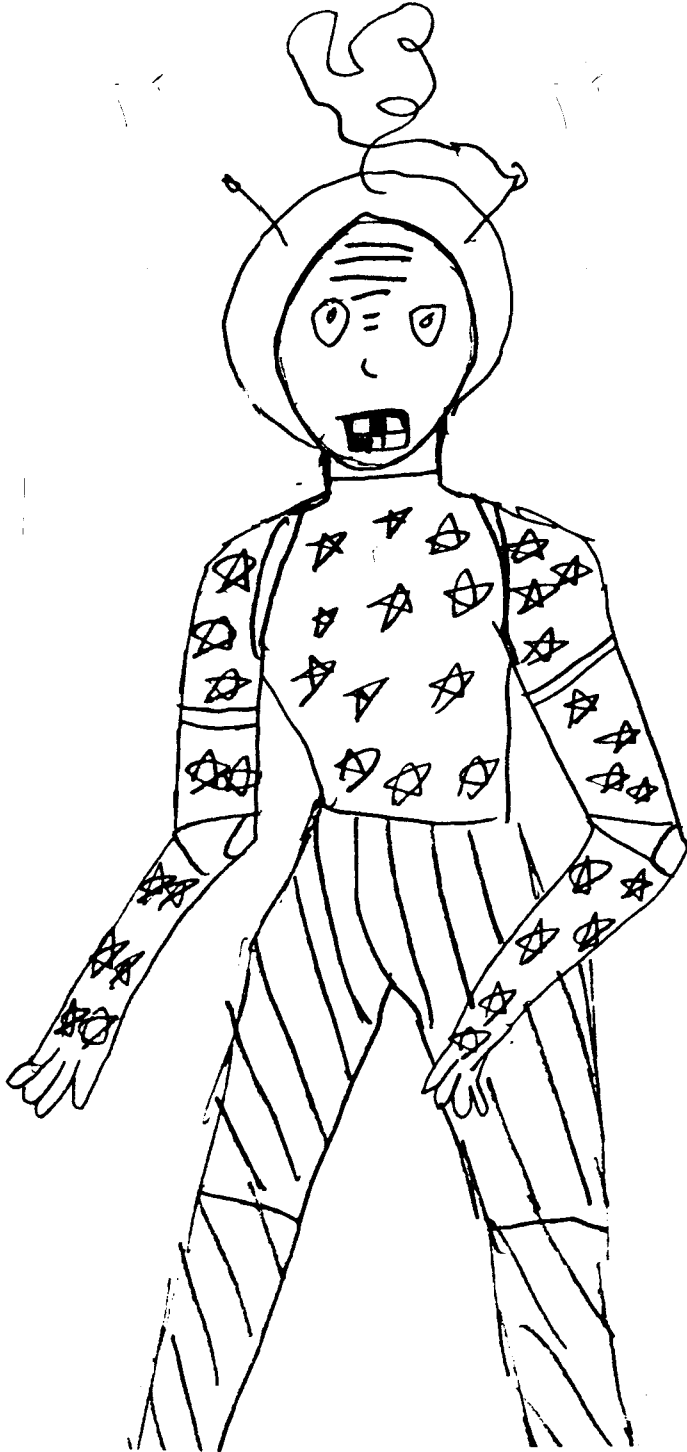
Tähän ryhmään kuuluvia piirustuksia oli 53 %.

KUVIO 13. Ryhmään 1 kuuluvia humanoidipiirustuksia.

2. Toisen ryhmän humanoidit ovat ihmisennäköisiä. Sen lisäksi, että tämän ryhmän humanoidit ovat muutenkin ihmisennäköisiä, jollekin oli piirretty myös vaatteet, avaruus-puku, hiukset, korvarenkaat, silmälasit tai aurinkolasit.

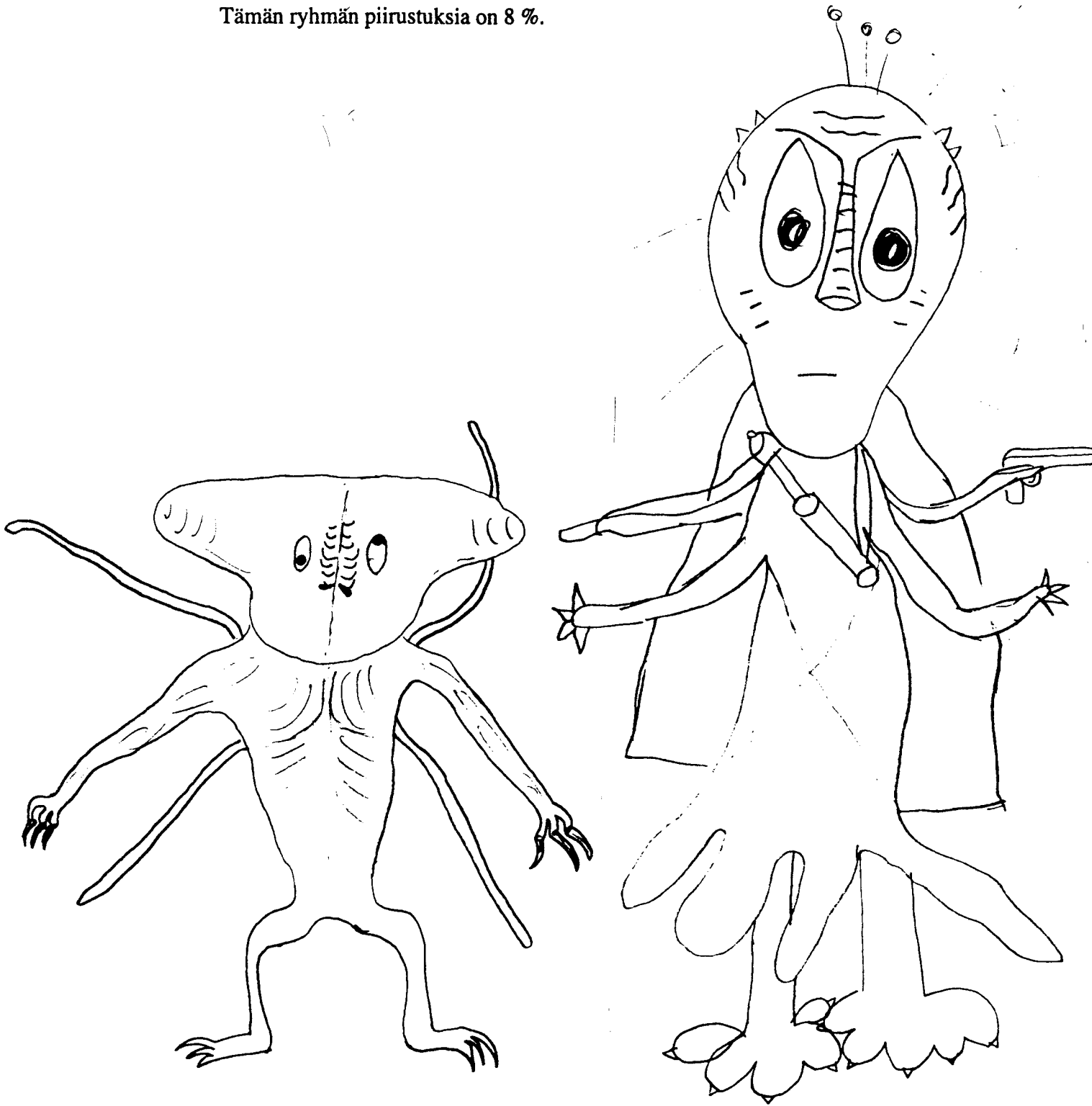
Ihmisennäköisiä humanoideja piirrettiin 16 %.

KUVIO 14. Ryhmään 2 kuuluvia humanoidipiirustuksia.

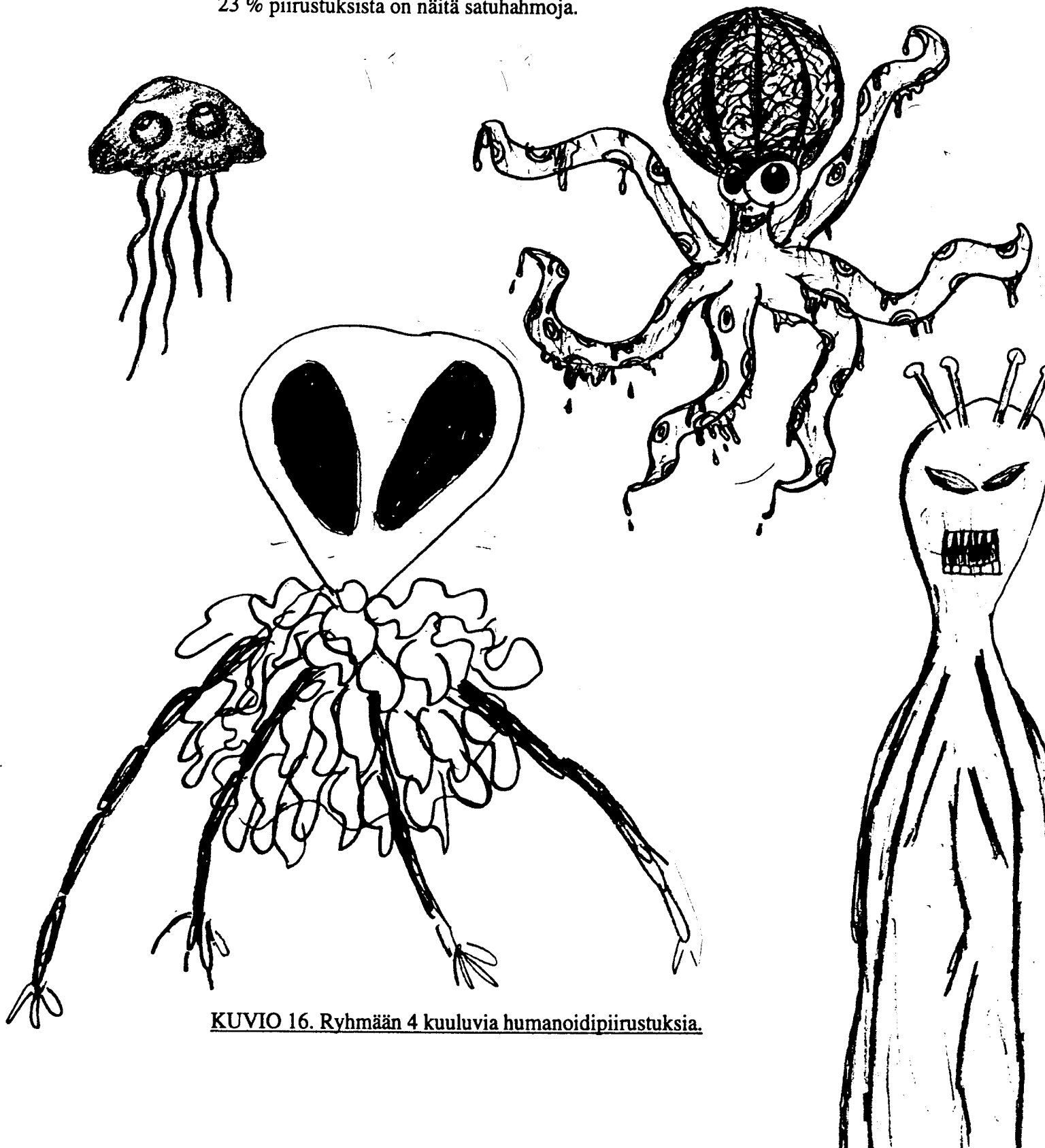
3. Kolmannen ryhmän humanoidit ovat moniraajaisia. Näille humanoideille on piirretty useita jalkoja, käsiä, tuntosarvia ja ylimääräisiä lonkeroita. Tämän ryhmän humanoideista monet ovat pelottavan näköisiä ja joillakin on aseet käsissään.

Tämän ryhmän piirustuksia on 8 %.

KUVIO 15. Ryhmään 3 kuuluvia humanoidipiirustuksia.

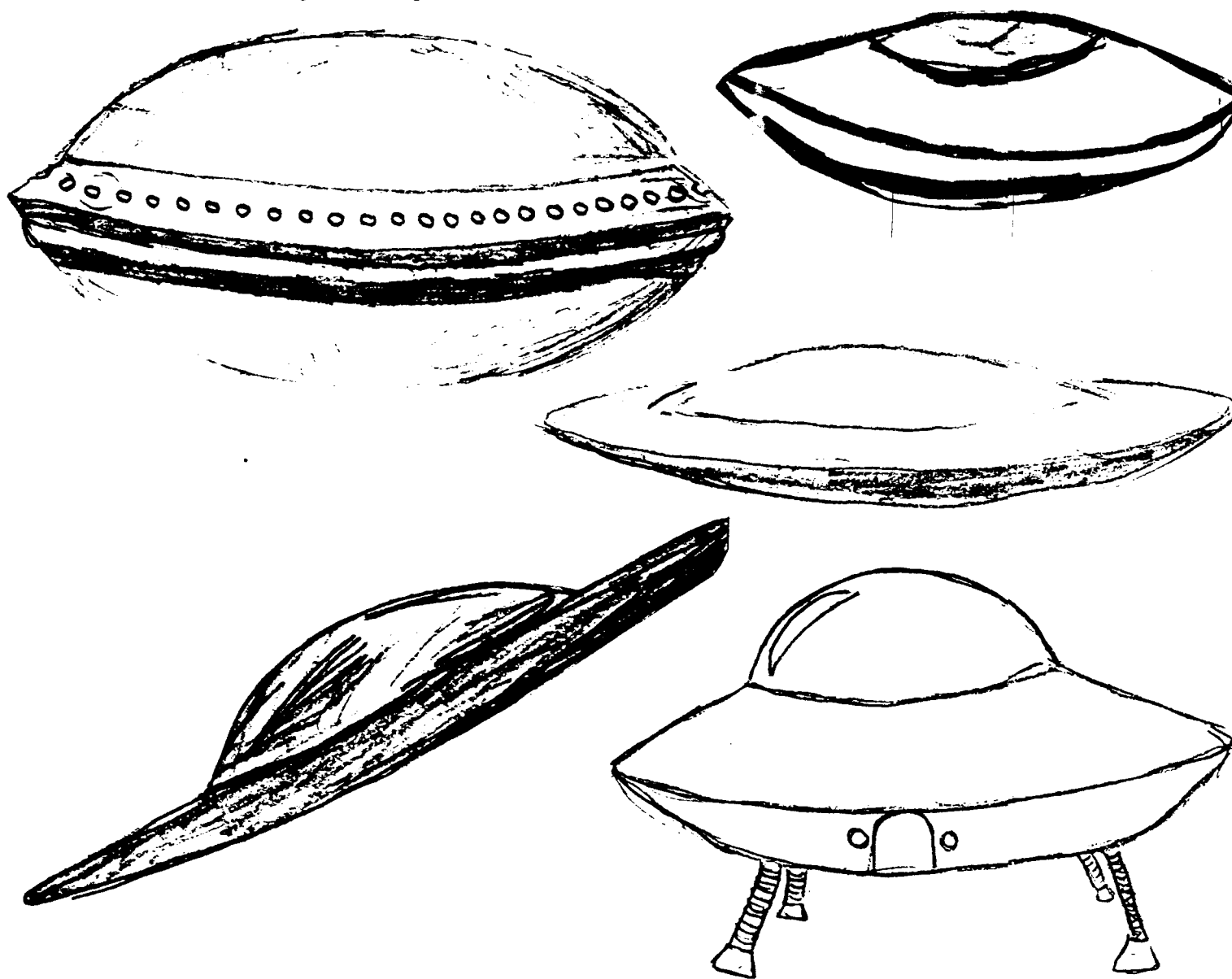
4. Satuhahmot ovat neljäs ryhmä humanoidipiirustuksista. Tämän ryhmän piirustukset ovat mitä mielikuvituksekkaimpia olentoja, eikä niistä löydy yhtään yhteistä tunnusmerkkiä. Kaikki ovat erilaisia. Nämä piirustukset eivät sovi edellä mainittuihin kolmeen ryhmään. Paras termi kuvaamaan tämän ryhmän piirustuksia on mielestäni satuhahmo. 23 % piirustuksista on näitä satuhahmoja.

KUVIO 16. Ryhmään 4 kuuluvia humanoidipiirustuksia.

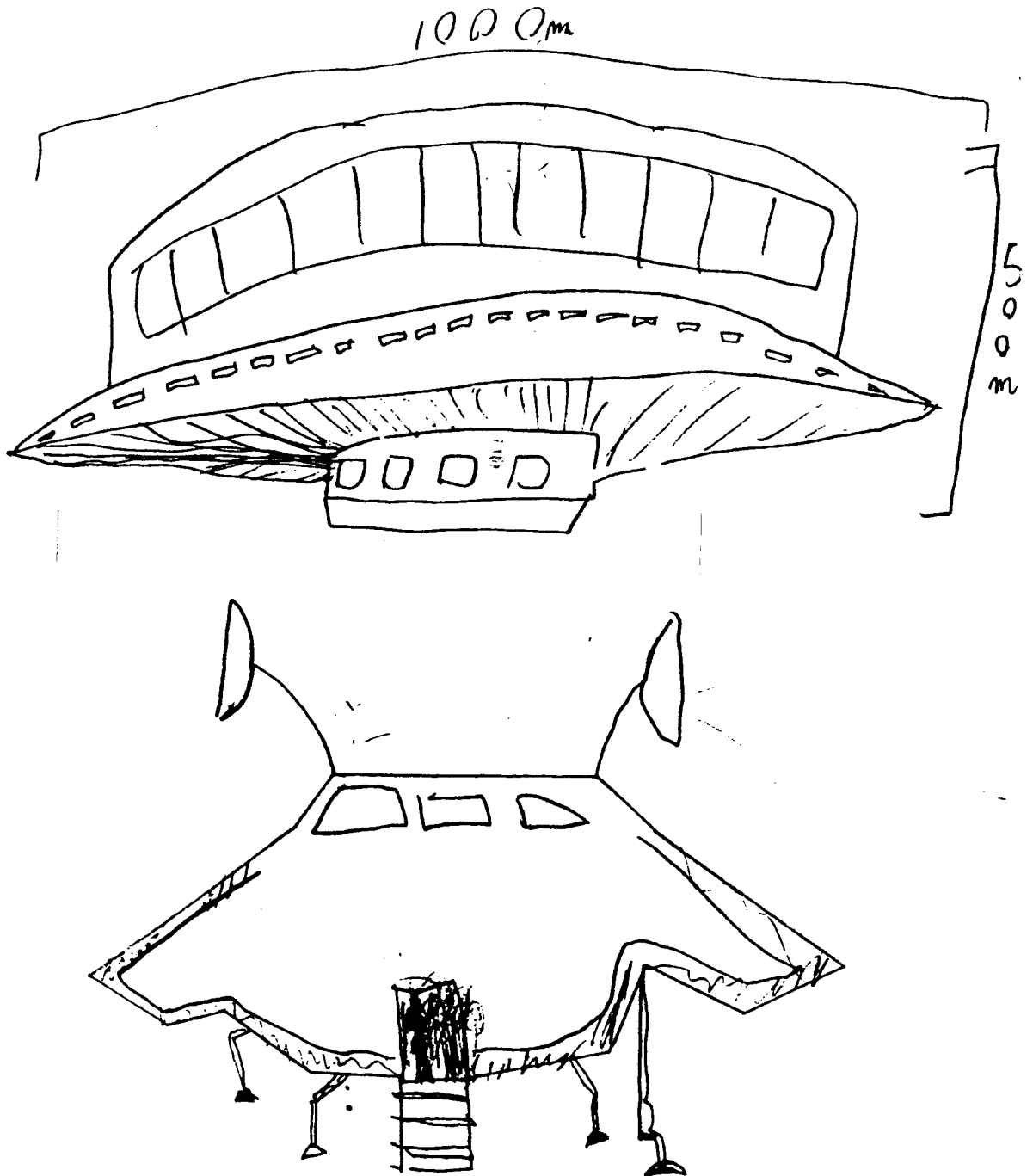
5.8 Piirustuksia ufoista

1. Tämän ryhmän kuuluu 92 % piirustuksista eli lähes kaikki ufopiirustukset. Voisikin puhua tyypillisestä ufomielikuvasta. Tämä tyypillinen ufo on useimmiten hatun muotoinen eli ufo näyttää siltä kuin pyöreän lautasen päälle olisi laitettu pieni kupu. Kaikki eivät kuitenkaan olleet "hattumallisia", vaan jotkut olivat pelkästään pyöreitä tai soikeita. Kahteen paperiin oli kirjoitettu "katso Independence Day". Tällainen teksti ei ainkaan jätä arvailujen varaa, mistä elokuvasta mielikuva on saatu.

KUVIO 17. Ryhmään 1 kuuluvia ufopiirustuksia.

2. Kulmikkaita ufoja oli 7 %.

KUVIO 18. Ryhmään 2 kuuluvia ufopiirustuksia.

3. Yhteen paperiin oli kirjoitettu, että humanoidit eivät liiku ufoaluksilla.

6 TARKASTELU

6.1 Tutkimuksen päätarkoitus

Tutkimukseni päätarkoitus oli saada selville, mitä mieltä 6.- luokkalaiset ovat ufo- ja humanoidi-ilmioistä. Halusin saada selville, millaisia fyysisiä ja henkisiä mielikuvia heillä on ufoista ja humanoideista, uskovatko he humanoidien olemassaoloon, kuinka kiinnostuneita he ovat tästä ilmiöstä ja mistä medioista he ovat saaneet tietoa ufoista ja humanoideista. Lisäksi halusin tarkastella, miten media on vaikuttanut mielikuviin. Kaikkien edellä mainittujen tutkimusongelmien yhteydessä olen tarkastellut, onko tyttöjen ja poikien sekä kaupunkilaislapsien ja maalaislapsien välillä eroja.

6.2 Tutkimuksen päätulokset

Suurin osa vastaajista mielsi humanoidin sekä piirustusten että kyselylomakkeiden mukaan ihmistä pienemmäksi olennoiksi, jolla on pieni ja laiha vartalo, suuri ja suippo pää sekä suuret, mustat silmät. Väreistä tarjottiin eniten vihreätä ja harmaata. Osa vastaajista kuvasi humanoidin ihmisennäköiseksi, osa olennoiksi, jolla on monia jalkoja, käsiä, tuntosarvia ja lonkeroita, ja osa erilaisiksi satuhahmoiksi. Enemmistön mielestä humanoidit ovat sukupuolettomia. Ristiriita löytyi kuitenkin siitä, että kyselylomakkeiden mukaan ihmisennäköisiä oli enemmän kuin piirustusten mukaan. Tämä on kuitenkin selitettävissä sillä, että monet saattavat luokitella "pienet vihreät miehet" mieluummin ihmisennäköisiksi kuin ei-ihmisennäköisiksi. Olihan tämän ryhmän piirustuksissa paljon samaa ulkonäköä kuin ihmisessä. Ufon ulkonäöstä oltiin melko yksimielisiä. Lähes kaikki piirsivät ufon pyöreäksi, soikeaksi tai hatun näköiseksi. Kaikki tähän ryhmään kuuluvat ufot muistuttivat hyvin paljon toisiaan. Loput ufopiirustuksista olivat lähinnä kulmikkaita.

Henkisistä ominaisuuksista humanoidit koettiin ennenkaikkea älykkäiksi. Jaoin henkiset ominaisuudet positiivisiin ja negatiivisiin. Suurin osa oli sitä mieltä, että humanoideilla on ainoastaan positiivisia tai negatiivisia ominaisuuksia. Tästä joukosta enemmistö piti humanoideja pelkästään negatiivisena. Kaupunkilaistyöistä selvä enemmistö piti humanoideja negatiivisina. Kaupunkilaispoikien enemmistö puolestaan

piti humanoideja pelkästään positiivisina. Vain viidenneksen mielestä humanoideilla on sekä positiivisia että negatiivisia ominaisuuksia.

Suurin osa vastaajista oli enemmän tai vähemmän kiinnostunut ufoista ja humanoideista. 38 prosenttia oli erittäin kiinnostunut aiheesta ja jonkin verran aiheesta oli kiinnostunut puolet vastaajista. Kymmentä prosenttia asia ei kiinnostanut lainkaan. Kaupunkilaispojat olivat kaikkein kiinnostuneimpia. Humanoidien olemassaoloon uskoi 42 prosenttia. Lähes puolet vastasi ' ehkä ' eli uskoi mahdollisesti. 9 prosenttia ei uskonut humanoideihin. Kaupunkilaispojista suurin osa uskoi humanoideihin.

Lähes kaikki olivat nähneet tv-ohjelmia ja elokuvia, joiden aiheena on ollut ufot ja humanoidit. Puolet vastaajista oli lukenut lehtiä ja sarjakuvia, joissa aihetta on käsitelty. Kirjojen kautta tietoa oli saanut noin kolmasosa ja tietokoneohjelmissa aiheeseen tutustunut noin neljännes vastaajista. Internet ja radio olivat hiukan harvinaisempia medioita ufo-ilmiön suhteen, mutta näistäkin medioista oli kuultu ja luettu ufoista ja humanoideista. Tutkittavien katsomat elokuvat ja tv-ohjelmat olen jakanut kolmeen eri ryhmän sen mukaan, antavatko ne positiivisen, negatiivisen vai neutraalin mielikuvan humanoideista. Positiivisen mielikuvan antavia ohjelmia oli katsonut kolme neljäsosaa, negatiivisia 39 prosenttia ja neutraaleja puolet vastaajista. Pojat olivat katsoneet enemmän negatiivisen mielikuvan antamia ohjelmia kuin tytöt. Kaupunkilaispojat olivat katsoneet elokuvia ja tv-ohjelmia ufoista ja humanoideista eniten kaikista ryhmistä ja maaseudun tytöt vähiten. Tosin, maaseudun tytöt olivat lukeneet lehtiä kaikista ryhmistä eniten.

Kaupunkilaislapsien vastauksista pystyi päättelemään, että heidän mielikuvansa humanoideista on mustavalkoisempi kuin maaseudun lapsien, koska he uskoivat maalaislapsia enemmän siihen, että humanoidit ovat pelkästään positiivisia tai negatiivisia. Kaupunkilaislapset uskoivat enemmän kuin maaseudun lapset siihen, että humanoidit tulevat pelastamaan maapallon tai tutkimaan tai auttamaan ihmiskuntaa. Maaseudun lapset puolestaan ovat keskustelleet ufoista ja humanoideista ystäviensä kanssa enemmän kuin kaupunkilaislapset.

Pojat ovat tyttöjä kiinnostuneempia ufoista ja humanoideista. Pojat uskovat tyttöjä enemmän humanoidien näyttävämmän ihmiskunnalle omana elinaikanaan ja uskovat enemmän siihen, että humanoidit tulevat pelastamaan maapallon. Pojat ovat katsoneet aihetta käsitteleviä elokuvia enemmän kuin tytöt. Pojat ovat katsoneet myös negatiivisen ja neutraalin mielikuvan antavia elokuvia enemmän kuin tytöt. Tytöistä suurin osa on

katsonut positiivisen mielikuvan antavia elokuvia ja tv-ohjelmia, mutta suurin osa pitää humanoideja silti pelkäänsä negatiivisina.

Kaupunkilaispojista suurin osa uskoo humanoidien olemassaoloon, suurin osa on kiinnostunut aiheesta, suurin osa pitää humanoideja pelkäänsä positiivisina ja suurin osa humanoideihin uskovista uskoo niiden pelastavan maapallon. Kaikista ryhmistä kaupunkilaispojat uskovat lisäksi eniten siihen, että humanoidit näyttäytyvät ihmiskunnalle heidän elinaikanaan. Maaseudun pojat ovat kaikista ryhmistä eniten keskustelleet ystäviensä kanssa ufoista ja humanoideista. Kaupunkilaistyöt pitävät kaikista ryhmistä eniten humanoideja negatiivisina. Heidän joukossaan on myös eniten niitä, jotka eivät ole ollenkaan kiinnostuneita aiheesta ja jotka eivät usko humanoidien olemassaoloon. Maaseudun tytöt pitävät humanoideja eniten ihmisennäköisinä. Heistä kukaan ei tyrmää kiinnostustaan eikä uskoaan humanoideihin. He uskovat kaikista ryhmistä vähiten humanoidien näyttäytymiseen. Suurin osa maaseudun tytöistä uskoo, että humanoidit eivät tee mitään hyväksemme.

6.3 Tulosten pohdiskelua

Tutkimukseni antamat tulokset ovat kaikilta osin uusia, koska vastaavaa tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty. Tässä tapauksessa ei siis voida pohtia, miten tutkimus lisäsi tietoa tutkittavalla alueella, kuten useimpien tutkimusten kohdalla tehdään. Voitaisiin todeta, että tämä tutkimus ja sen tulokset ovat alkusysäys muille aiheesta kiinnostuneille. Voi tietysti olla niinkin, että aiheeni ei kiinnosta ketään muuta ja täten jää ainoaksi laatuun.

Tutkimukseni mukaan media pystyy vaikuttamaan fyysiseen mielikuvaan ufoista ja humanoideista. Media on antanut ufosta periaatteessa vain yhdenlaisen mielikuvan ja juuri samanlaisen ufon piirsivät lähes kaikki koehenkilöt. Kukaan piirtäjistä ei todennäköisesti ole nähnyt ufoa, joten mielikuva voi perustua ainoastaan median antamaan mielikuvaan. Koska media on antanut ufosta vain yhdenlaisen mielikuvan, katsojan on helppo sisäistää tuo mielikuva, koska valintaa ei tarvitse tehdä eri mielikuvien välillä. Myös Minkkisen ja Starkin mielestä median usein ja johdonmukaisesti toistama tieto tarttuu helposti lapsen mieleen ja vahvistaa aikaisempaa käsitystä (Ks. Median vaikutus lapsiin ja nuoriin.)

Humanoidien suhteen oli erilaisia mielikuvia, mutta vastaavasti mediakin on antanut mitä erilaisempia mielikuvia heistä. Suurin osa piirustuksista oli samanlaisia kuin medioissakin on esiintynyt. Yksi ryhmä piirustuksista oli kuitenkin satuhahmoja, jotka olivat puhtaasti piirtäjän mielikuvituksesta. Ainakaan minä en ole nähnyt humanoideja kuvattavan sen näköisinä missään. Nämä tutkittavat todistavat, että aivan kaikkiin media ei pysty vaikuttamaan valmiilla mielikuvillaan. Vaikka media on antanut mitä erilaisempia mielikuvia humanoideista, silti yksi mielikuva nousee ylitse muiden. Tämä ryhmä on pienivartaloiset humanoidit, joilla on suuri, suippo pää ja suuret, mustat silmät. Monet väittävät, että televisiolla ja elokuvalla on suurimmat vaikutusmahdollisuudet. Suurimmalla osalla oli kuitenkin edellä kuvailtu mielikuva siitä huolimatta, että tämännäköinen humanoidi on vain nopeasti vilahtanut tv-ruudussa. Tämännäköisistä humanoideista on kylläkin valokuvia ja piirustuksia monissa lehdissä, kirjoissa, julisteissa ja internetissä. Yksi vaihtoehto on, että olemme aliarvioineet valokuvan ja piirustuksen vaikutusmahdollisuuksia ja suurennelleet elokuvan ja television vaikutusmahdollisuuksia. Tämä tulos vahvistaisi Bazinin, Eisenwertin ja Jussimin (ks. Valokuvan vahva vaikutus) ajatusta siitä, kuinka valtava usko ihmisellä on valokuvaan.

Johtopäätösteni mukaan media ei ehkä ole pystynyt vaikuttamaan mielikuviiin henkisistä ominaisuuksista. Enemmistön mielestä humanoideilla on pelkästään negatiivisia ominaisuuksia siitä huolimatta, että enemmistö on katsonut elokuvia ja televisio-ohjelmia, jotka antavat positiivisia mielikuvia. Poikkeuksena ovat kaupunkilaispojat, joista suurin osa pitää humanoideja pelkästään positiivisina. He ovat kuitenkin katsoneet kaikista ryhmistä eniten negatiivisen mielikuvan antavia ohjelmia. Tytöt ovat katsoneet eniten positiivisen mielikuvan antavia elokuvia ja tv-ohjelmia, mutta suurin osa pitää silti humanoideja negatiivisina. Mielestäni nämä ristiriitaisuudet saattavat osoittaa, että media ei pysty vaikuttamaan siihen, millaisen mielikuvan katsoja saa humanoidin henkisistä ominaisuuksista. Mistä henkiset mielikuvat sitten tulevat, onkin jo uuden tutkimuksen aihe.

Toinen selitys taas osoittaa, että ehkä media sittenkin pystyy joissakin tapauksissa vaikuttamaan henkiseen mielikuvaan. Jos henkilö ei ole ollut erityisen kiinnostunut ufo- ja humanoidi-ilmiöstä eikä pohtinut asiaa paljon, niin silloin hänelle ei ole muodostunut selvää mielikuvaa humanoidista. Näin ollen medially on hyvät vaikutusmahdollisuudet muokata mielikuvaa. Etenkin elokuvateatterissa katsotun elokuvan lumovoima voi olla

niin voimakas, että jo yksi elokuva pystyy vaikuttamaan mielikuviin paremmin kuin tv-sarjan sata jaksoa. Baudry, Hietala, Kracauer ja Metz (ks. Elokuvan lumovoima) ovat kirjoittaneet tästä samasta aiheesta. Toisinpäin tarkasteltuna tämä tarkoittaa sitä, että niihin, jotka ovat jo muodostaneet selvän mielikuvan itselleen, ei media pysty vaikuttamaan. Tässä tapauksessa se tarkoittaa sitä, että koska kaupunkilaispojat ovat erityisen kiinnostuneita asiasta, he todennäköisesti ovat muodostaneet myös mielikuvan siitä millainen humanoidi on. Näinollen media ei ole pystynyt vaikuttamaan heidän mielikuviin. Kaupunkilaistytöt eivät olleet läheskään niin kiinnostuneita kuin pojat, joten he eivät todennäköisesti ole myöskään pohtineet asiaa eivätkä näinollen muodostaneet mielikuvaa humanoidista. Tällöin vaikuttava elokuva voi antaa valmiin mielikuvan, kun sitä ei ole itse ajattelun kautta muodostanut.

Kaupunkilaispoikien mielenkiinto ufoihin ja humanoideihin oli selvästi suurempaa kuin muiden ryhmien. Miksi tämä aihe kiehtoo nimenomaan kaupunkilaispoikia? Yksi selitys voisi olla se, että ufo-ilmiössä heitä kiehtoo siihen liittyvä teknologia ja miehisuus. Avaruusseikkailuihinhan liittyy aina teknologia. Teknologia on tunnetusti kiinnostanut aina enemmän poikia kuin tyttöjä. Lisäksi kaupunkilaispoikien elämä on mielestäni keinotekoisempaa kuin maaseudulla asuvien. Maaseudun pojat pystyvät vapaa-aikanaan näyttämään miehistä ja teknistä osaamistaan paremmin kuin kaupunkilaiset. Kaupunkilaispojille ufo-ilmiö on kenties väylä, jonka kautta voi kokea teknologisen kiinnostuksensa ja miehisyytensä. Yksi selitys on myös se, että Tampereella, jossa nämä kaupunkilaispojat asuvat, on elokuvien, videoiden ja muun ufo-ilmiön oheismateriaalin saatavuus ja tarjonta huomattavasti suurempaa kuin maaseudulla. On huomattava, että tämän scifi-materiaalin käyttö on aina seuraus, ei syy kiinnostukseen. Scifi-materiaalin saatavuus voi kuitenkin ruokkia kiinnostusta lisää.

Mitä meille kertoo se, että melkein kaikki tutkimukseen osallistuvat joko uskoivat humanoidien olemassaoloon tai uskoivat, että niitä ehkä on olemassa? Ihmiskunta elää tällä hetkellä murroskautta. Murroskausina uudet ja ihmeelliset asiat, jotka voisivat kertaheitolla muuttaa kaiken, ovat tervetulleita. Kiinnostus ufo- ja humanoidi-myyttiä kohtaan on osoittanut, että sitä on tarvittu. Toive ufojen ja humanoidien olemassaolosta on portti, josta voisimme astua uuteen aikakauteen. Simonsuuren mielestä myytti on selitystapa, joka liittyy ihmiskunnan tiettyyn kehitysvaiheeseen (Ks. Myyttiteorioita). Kenties ufo-myytti auttaa ihmiskuntaa valmistautumaan tulevaan. On erittäin ymmärret-

tävää, että ilmiö kiinnostaa näin monia nuoria, koska heillähän on koko elämä vielä edessä. Heidän on löydettävä tarinoita, jotka auttavat heitä kohtaamaan tulevaisuuden ja jotka antavat hieman toivoakin. Toinen syy voi olla myös se, että lapset ja nuoret pitävät ns. yliluonnollisia asioita luonnollisempana kuin aikuiset. Kolmas selitys voisi olla se, että näiden ufoihin ja humanoideihin uskovien nuorten mielikuvat ovat ottaneet ylivalan todellisuudesta, kuten Pyökkänen on todennut (Ks. Mielikuvat ja todellisuus ufo-ilmiössä).

Miksi osa vastaajista uskoi humanoidien pelastavan maapallon, osa uskoi heidän tuhoavan meidät ja osa ei uskonut heidän tekevän mitään hyväksemme? Mitä voimme päätellä näistä erilaisista uskomuksista?

Henkilö, joka uskoo humanoidien pelastavan maapallon, on todennäköisesti huolissaan maailmamme tilasta. Koska humanoideista on annettu sellainen mielikuva, että he ovat erittäin älykkäitä ja pitkälle kehittyneitä, on helppo toivoa, että he tulisivat pelastamaan meidät saasteilta ja sodilta. Paavolan & Rautiaisen (1993, 84) tutkimuksen mukaan 6.-luokkalaiset kokevat huolen maailman tulevaisuudesta suhteellisen voimakkaana. Suurimpia pelon aiheita ovat sodat ja saastuminen. Lisäksi heidän tutkimuksessaan kävi ilmi, että pojat ovat hieman tyttöjä huolestuneempia luonnosta. Saman tutkimuksen mukaan "pojista löytyivät myös kiihkeimmät luontoaktivistit" (Paavola & Rautiainen 1993, 84). Voisiko näillä tuloksilla olla yhteyttä siihen, että pojat - erityisesti kaupunkilaispojat - ovat kiinnostuneempia ufoista ja humanoideista ja uskovat tyttöjä enemmän siihen, että humanoidit tulevat pelastamaan maapallon? Mielestäni se, että nuori odottaa humanoidien pelastavan maapallon, tarkoittaa sitä, että usko omiin mahdollisuuksiin parantaa maailmaa on kadonnut (Ks. Usko ihmeisiin). Uskoa pelastavaan humanoidiin voi selittää myös sillä tosiasialla, että Jumalaan uskovien määrä on jatkuvasti pienentynyt. Jos Fromm (Ks. Voiko ufo-ilmiötä pitää uskontona?) on oikeassa väittäessään, että jokaisella ihmisellä on tarve uskontoon, niin siinä tapauksessa tarinat ufoista ja humanoideista ovat hyvin ymmärrettävissä. Usko Jumalaan on vähentynyt ja tilalle on täytyntä saada uusi jumala.

Tuhoavaan voimaan uskova ihminen on Frommin (ks. Autoritaarinen ja humanistinen usko) mielestä heikko, epäitsenäinen ja täynnä pelkoa. Tuhoavaan voimaan uskominen saattaa olla myös projisointia eli omien ei-hyväksytyjen tunteiden siirtämistä näihin muukalaisiin. Mielestäni maapallon tuhoutumiseen uskomisen antaa myös luvan

vastuuttomuuteen, välinpitämättömyyteen ja itsekkyyteen. Jos ihmiskunnalle ilmoitettaisiin, että on olemassa avaruus-olentoja, jotka aikovat tuhota maapallon, ihmiset voisivat heittäytyä laakereille lepäämään maailmanloppua odottamaan. Tuhoaviin humanoideihin uskovat saattavat alitajuisesti ajatella juuri näin. Positiivisena puolena voi pitää sitä, että ulkoapäin tuleva uhka - olkoonkin, että se on pelkkä myytti - yhdistää ihmisiä. Tässä tapauksessa tämä uhka yhdistäisi koko ihmiskuntaa. Tämä näkemys on myös yksi Simonsuuren myyttiteorioista (Ks. Myyttiteorioita).

Niitä, jotka eivät usko humanoidien tekävän meidän hyväksemme mitään, voisi ehkä nimittää realisteiksi. He varmaankin ajattelevat, että vaikka avaruudessa olisikin älyllistä elämää, luulisi, että meihin olisi jo tähän mennessä otettu yhteyttä.

6.4 Tuloksien hyödyntäminen

Tämä tutkimus on osoittanut, että monet 6.-luokkalaiset ovat kinnostuneita ufo- ja humanoidi-ilmiöstä ja että tästä aiheesta kertovat elokuvat ja tv-ohjelmat ovat suosittu harrastus heidän keskuudessaan. Ainakin opettajien pitäisi huomioida tämä tieto, koska heidän tulisi olla tietoisia siitä, mikä heidän oppilaitaan kiinnostaa. Tietenkään tämä aihe ei kiinnosta kaikkia, mutta tämän tutkimuksen mukaan suurinta osaa tämä ilmiö kiinnostaa ja osaa heistä erittäin paljon. Nämä 6.-luokkalaiset olivat keskustelleet ufoista ja humanoideista paljon enemmän ystäviensä ja perheenjäsentensä kanssa kuin koulussa. Eikö opettajankin kannattaisi ottaa esille asioita, jotka pohdituttavat hänen oppilaitaan vapaa-aikana? Ulkoavaruuden älyllisestä elämästä keskustelu ei tietääkseni kuulu opetussuunnitelmaan, mutta jos oppilaat itse haluavat keskustella tai jopa väitellä aiheesta, olisi se jopa toivottavaa. Opettajan itsensä pitäisi olla mahdollisimman objektiivinen ja puolueeton. Myös siinä tapauksessa, että oppilaat itse ottavat aiheen esille, vaikka se ei opettajaa kiinnostaisikaan, pitäisi opettajan olla valmis antamaan aikaa asialle. Mielestäni ei ole olemassa ylimääräisiä asioita, joista ei ole aikaa keskustella.

Yhteensä 91 % kaikista vastaajista uskoo tai mahdollisesti uskoo humanoidien olemassaoloon. Tästä joukosta 44 % uskoo humanoidien pelastavan maapallon tai tutkivan ja auttavan ihmiskuntaa. Tämä on mielestäni hälyttävä tieto, sillä se tarkoittaa sitä, että nämä nuoret uskovat maailman tarvitsevan apua, mutta eivät kuitenkaan usko ihmisten pystyvän siihen. Sen sijaan he odottavat apua toisilla planeetoilla asuivilta olennoilta.

Opettajien tehtävä on mielestäni uskoa siihen, että ihmiset itse pystyvät muuttamaan maailman paremmaksi paikaksi elää ja välittää tätä uskoa eteenpäin. Aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet lasten ja nuorten olevan huolissaan maailman tulevaisuudesta, etenkin sotien ja saastumisen osalta. Heidät pitäisi saada uskomaan, että ihmiset pystyvät kehittämään itseään viisaammiksi ja että he pystyvät muuttamaan maailman paremmaksi. Kaikkea ei ole vielä menetetty.

6.5 Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Ensinnäkin koen, että tutkimukseni paisui aivan liian laajaksi. Tutkimuksessa olisi kannattanut keskittyä pelkästään mielikuviin, uskomuksiin, kiinnostuneisuuteen tai mediaosuuteen, mutta ei kaikkiin näihin. Nyt tutkimus raapaisi vain hieman pintaa jokaisen osa-alueen kohdalla eikä antanut syvällisempää kuvausta mistään osiosta. Lisäksi vertailu kaupunkilaislapsien ja maalaislapsien välillä paisutti tutkimusta entisestäänkin. Toisaalta halusin saada selville mahdollisimman monta asiaa, koska aiheesta ei aikaisempia tutkimuksia ole.

Toiseksi kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot olivat mielestäni puutteelliset. Annoin joidenkin kysymysten kohdalla vastausvaihtoehdoiksi ainoastaan asteikon "kyllä - ei - ehkä" tai "paljon - vähän - ei ollenkaan". Voi olla vaikeaa valita esimerkiksi vaihtoehtojen "paljon" ja "vähän" väliltä, jos oikeimmalta tuntuva vaihtoehto olisi ollut niiden väliltä. Useampi vastausvaihtoehto olisi antanut tarkemman tuloksen. Yksi selkeä menetelmä olisi ollut asteikot numeroituna yhdestä viiteen tai yhdestä seitsemään.

6.6 Jatkotutkimusmahdollisuuksia

Tutkimukseni herätti minussa uusia kysymyksiä, joihin olisi mielenkiintoista saada vastauksia. Aihetta voisi tutkia vielä sellaisista näkökulmista kuin miten ”ufoharrastus” käytännössä ilmenee, kuinka paljon näitä harrastajia on ja millä intensiteetillä harrastus tapahtuu. Lisäksi haluaisin tietää, toivoisivatko oppilaat, että niin sanottuja yliluonnollisia asioita käsiteltäisiin koulussa enemmän, mitä eroa on asiasta kiinnostuneiden ja ei-kiinnostuneiden välillä sekä sen, tulevatko henkiset mielikuvat ufo- ja humanoidi-ilmiossa mediasta vai jostain muualta.

7 LÄHTEET

- Ahonen, L. & Äyräväinen, T. 1996. Uforaportti 3. Jyväskylä: Gummerus.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Porvoo: WSOY.
- Baudry, J.-L. 1986. The apparatus: Metapsychological approaches to the impression of reality in cinema. Teoksessa P. Rosen, (toim.) Narrative, apparatus, ideology. New York: Columbia University Press.
- Bazin, A. 1990. Elokuvan lajit. Suom. K. Kinnunen, L. Kirstinä, & S. Toiviainen, Helsinki: Love kirjat.
- Borg, W. R. & Gall, M. D. 1989. Educational research. New York & London: Longman.
- Campbell, J. 1990. Sankarin tuhannet kasvot. Suom. H. Virrankoski. Helsinki: Otava.
- Eskola, A. 1981. Sosiologian tutkimusmenetelmät I. Porvoo: WSOY.
- Fromm, E. 1984. Ihmisen osa. Suom. K. Turunen. 2. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Fromm, E. 1986. Psykoanalyysi ja uskonto. Suom. Sirola, R. Porvoo: WSOY.
- Gardner, H. 1985. The Mind's New Science. A History of the Cognitive Revolution. New York: Basic Books.
- Hemanus, P. 1973. Joukkotiedotus piilovaikuttajana. Helsinki: Otava.
- Hietala, V. 1993. Kuvien todellisuus. Johdatusta kuvallisen kulttuurin ymmärtämiseen ja tulkintaan. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Tampere: Kirjayhtymä.
- Hoebel, E. A. 1961. Primitiivinen kulttuuri. Suom. M. Haavio & E. Haavio-Mannila. Porvoo: WSOY.
- Honko, L. 1972 / 1981. Uskontotieteen näkökulmia. Porvoo: WSOY.
- Kari, J. & Huttunen, J. 1981. Johdatus kasvatuksen ongelmien tutkimiseen. Helsinki: Otava.
- Karttunen, H. 1995. Ufot ja tähtitiede. Skeptikko 2, 9.
- Keinonen, M., Lahti, P. & Palmunen, R. 1992. Kiehtova ihmismieli. Käytännön psykologiaa nykypäivän ihmiselle. Helsinki: Valitut Palat.
- Kracauer, S. 1960 / 1979. Theory of Film. New York: Oxford University Press.
- Levi-Strauss, C. 1978. Myth and meaning. London: University of Toronto Press.
- Lintunen, M. 1986. Kuvista sanoin. Ajatuksia valokuvasta. Porvoo: WSOY.

- Marias, J. 1967. History of philosophy. New York: Dover Publications.
- Mether, J. & Rope, T. 1987. Mielikuvamarkkinointi. Espoo: Weilin + Göös.
- Metz, C. 1983. Psychoanalysis and cinema. London: Macmillan.
- Miley, M. 1997. Alien myths: Transformation and apocalypse. The inner dimensions of alien encounter. Ufo-magazine 2, 26-35.
- Minkkinen, S. & Starck, M. 1975. Lapsi ja joukkotiedotus. 3. painos. Espoo: Weilin + Göös.
- Newcomb, H. 1987. Television. The critical view. Oxford: Oxford University Press.
- Paavola, H. & Rautiainen, T. 1993. Kuudesluokkalaisten maailmankuva. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Perttula, J. 1995. Kokemus psykologisena tutkimuskohteena: johdatusfenomenologiseen psykologiaan. Tampere: Suomen fenomenologinen instituutti.
- Piippo, M. 1996. Lapset kertovat Jumalasta, taivaasta, enkeleistä ja unistaan. Lapsen maailma 12, 8-11.
- Pylkkänen, K. 1996. Ufot, ympäristön kokemisen psykologiaa. Skeptikko 2, 10-16.
- Rauhala, L. 1983. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Jyväskylä: Gummerus.
- Sajama, S. 1993. Arkipäivän filosofiaa. Tampere: Kirjayhtymä.
- Simonsuuri, S. 1996. Ihmiset ja jumalat. Hämeenlinna: Karisto.
- Sintonen, M. 1987. Teoksessa Niiniluoto, I. & Saarinen, E., (toim.) Vuosisatamme filosofia. Porvoo: WSOY.
- Tamm, M. 1988. Lasten ja nuorten uskonnollinen maailma. Helsinki: Lasten keskus.
- Taylor, D. 1984. Ihmisen mieli. Suom. M. Kannosto. Hämeenlinna: Karisto.
- Tye, M. 1991. The Imagery Debate. Cambridge & London: A Bradford Book, The MIT Press.
- Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. Kasvatus 22, 387 - 398.
- Tähkä, V. 1982. Psykoterapian perusteet. Porvoo: WSOY.
- Vuokko, P. 1994. Televisiomainonta - tarinoita, unelmia ja mielikuvia. Peili - lasten ja nuorten kuvakulttuurin lehti 3, 10-11.
- Waardenburg, J. 1986. Usko ja uskonnot. Jyväskylä: Gummerus.
- von Wright, G. H. 1995. Tiede ja ihmisjärki. Suom. A. Leikola, Helsinki: Otava.

Hyvä 6. luokkalainen,

Teen tutkimusta ufo- ja humanoidi-ilmiöstä. Vastauksesi ovat tutkimukselleni erittäin tärkeitä, joten olisitko ystävällinen ja vastaisit kaikkiin kysymyksiin. Kiitos osallistumisestasi!

Olen ___ tyttö ___ poika

1. Alleviivaa sanat, jotka mielestäsi kuvaavat humanoideja.

Fyysiset ominaisuudet eli miltä humanoidi näyttää

<u>yleisvaikutelma</u>	<u>väri</u>	<u>pituus</u>	<u>erityistuntomerkit</u>
ihmisennäköinen	harmaa	alle 1 m	suuri / pieni pää
ei ihmisennäköinen	musta	1 - 1,5 m	suuret / pienet silmät
kaunis	sininen	1,5 - 2 m	sukupuoleton/ sukupuolellinen
ruma	vihreä	yli 2 metriä	
näkymätön	punainen		
	hopea		
	kulta		
	ihonväri		

muita ominaisuuksia, mitä? _____

Henkiset ominaisuudet eli millainen humanoidi on

älykäs tunteeton pelastava itsekäs sympaattinen pelottava

tuhoava epäitsekäs tyhmä tunteellinen vihamielinen ystävällinen

muita ominaisuuksia, mitä? _____

2. Oletko keskustellut ufoista tai humanoideista

a) ystäväsi tai perheenjäsenesi kanssa? ___ paljon ___ vähän ___ en ollenkaan

b) koulussa oppitunnilla? ___ paljon ___ vähän ___ en ollenkaan

3. Oletko kiinnostunut ufoista ja humanoideista? ___ paljon ___ vähän
___ en ollenkaan

4. Uskotko, että humanoideja on olemassa? ___ kyllä ___ en ___ ehkä

5. Mikä on mielestäsi vaikuttanut mielipiteeseesi ufoista ja humanoideista?

__ media __ ystävät __ vanhemmat __ muu, mikä? _____

6. Alleviivaa mediaväline, jossa olet nähnyt ufoja tai humanoideja, tai lukenut / kuullut niistä.

elokuva televisio radio lehti kirja sarjakuva internet tietokoneohjelma

7. Alleviivaa näistä ufoja ja humanoideja käsittelevistä elokuvista ja TV- ohjelmista ne, jotka olet nähnyt.

elokuva

tv - ohjelma

E .T .

X - files (= Salaiset kansiot)

Independence Day (= Maailmojen sota)

Star Trek

Star Trek

Kolmas kivi auringosta

Star Wars

Ufot ja paranormaalit ilmiöt - sarja

Mars hyökkää

Alf

Alien

muu, mikä? _____

X - files

Roswell

muu, mikä? _____

8. Jos olet saanut tietoa lehdestä, kirjasta, sarjakuvasta, internetistä, tietokoneohjelmasta tai cd-romista, kirjoita niiden nimet tähän.

9. Jos uskot humanoidien olemassaoloon, vastaa myös seuraaviin kysymyksiin.

A) Uskotko, että humanoidit

__ tulevat pelastamaan maapallon

__ tulevat tuhoamaan maapallon

__ eivät tee mitään hyväksenne

__ muuta, mitä? _____

B) Uskotko, että humanoidit näyttäytyvät ihmiskunnalle sinun elinaikanasi?

__ kyllä __ en __ ehkä